

Samfundet for Dansk Genealogi og Personalhistorie

Dette værk er downloadet fra

Samfundet for Dansk Genealogi og Personalhistorie

www.genealogi.dk

Bemærk, at hjemmesiden indeholder værker, som er omfattet af ophavsret. For ældre værker, hvor ophavsretten er udløbet, kan PDF-filen frit downloades og anvendes.

For værker, som er omfattet af ophavsret, er det vigtigt at være opmærksom på, at PDF-filen kun må benyttes til rent personligt brug. Distribution og publicering af PDF-filen er ulovlig.

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT.

SYVENDE RÆKKE.

3. BINDS 1. HEFTE.

(39TE AARGANG.)

1918.

UDGIVET AF

SAMFUNDET FOR DANSK-NORSK GENEALOGI
OG PERSONALHISTORIE

VED

PAUL HENNINGS.

INDHOLD:

Om Personregistre. Af Oberst <i>H. W. Harboe</i>	1
Genealogiske Oplysninger om Slægter af Navnet Klaumann. Ved Arkivsekretær <i>Holger Hansen</i>	23
Gehejmerraad Christian Wilhelm Langes Autobiografi. Ved Underbibliothekar <i>R. Pauli</i>	41
Jørgen Seefeldts Kisteplade. (Med Illustr.). Ved Museumsdirektor, Dr. phil. <i>M. Mackeprang</i>	56
Personalhistoriske Bidrag til dansk Teaterhistorie i det 17. og 18. Aarhundrede. Ved Dr. phil. <i>Louis Bobé</i>	58
Seminarist <i>J. P. Andersens</i> skriftlige Udarbejdelser til Jonstrup Seminarium. (Med Portræt). Ved Ingeniør <i>O. Weberg</i>	63
Det ældste Led af Skelskørslegten Harboe. Af Stadsingeniør <i>V. G. F. Bryndum</i>	68
Forskelligt fra Genealogiens og Personalhistoriens Verden	70
Spørgsmaal og Svar	74
Samfundets Anliggender	76

I KOMMISSION HOS

H. HAGERUP
KJØBENHAVN

OG

MARIUS LUND
CHRISTIANIA

APRIL 1918.

FORMULARER TIL UDARBEJDELSE

AF

AHNETAVLER

FOR 16, 32 OG 64 AHNER

UDARBEJDET PAA OPFORDRING AF

BESTYRELSEN I SAMFUNDET FOR DANSK-NORSK
GENEALOGI OG PERSONALHISTORIE

**føres paa Lager og kunne rekvireres gennem
enhver Boghandel.**

A/s J. H. SCHULTZ FORLAGSBOGHANDEL

HAVNEGADE 15, KØBENHAVN K.

Spørgsmaal af genealogisk og personalhistorisk Natur kunne Samfundets Medlemmer erholde optaget i Tidsskriftet. Disse, ligesom andre skriftlige Henvendelser, sendes til Samfundets Sekretærer: for Danmark Overretssagfører *Paul Hennings*, Stormgade 6, København B.; for Norge Arkivamanuensis *A. W. Rasch*, Rigsarkivet, Christiania.

Af Etatsraad, fhv. Skoledirektør *Joakim Larsen* er paa vort Forlag udkommet:

Den danske Folkeskoles Historie.

Pris 2 Kr. 50 Øre.

Tidligere udkom:

Bidrag til den danske Folkeundervisnings og Folkeskoles Historie 1536—1784.

1916.

Pris 3 Kr. 75 Øre.

Skolelovene af 1814 og deres Tilblivelse

aktmæssig fremstillet.

1914.

Pris 6 Kroner.

Bidrag til den danske Folkeskoles Historie 1784—1818

1893.

Pris: Før ¼ Kr. 50 Øre, nu 1 Krone.

Ekspl. faas i alle Boglader.

A/S J. H. Schultz Forlagsboghandel.

Om Personregistre.

Af **H. W. Harbou.**

I. Principper for Udarbejdelsen af Personregistre.

For ikke ret længe siden kom det paa Tale i den danske Bestyrelse for Samfundet for dansk-norsk Genealogi og Personalhistorie at faa udarbejdet et Hovedregister til Personalhistorisk Tidsskrifts 6 første Rækker, men Planen strandede bl. a. paa, at der ved Aflattelsen af Registerne til de 36 Bind (1880—1915) ikke var fulgt ganske de samme Principper, og at følgelig et Hovedregister, som man kunde være bekendt, ikke kunde sammenstilles med de ældre Register som Grundlag, men maatte udarbejdes saa at sige fra nyt. Dette gav Anledning til, at jeg kom til at tale noget nærmere om Sagen med Bestyrelsens daværende Formand, Arkivar Thiset. Ved gennem henimod et halvt Aarhundrede at samle Materiale til Stamtavler havde Thiset haft rigere Lejlighed end de allerfleste til at lære Fortrin og Mangler ved en Mængde Register at kende og havde dannet sig sine, selvfølgelig vel grundede, Meninger om, hvorledes de bør aflattes; men desværre var Arkivaren allerede dengang for svag til at følge min Opfordring til at sætte Resultatet af sine Erfaringer og Overvejelser paa Papiret, og den Samtale, jeg havde med ham derom, kunde langtfra blive saa udtømmende, som jeg havde ønsket. Den har imidlertid givet Stødet til, at jeg, der selv har nogen Erfaring i baade at bruge og at lave Register, har ment at burde tage Sagen op.

Jeg har herved bestræbt mig for at se Sagen fra flere Sider, men jeg er klar over, at der vil være delte, paa nogle Punkter endog skarpt delte, Meninger om Resultaterne, og ligesaa, at der kan være Sider af Sagen, jeg har overset. Det vilde derfor glæde mig, om det, jeg fremsætter, kunde give Stødet til frugtbringende Diskussion om et Spørgsmaal, der har sin store Betydning for enhver, hvis Interesse for Historie og især for Personalhistorie og Genealogi naar videre end til Morskabslæsning.

Før man gaar i Gang med at udarbejde et Register, maa man klare sig, hvorledes man vil gribe Sagen an. Man maa have Svar paa følgende Spørgsmaal:

Skal jeg medtage alle Navne, Rub og Stub, eller kan jeg udelade nogle og da hvilke?

Skal jeg nøjes med at gengive Navnene kort og godt som de staar i Teksten, rigtige eller gale, eller skal jeg, saa godt jeg kan, rette Fejlene, maaske nærmere søge at bestemme, hvem det drejer sig om, eller endog tilføje nye Oplysninger?

Hvilke Regler skal jeg følge ved Retskrivningen?

Hvorledes skal jeg ordne Navnene f. Eks. af Personer uden egentligt Slægtsnavn i ældre og nyere Tid, med Dobbeltnavne, o. s. v., o. s. v.?

Ved at granske forskellige Register vil man herpaa faa Svar, der indbyrdes afviger ikke saa lidt, Svar, der hver for sig kan være fornuftige, men derfor ikke alle lige gode, og navnlig ikke lige anvendelige paa alle Tilfælde. For nogle af Spørgsmaalene gælder det ganske vist, at man blot skal tage sit Parti og saa gennemføre det konsekvent, men uden Konsekventmageri; de praktiske Hensyn bør stadig have for Øje. For andre af Spørgsmaalene er Sagen derimod den, at det vilde være umuligt at give faste Tømmermandsregler, hvorefter enhver kunde sætte sig hen og ganske mekanisk lave Register til Publikationer af hvilken som helst Art: Bøger med ensartet og Tidsskrifter med blandet Indhold, videnskabelige og populære, almindelige og specielle, f. Eks. lokal- eller faghistoriske. Man maa i nogen Grad nøjes med, hvad man i Militærsproget — modsat Befalinger, der skal adlydes, ganske som de er givne — kalder *Direktiver*, d. e. almindelige Synspunkter, som det overlades til vedkommendes Konduite at anvende efter Omstændighederne. Direktivet indrømmer altsaa en vis Frihed, men stiller til Gengæld større Fordringer til Kundskaber og Dømmekraft.

Før jeg gaar over til Enkeltheder, turde det være rettest at fastslaa et Grundprincip, som vel egentlig er umiddelbart indlysende, men som der dog undertiden syndes imod, nemlig at et Register laves ikke for Forfatterens Skyld, end mindre for Registrators egen, men for deres Skyld, som kan tænkes at faa Brug for det i biografisk, genealogisk eller andet Øjemed; personlige Liebhaberier bør man lægge Baand paa. Man bør stadig arbejde med det rent praktiske Maal for Øje, at de søgende let og sikkert skal kunne se, om og da hvor i Værket de kan finde Oplysninger om den Person eller Slægt, som de interesserer sig for. Ud fra dette Hovedsynspunkt skal jeg da søge at udlede, hvilke Principper der bør være bestemmende for de Regler og Direktiver, som en Registrar bør have slaaet fast, før han tager fat paa Arbejdet, og som selv for Værker i mange Bind, der ser Lyset med lange Mellemlum, kun maa skifte efter moden Overvejelse. Ved Tidsskrifter og lign. er det Redaktionen, som er den ansvarlige,

og som derfor, naar der skiftes Registrator, bør træffe fornøden Aftale med denne. Regler og Direktiver bør følgelig foreligge skriftlig, og det er ønskeligt, at Registret indledes med et Uddrag til Vejledning for dem, der faar Brug for det.

Paa Spørgsmaalet om, hvilke Personer der bør medtages, vil det utvivlsomt for mange ligge nær at svare, at selvfølgelig skal alle Navne med, og dermed vil man unægtelig med eet Slag være ud over Vanskeligheden. Sagen er dog ikke saa lige til¹⁾, og undersøger man den nærmere ud fra det ovenfor angivne Hovedsynspunkt, vil man se, at det langt fra altid er den Omstændighed, om en Person staar højere eller lavere paa Samfundsstigen, der bliver afgørende; et Par Eksempler vil bedst oplyse dette. I et Værk om Danmarks Deltagelse i den Store Nordiske Krig forekommer selvfølgelig Frederik IV's og Carl XII's Navne Masser af Gange; men søger man Bidrag til Kongernes Krigs- eller Regeringshistorie, slaar man ikke op i Personregistret, man gaar lige til Teksten; i Registret bør Kongernes Navne derfor kun optages, hver Gang der er oplyst noget af Betydning for deres personlige Historie eller Karakteristik. Siges der om en Mand, at hans Slægt er kommen til Danmark i Christian III's Regeringstid, at han har hørt Forelæsninger af Caspar Bartholin, tjent som Ritmester i Henrik Bielke Kaas' Regiment eller været Indenrigsminister under Estrup, vilde det kun blive en Skuffelse for den, der af Registret lod sig forlede til at slaa Kongens, Professorens Regimentschefens eller Konseilpræsidentens Navne efter i Teksten; det vilde ikke føje en Tøddel til, hvad man, hvis man ikke ved det i Forvejen, heller maa søge andet Steds. Folk i jævne Stillinger med et ikke helt almindeligt Navn kan der derimod være Grund til at medtage, hvor man vilde vrage andre, der er højere paa Straa: optræder f. Eks. en Bonde eller Borger, lad os kalde ham Lars Kring, som Fadder eller Vitterlighedsvidne, kan det give et vigtigt genealogisk eller personalhistorisk Vink, hvor det vilde være ganske uden Betydning at medtage Stedets i lignende Egenskab optrædende Sognepræst eller Herremand, der er vel kendte andet Steds fra. Vanskeligere bliver det at afgøre, om man skal medtage Personer af Almuen, om hvem der i Teksten ikke meddeles noget

¹⁾ Jeg er bleven gjort opmærksom herpaa gennem den omtalte Samtale med Thiset, der selv holdt paa at vrage mellem Navnene, men nævnedes, at hans Forgænger som Formand for Pers-hist. Samfunds Bestyrelse, Rigsarkivar Bricka, var af modsat Mening — vel ud fra den Betragtning, at man hellere maa tage 10 Navne for meget med end 1 for lidt. Det maa indrømmes, at der her er en Fare, desto større jo mindre dreven Registrator er, men dog ikke større end, at den maa kunne overvindes.

af større Interesse for Almenheden, og som enten intet egentligt Slægtsnavn har eller et, der er saa almindeligt (Møller, Kjær, Bruun), at det ikke kan siges at tilhøre bestemte Slægter. Afdøde Raadstuearkivar Dr. Oluf Nielsen, en Mand, som ingen vilde mistænke for Snobbethed, og en af dem, der ved Affattelsen af Registre har gjort udførlig Rede for de Principper, han har fulgt, skriver foran Registret til Kjøbenhavns Diplomatariums I—IV Bind, at han har medtaget alle Personer, der har haft Ejendom i Kjøbenhavn, og alle Adelspersoner, hvorimod Bønders Navne i Reglen er udeladt, og han tilføjer: »Man vil maaske mene, at Antallet af de medtagne er for stort; men det er vanskeligt at trække en Grænse, og selv den ubetydeligste Person kan ved en topografisk eller kronologisk Undersøgelse faa Betydning«. Man maa sikkert give Raadstuearkivaren Ret i, at man i Registret til Kjøbenhavns Diplomatarium ikke forgæves bør lede efter, om et Navn findes i Bogens Liste over kjøbenhavnske Grundejere eller ej, hvorimod man sammesteds fornuftigvis ikke vil gaa paa Jagt efter Bønder. Og man vil heller ikke med Føje kunne anke over, at der i Registret til samme Værks V—VIII Bind er udeladt de i et Skatte- mandtal opregnede »smaa Haandværkere uden Husstand, Tjenesteytende, Logerende og i Almindelighed ogsaa Kvinder, for saa vidt disse Personer har almindelige Navne«. Tvivlsommere forekommer det mig, om samme Forfatter i Registret til »Harsyssels Diplomatarium« har gjort Ret i kun »paa Grund af Navnenes Særegen- hed« at medtage Borgere og Bønder; hele Bogen er ikke paa mere end 108 Sider, og den omhandler kun en bestemt Landsdel i et begrænset Tidsrum (indtil ca. 1523). Men — hvor skal man trække Grænsen mellem almindelige og særegne Navne? vil man spørge. Ja! det er og maa blive en Skønssag, delvis forskelligt i forskellige Værker, en Prøvesten paa, om den, der udarbejder Registret, er sin Opgave voksen. Ud fra det ovenfor angivne Hovedsyns- punkt bør man i Registret til et Værk, der omhandler særlige Emner eller henvender sig til en snævrere Læsekres, f. Eks. et historisk Amtssamfunds Aarbog, en Regimentshistorie eller en gammel Forretnings Jubilæumsskrift, medtage Navne, som man i Historisk Tidsskrift som Regel med rolig Samvittighed kan lade ligge — simpelthen fordi ingen vil falde paa at lede efter dem der. Jeg siger »som Regel«, fordi der kan være Undtagelser, nemlig saafremt Titlen paa den Afhandling, hvori Navnet forekommer, opfordrer til at søge efter det — altsaa et nyt Eksempel paa, at en Registratør maa bruge sin Konduite og ikke gaa efter Tømmer- mandsregler. Og for at slutte med, hvad man lige har for Øje, saa er der i Registret ikke Grund til at optage de Navne, der i nærværende Afhandling forekommer som Eksempler paa, hvem

man bør give Plads i et Register eller ej, ligesaa lidt som Forfatterne til citerede Værker.

Moralen bliver da den, at Registrator ved hvert enkelt Navn bør tænke over, om der er Rimelighed for, først at nogen vil slaa Navnet efter, og dernæst at den, der gør det, i Teksten vil finde nogen Oplysning af Værdi. Er man i Tvivl, turde det være indlysende, at man hellere bør tage et Par Navne for mange med end for faa; men for at spare sig selv for Ulejligheden ved at tænke sig om, har man ikke Lov til at belemre Registret med mange overflødige Navne. Det spilder Tid for de søgende, ligesom det spilder Plads i Bogen og følgelig Penge for den, der udgiver den¹⁾.

Skal en habil Registrator kunne vrage mellem Tekstens Navne, kan der paa den anden Side ogsaa blive Tale om, at han bør medtage Personer, der forekommer uden Navns Nævnelser, men dog saaledes at man kan se, hvem det er. Er vedkommende paa nogle Steder betegnet ved Navn, paa andre ved Stilling eller Slægtsforhold, bør ogsaa de sidste Sider anføres i Registret. Men det kan ogsaa ske, at Navnet slet ikke forekommer i Teksten, men at Personen dog er saa tydelig betegnet, at der ikke kan være Tvivl om, hvem det drejer sig om, og at Navnet uden større Besvær kan findes i en Embedsetat eller anden Haændbog, f. Eks. Wiberg eller Trap. Især i Slægtebøger, Dagebøger eller lignende personalhistoriske Optegnelser er sligt ikke ualmindeligt, og ret beset er det ikke Registrators, men Meddelerens Sag at forklare Teksten ved Noter under eller efter denne²⁾. Men har Meddeleren ikke givet fornøden Oplysning, er der her en Opgave for en Registrator, der af Interesse for Sagen vil yde noget mere, end han strengt taget er pligtig til — saafremt da det, der meddeles i Teksten, har Interesse for en videre Kreds og ikke er almindelig kendt.

Ogsaa for, hvorledes man skal betegne de Personer, der skal optages i Registret, kan man udlede Direktiver af vort Grundprincip, og atter kan et Par Eksempler tjene til at belyse dette. Naar man f. Eks. i et Register (til en meget gammel Aargang af Personalhistorisk Tidsskrift) finder Angivelsen »Christian, Prins« med 4 Sidetal, og det viser sig, at det første af Tallene gælder den senere Kong Christian VIII (der tilmed længere nede i samme Register genfindes som »Christian Frederik, Konge i Norge«), at de 2 næste Tal gælder den »udvalgte Prins«, Christian IV's ældste Søn, og det fjerde den senere

¹⁾ Da et Registers Brugbarhed altsaa ikke beror paa dets Vidtløftighed, bør det honoreres med et fast Beløb og ikke med saa og saa meget pr. Side.

²⁾ At Navne, der forekommer i Noterne, bør medtages i Registret, er det vel egentlig ufnødent udtrykkelig at gøre opmærksom paa.

Christian V, saa er det klart, at Navnene burde haft hvert sin Plads i Registret med tydelig Angivelse af, hvem der er Tale om. Og anføres i et andet Register (til et Bind af Historisk Tidsskrift) »Ahrensdorf, Slægt«, medens der i Teksten staar »Ahrensdorpherne«, d. e. Christian V's 2 bekendte Generaler Carl og Frederik Arenstorff, saa er Registrets Betegnelse vildledende (og Retskrivningen for den Sags Skyld med; en Registrator bør helst vide Besked med kendte danske Slægtsnavnes Stavemaade). Skal et Register opfylde sin Bestemmelse, kan man ikke nøjes med en blot og bar Udskrivning af Tekstens Navne; som Minimum kræves, at man har benyttet de Oplysninger, som Sammenhængen i selve Tekst og Noter giver, til at klare, hvem der er Tale om, og til i Registret at betegne vedkommende saaledes, at andre kan forstaa det.

Heraf følger, at Betegnelsen ikke behøver at være lige vidtloftig for alle. De danske Konger er med Undtagelse af Niels og Hans kendelige ved Tilnavn eller Nummer, og af Dronningerne er der kun nogle faa, som foruden med »Dronning« behøver at betegnes med deres Ægtefælles Navn. Gælder det historiske Personer som Niels Juel, Ludvig Holberg eller Joh. Hartvig Ernst Bernstorff, taler Navnene jo paa en Maade ogsaa for sig selv; men da der ogsaa har eksisteret mindre berømte Mænd med samme For- og Efternavne, gør man vist bedst i at tilføje et Admiral, Digter, Minister. Nødvendig bliver en saadan Tilføjelse ved Navne som Carl Bruun, H. C. Andersen eller Ole Hansen; og for de fleste Mænd med Navne som de 3 sidste kræves der, hvis Optagelsen af Registret skal gøre den tilsigtede Gavn, en yderligere Tilføjelse, det være sig af Sted, Aarstal eller begge Dele, for militære Regiment eller Vaabenart o. s. fr.

Adelige fra før Enevælden bør, hvor der kan være Tvivl, udtrykkelig betegnes som saadanne ved Ridder (Hr.), Væbner, Fru, Jomfru eller et »til« med Sædegaardens Navn. Bedst vil det være, om man kan henføre en saadan Mand eller Kvinde til en bestemt Slægt, selv om vedkommende i Teksten ikke er betegnet med dennes Navn og maaske aldrig har baaret det, men hertil vil der som Regel kræves en mere indgaaende Undersøgelse, end man kan forlange af en Registrator, tilmed da den jævnlig vil føre til et negativt Resultat. Indtil for kort siden havde man Thiset at ty til, altid rede som han var, til med største Elskværdighed at give andre Del i sin enestaaende Viden; men blandt hans efterladte Samlinger, der nu er skænkede til Rigsarkivet, findes der desværre intet Register, hvor man kan være sikker paa at finde Vejledning i slike Tilfælde. Nogen Hjælp kan man dog finde i Registrene til hans store Værk »Danske adelige Sigiller fra det XV, XVI og XVII Aarhundrede« og til Henry Petersens Forgænger til dette, ligesom

ogsaa i 3. Udgave af Traps »Danmark«, hvis Oplysninger om gamle Herregaardes Ejere netop skyldes Thiset. Har man konstateret Slægtsnavnet, turde det være lettest for Brugeren, at Personen sættes i Registret paa det Navn, hvormed han findes i Teksten, men med Slægtens Navn i Parentes, og desuden det sidste paa sin Plads med Henvisning til det første. For at have noget bestemt at gaa efter kan man anvende Adelsaarbogens og »Nyt dansk Adelsleksikons« Slægtsbetegnelser baade i det nys omtalte Tilfælde og til at skelne mellem Slægter af samme Navn, men forskellig Stamme, eller man kan sætte Vaabnet i Parentes efter Navnet: Friis (1 r. Egern), (3 s. Egern) eller (Skaktavl), vilde f. Eks for mange være lettere at huske end Friis fra Vadskærgaard, fra Hesselager eller fra Haraldskær.

Af gamle Borger- og især Præsteslægter er der ogsaa nogle, hvis Stamtræ naar længere tilbage i Tiden end Slægtsnavnet, og som der følgelig er Anledning til at behandle efter lignende Regler som Adelen. Men i det ene som i det andet Tilfælde gælder det om at skelne mellem, hvad der er sikkert og hvad der blot er Formodning, og i sidste Fald at tilføje et ?.

Det at betegne Personerne rigtigt efter de Oplysninger, der findes i Bogen (Tekst og Noter), er, hvad man efter min Mening kan forlange af en Registratør; men helst bør han yde noget mere. »Kaas, Kaptajn« eller »Krarup, Præst« er temmelig magert; dem har der været saa mange af. Af et virkelig godt Register kan man vente, at enhver Person er betegnet netop saa udførlig, at man kan se, hvem det drejer sig om; hvad der ydes derudover, er en Tilgift, der strengt taget ikke vedrører Registret. Som Eksempel paa saadan Tilgift kan anføres, at i »Meddelelser fra det kongelige Geheimearchiv« benyttede Arkivets Registratører (det var deres Embedstitel) Kall Rasmussen og Plesner Lejligheden til i Registret at nedlægge en Del af deres fra utrykte Kilder samlede, rige Fond af personal- og lokalhistorisk Viden, som derved blev reddet fra at gaa i Graven med dem. Og i Generalstabens »Bidrag til den Store Nordiske Krigs Historie« har man foretrukket at gøre Registrets Data fyldigere (fulde Navn, Fødsels- og Dødsaar, sidste Embedsstilling) fremfor at give slige Oplysninger i Noter under Teksten.

Hvad Navnenes Stavemaade angaar, da er det i første Række Slægtsnavnene, det kommer an paa, og for at begynde med endnu blomstrende Familier, skulde man tro, at disse havde et almindelig anerkendt Krav paa at faa deres Navn stavet saaledes, som de selv skriver det og maaske en lang Række Forfædre før dem har skrevet det. Ikke desto mindre skrives der i Registret

til »Danmarks Riges Historie« Rosenkrans, følgende Værkets II—IV Bind, og ikke Rosenkrantz, som Navnet skrives ikke blot af Familien selv, men ogsaa i Historiens V—VI Bind. I samme Register skrives Brokkenhus, der er ortografisk, men ikke traditionelt, og Hvitfeld, der ikke er nogen af Delene (hverken Forled eller Efterled), men hvad da? Juel, Skeel, Thott o. fl. Navne derimod har faaet Lov til at staa uantastede. Det er mig ikke klart, hvilket System der her er fulgt. Af uddøde Slægters Navne mærkes Gjõe som Hovedform, hvortil Gø maa nøjes med en Henvisning — heldigvis maa man vel have Lov til at sige, efter at Thiset har paavist, at alt tyder paa, at Navnet har været et Tostavelsesord¹⁾, saa at Stavemaaden Gø ikke er bedre, end om man skrev Du for Due eller Bra for Brahe. Jeg maa her have Lov til varmt at slutte mig til den Henstilling, Thiset engang har gjort²⁾, at saadanne historiske Navne behandles med Skaansomhed og Skønsomhed. At pine gamle Slægtsnavne ind under moderne Retskrivningsregler bliver alligevel kun Stykværk, saalænge man ikke vil gaa til f. Eks. at skrive Løgstrup for Luxdorph eller Fællesskov for Velschow.

Hos Befolkningen i Almindelighed raader der paa Navneomraadet ubestridelig endnu en ikke ringe Konservatisme. Udviklingen af vort Skriftsprog er jo gaaet langsomt, og Navnenes Retskrivning er fulgt efter i et endnu langsommere Tempo; mange Navne er blevne stikkende et eller andet Sted paa Vejen, og Forskelligheder i Slægtsnavnes Stavemaade, til Dels ret uortografiske, benyttes i stor Udstrækning som genealogisk Skelnemærke. I Biografisk Leksikon bestemte man sig af praktiske Grunde til for Navnenes Vedkommende at følge »den Retskrivning, der for en Menneskealder eller to siden saa at sige var den eneraadende«³⁾. Siden da er der forløbet endnu en Menneskealder, og endnu er Forholdet ikke anderledes end, at der f. Eks. i Telefonhaandbogen 1917 for Kjøbenhavns Kreds er opført henved 1700 Abonnenter af Navnene Carlsen, Christensen, Christiansen, Christoffersen og Clausen, men kun 44, d. e. 3 pCt., der skriver samme Navn med K. Af Filipsen'er, Tomsen'er eller Torsen'er findes ikke en eneste. Af Navne, som med Nutidens Retskrivning skulde begynde med Ke, Kæ eller Kø, har ca. 70 indskudt et i, ca. 250 et j, kun eet (Kærsted) har intet Indskud; og selv om G'erne synes noget frem-

¹⁾ Danm. Ad. Aarb. XIII, S. 141. De der anførte ældre Skrivemaader er vel ogsaa Tegn paa, at Navnet har været udtalt med en Diftong, og at der følgelig er saa meget større Grund til at foretrække den af Thiset som den oprindelige anbefalede Stavemaade Gøye for Gjõe.

²⁾ Hist. Tidsskr. 7. R. I, S. 534, Fodnoten.

³⁾ Forord S. XIV.

skridtsvenligere¹⁾, turde yderligere Eksempler være unødige for at vise, at Forholdene ikke har forandret sig synderlig, siden Bricka planlagde sit store Værk. Tilbøjeligheden til at modernisere Navnene er stadig ringe, og, da det siden Navneloven af 1904 ikke er tilladeligt at gøre det uden Bevilling, vil der neppe foreløbig foregaa større Forskydninger i vore Efternavnes Stavemaade. Ved at lave om paa ældre Navne kommer man i langt højere Grad til at skille Personer, der hører sammen, end ved at følge den Bricka'ske Regel, og af Hensyn til dem, der skal benytte Registret, mener jeg derfor, at man bør holde paa denne, hvor man ikke har noget bedre at gaa efter.

F o r n a v n e bør nulevende Personer ogsaa have Lov til at faa stavet, som de selv skriver dem, altsaa J. C. Christensen, men Kr. Erslev; det er en Kendsgerning, hvad man saa vil ræsonnere derover, at faa Ting irriterer Folk i Almindelighed mere end at se deres eget Navn stavet forkert. Dette sidste Argument gælder ganske vist ikke de afdøde; men alligevel forekommer det mig rigtigt ogsaa at udvide Reglen til saadanne, der har levet indenfor den Periode, da man skrev som »for en Menneskealder eller to siden«. Stavemaader som H. K. Ørsted eller H. K. Andersen, for at vælge et Par af vore faa Verdensberømtheder, gør det i hvert Fald ikke lettere at forstaa, hvem der er Tale om; jfr. ogsaa H. C. Ørstedesvej og H. C. Andersensgade. I Registret til Danmarks Riges Historie har man ganske vist fulgt en anden Regel og begrundet den saaledes: »Fremmede Navne er optagne under den tilsvarende danske Form, selv om den fremmede Form benyttes i Teksten; altsaa Frederik for Friedrich, Karl for Carl eller Charles, Kristian for Christian, Filip for Philip(pe)«. Da Registratør har benyttet den Retskrivning, der er den langt overvejende i det Værk, han har registreret, forekommer det mig unægtelig, at ingen Begrundelse havde været at foretrække for en Sammenstilling af Former som Friedrich og Philippe med Christian, som i henved 400 Aar har været den officielle Skrivemaade for hveranden af de danske Kongers Navn.

Endnu skal nævnes, at Registratør bør have Opmærksomheden henvendt paa mulige U a g t s o m h e d s f e j l i Tekstens Navne. Naar f. Eks. i et nyere krigshistorisk Værk den samme Fyrste nævnes som Filip af Glücksborg(!) og Philip af Lyksborg(!), saa er det utilladeligt at lade sligt gaa igen i Registret uden at opdage, at det er samme Person, der er Tale om. Og naar i en anden Bog den bekendte svensk-russiske General og Politiker

¹⁾ Blandt Telefonens Provinsabonnenter er Forholdet ikke synderlig forskelligt, men maaske det blandt Landbefolkningen i Jylland stiller sig noget anderledes.

G. M. Armfelt i Teksten ved en Trykfejl er bleven til Arnfelt, ser det heller ikke godt ud, at Registratoren ikke har rettet Fejlen.

Ordningen af Registret sker selvfølgelig i Hovedsagen efter Alfabet og Efternavne, hvad der dog lyder simplere, end det i Virkeligheden er. I begge Henseender er der nemlig flere Veje at gaa.

For den alfabetiske Ordningens Vedkommende ligger det lige for konsekvent at holde sig til Bogstavernes engang vedtagne Rækkefølge paa samme Maade, som det bruges i Vejviseren og lignende Haandbøger. Det er »rationelt«, men det forudsætter rigtignok, baade at Navnene er rigtigt stavede i Teksten eller at indløbne Fejl i hvert Fald er rettede af Registratoren, og at de søgende er kendt med deres Stavemaade. Metoden egner sig derfor bedst for mere eller mindre videnskabelige Skrifter med vel kendte og ikke for talrige Navne. Anderledes stiller det sig ved Publikationer med mange Navne, angaaende hvis Stavemaade der ikke har været anstillet særlige Undersøgelser; eksempelvis kan nævnes saa forskellige Ting som en Aktstykkesamling eller en større Stamtavle, medtagende Kvindeliner, hvortil Oplysninger er tilvejebragt ved Brevveksling; her og mange andre Steder vil det være formaaltjenligt at samle ligelydende Navne i Grupper uden smaaligt Hensyn til Tekstens Stavemaade.

Et enkelt Skridt henad denne Vej er ret almindeligt baade i Arbejder af den ene og den anden Art¹⁾, nemlig at *i*, naar det udtales som *j* eller er stumt, (Bielke, Boisen, Kiær) sættes i Flæng med *j*, og har man brudt Princippet, bliver det en Skønssag, hvor vidt man bør gaa. En af Hovedgrundene til at holde sig strengt til Stavemaaden skulde jo være at holde sammen paa Medlemmer af samme Slægt, men dette naar man alligevel ikke altid. Hr. Arkivsekretær S. Nygård, der har stor Erfaring paa dette Omraade, har været saa elskværdig at henlede min Opmærksomhed paa denne Side af Sagen og har bl. a. oplyst, at der indenfor hans egen nære Slægt bruges 4 forskellige Navneformer (Nyegaard, der er den oprindelige, Nyegård, Nygaard og Nygård). Af det gamle jydsk Navn Kjørulf findes der i Københavns Telefonbog 8 Skrivemaader, med *i* og *j*, *e* og *æ*, *f* og *ff* — og Navnenes Bærere skal alle, om end for en stor Del kognatisk, høre til samme Slægt, uden bestemte Stavemaader for forskellige Linier²⁾. Et Navn som Schjødt, der over en halv Snes Varianter eller mere vender tilbage til sit Udspring Skytt(e), skal jeg ikke komme nærmere ind

¹⁾ Den er f. Eks. benyttet saavel i Biogr. Leksikon som i Personalhist. Bibliografi.

²⁾ Jfr. Postmester C. Klitgaards omfangs- og indholdsrige Værk »Kjørulfske Studier«.

paa; her betegner endel af Formerne formodentlig endda flere Slægter, der intet har med hinanden at gøre; ved slige Navne bliver der, naar de forekomme i større Antal, næppe andet for end at samle dem i en Gruppe og saa enten at lade de søgende om Resten, eller at udfinde et eller andet System til Vejledning for disse. Af saadanne Systemer har Hr. Nygård opstillet hele to, nemlig eksempelvis: Nyegaard, ²)Nygård, ³)Nygaard, ⁴)Nygård, ⁵)Anders 17 — Bertram 12 — ⁴)Erik 120 — ³)Frederik 53 — Georg 232 — ²)Henrik 11 — Jens 25 — o. s. v., eller:

Nyegaard, Nyegård, Nygaard, Nygård, Bertram 12 — Georg 232 — Jens 25.

Nygård, Henrik 11.

Nygaard, Anders 17 — Frederik 53.

Nygård, Erik 120.

Men han har rigtignok tilføjet, at han vilde foretrække at lade dem, der bruger Registret, selv finde ud af, hvad de har Brug for. Jeg selv er, her som paa andre Punkter, tilbøjelig til at lade vedkommende Registrator bruge sin Konduite til at finde ud af, hvorledes han bedst tjener sine Klienter. Og een Ting vil jeg slaa fast, at det gør man især, hvor der ikke, som for de fleste Slægtsnavne, foreligger en bestemt Stavemaade, ved at samle enslydende Navne saa meget som muligt; saaledes bør Ribe-Ulf, Ulf Jarl og »Ulv, svensk Kriger« ikke staa paa 3 Steder i et Register, men samlede under Ulf.

Endnu skal for Fuldstændigheds Skyld nævnes, at svensk ä ligesom tysk ü (ue), ä (ae) og ö (oe) naturlig anbringes sammen med de tilsvarende danske Lydbetegnelser, w i Flæng med v.

Ved Spørgsmaalet *Efternavne* er det første, man maa overveje, de usalige Patronymika, der for Størstedelen af det danske og vel ogsaa af det norske Folk har taget Slægtsnavnenes Plads. I Dansk biografisk Leksikon siges herom følgende:¹) »Ved Efternavn forstaas det, vi nu kalder saaledes, selv om det egentlig ikke er noget Navn (Hansen, Petersen). At ordne den ældre Tids Navne efter det, vi nu kalder Fornavne, hvor der intet Slægtnavn bruges (altsaa Jacob Erlandsen under Jacob, Hans Tausen under Hans), er ganske vist i og for sig det rationelt rigtige, men aldeles upraktisk i et Værk, der henvender sig til den større Almenhed, og har desuden den Ulempe, at en bestemt, af alle godkendt Grænse mellem ældre og nyere Tid ikke lader sig drage. Derfor er hin mere simple Regel foretrukken.«

Denne Regel er adopteret i den af B. Erichsen og Alfr. Krarup 1917 udgivne »Dansk personalhistorisk Bibliografi«, hvorimod

¹) Forord S. XIV.

man i Registret til »Danmarks Riges Historie«, som dog endnu mere, i hvert Fald end Bibliografien, henvender sig til »den større Almenhed«, kun har fulgt Reglen for saadanne Personer, der nævnes første Gang efter 1536; for Tiden før dette Aar er man gaaet den Vej, som i Leksikonnet et betegnet som den rationelt rigtige. Hvorfor man har sat Skellet ved Aar 1536 (Reformationens Indførelse i Danmark??), er mig ikke klart; det varede dog over 100 Aar, før man i de højere Samfundslag begyndte at bruge de mere almindelige Fadersnavne som Slægtsbetegnelse, næsten 300 Aar, før denne Navneskik blev gjort obligatorisk (Forordning af 30. Maj 1828), og endnu meget længere, før den kunde siges at være ført ud i Livet. Personalhistorisk Tidsskrifts nuværende Registrator skelner mellem »Landboer« og andre, saaledes at de sidste er sat paa Fadersnavnet indtil omtrent Aar 1700, Landboerne indtil 1828; dog er der for begge Klasser gjort Undtagelser, naar det af Teksten kunde ses, at -sen Navnet er et virkeligt Slægtsnavn og ikke blot et Fadersnavn (antagelig ogsaa omvendt). I andre Værker har man fulgt andre Regler under Hensyn dels til Indholdets mere eller mindre videnskabelige Karakter, dels til, om Emnet væsentlig tilhører ældre eller nyere Tider — og med Rette; i det foran nævnte »Harsyssels Diplomatarium« vilde det være meningsløst at opføre Personer uden Slægtsnavn paa Fadersnavnet, medens det f. Eks. i et Memoireværk fra Tiden omkring 1800 vilde være Pedanteri, om man, fordi der forekommer enkelte Almuesfolk, vilde anstille Overvejelser over, hvorvidt de rettest burde føres paa For- eller Efternavn.

I øvrigt skal jeg henstille til Overvejelse, om det ikke ofte vilde være en Nemhed for dem, der bruger et Register, at Personer uden Slægtsnavn samles i en Gruppe for sig, maaske med Underinddelinger efter Stand eller Tid.

Ogsaa med Hensyn til s a m m e n s a t t e N a v n e følges der forskellige Principper. I Biografisk Leksikon¹⁾ har man valgt »den Regel, at Slægtens oprindelige Navn er det afgørende, saa at f. Eks. Bille-Brahe henføres til Bille, Paludan-Müller til Müller. Til Vejledning erindre man, at i adelige sammensatte Navne det første, i borgerlige derimod det sidste som oftest er Hovednavnet. Henvisninger tænkes desuden i visse Tilfælde anvendte for at lede paa rette Spor. De sammensatte Navne holdes samlede for sig efter de enkelte Navne, hvilket bedst forstaas ved et Eksempel: Personer af Navnet Paludan-Müller opføres ikke som i Erslews bekendte Forfatterleksikon midt imellem andre af Navnet Müller, men bag efter disse.« I Bibliografien har man derimod ført a l l e

¹⁾ Forord S. XIII.

sammensatte Navne under den første Del af S sammensætningen, f. Eks. Paludan-Müller efter alle Personer af Navnet Paludan. Dette forekommer mig i hvert Fald naturligt, naar man ved -s en Navnene har valgt den »populære« Regel; og i det hele er jeg, selv om jeg som gammel Genealog har min Sympati paa den modsatte Side, tilbøjelig til af Hensyn til Brugerne at anbefale Bibliografisens Regel fremfor Leksikonnets om »Hovednavnet«, der vel for Resten rettere burde hedde Stamnavnet. Hvad er f. Eks. Hovednavn i Krag-Juel-Vind-Frijs? Slægtens Stamnavn er Vind, men det, der bruges »til daglig«, er Frijs¹⁾; »Grev Emil Frijs«, Konseilspræsident 1865—70, findes da ogsaa i Registret til Danmarks Riges Historie og formodentlig forskellige andre Steder under »Friis«. Navnet er en af Undtagelserne fra Reglen om, at Stamnavnet i adelige sammensatte Navne er Nr. 1, og med forholdsvis lige saa faa Undtagelser kan man opstille den Regel, at Stamnavnet i borgerlige Dobbeltnavne er uden Interesse — en ganske naturlig Følge af den Maade, hvorpaa disse er opstaaede. De adelige er optagne i Henhold til et Patent for at skelne mellem Hovedlinier af samme Slægt (Danneskiold-Samsøe, D.-Laurwigen og D.-Løvendal; Wedell-Wedellsborg og Wedel-Jarlsberg) eller ved Overtagelsen af Majorater (Bille-Brahe-Selby, Zytphen-Adeler) eller ogsaa uden dette for at bevare Mindet om en Slægt, der er udgaaet paa Mandsiden (Brockenhuus-Løwenhielm). De borgerlige hidrører derimod før Navneloven af 22. April 1904 i hvert Fald i det overvejende Antal Tilfælde fra, at vedkommende uden Bevilling eller anden Formalitet har sat en Bindestreg mellem et af sine Fornavne (i Reglen et mødrene Slægtsnavn, men undertiden et ganske vilkaarligt) og sit oprindelige Efternavn, og hvorfor? Fordi det sidste hører til dem, der »egentlig intet Navn er« eller til de meget almindelige Navne, der bæres af mangfoldige Slægter (Mourier-Petersen, Budde-Lund)²⁾. I enkelte af den Slags Navne er de 2 Led slaaet helt sammen (Waagepetersen, Blicherolsen); men heller ikke for de andres Vedkommende er der, det jeg da skønner, vundet noget ved at konstatere, at vedkommende Familie er en Gren af »Slægten Petersen« o. s. v.; der er dannet en ny Slægt, og dennes Navn er

¹⁾ I Familien Brockenhuus's 2 Hovedlinier, B.-Løwenhielm og B.-Schack, gaar det ligesaa, selv om Stamnavnet ligeledes bruges, men kun i Forening med det tilknyttede.

²⁾ Jeg vil dog væge mig mod den Mistanke, at jeg skulde sympathisere med Systemet, men jeg finder i alt Fald det forstaaeligere end, at Folk, der har et virkeligt Slægtsnavn, pynter sig ved at slaa det sammen med et andet, maaske noget »fornemmere« — uden vægtig Grund. Som en saadan vilde jeg f. Eks. regne, at sidste Mand af en Slægt ønsker at faa dennes Navn ført videre af en kognatisk Descendent; men det bør da ske efter Bevilling og Stamnavnet bør staa først.

det mest praktisk at opføre under Navnets første Bogstav. Upraktisk er det ganske vist, naar Slægten paa denne Maade spaltes som f. Eks. Falbe-Hansen og Clod-Hansen, Holten-Nielsen og Busck-Nielsen, der stammer fra Halvbrødre; men til at fastslaa Sammenhøigheden hjælper det kun lidt at opføre dem begge under Hansen og Nielsen. I nyere Tid er der opstaaet en ny Klasse borgerlige Dobbeltnavne, hvis sidste Led er taget fra Hjemstavnen (Jensen-Sønderup, Kristensen-Randers), og her passer Reglen ikke, at det oprindelige Navn kommer sidst; men det bekræfter kun den Sætning, at Antallet af Slægter, for hvis Skyld der er Grund til at bryde sit Hoved med, hvad der er Stamnavnet, er saa ringe, at det kan lades ude af Betragtning. Er Stamnavnet et virkeligt Slægtsnavn og ikke det første i Rækken, bør det dog rettest optages paa sin Plads i Registret med Henvisning til det sammensatte Navn.

En særlig Klasse Dobbeltnavne tilhører franske adelige Familier, der er indvandrede dels efter det Nantiske Edikts Ophevelse (af et i sin Tid ret stort Antal er vistnok kun le Sage de Fontenay tilbage her i Landet), dels under den store Revolution (le Normand de Bretteville, de Sérène d'Acqueria). Omvendt af hvad der er Reglen paa Dansk, er det her den sidste Del, der bruges i daglig Tale; men til at opstille en særlig Regel for deres Skyld synes der saa meget mindre at være Anledning, som den første Del er Stamnavnet, den sidste antaget efter en Besiddelse.

I Bibliografien er anført en Regel (som ogsaa er fulgt i Leksikonnet og formodentlig overalt) nemlig, at der ikke tages Hensyn til Præpositioner og Artikler, med mindre de skrives i eet med Navnet; de Coninck, du Plat, von der Weyde og la Cour skal altsaa søges under C, P, W og C, von Dernath (skønt det oprindelighed von der Nath) under D. Reglen kan (ligesom den om de sammensatte Navne) udtrykkes saaledes, at Navnets Plads i Registret bestemmes af det første »store« Bogstav, eftersom vi her hjemme altid skriver saadanne Smaaord med »lille«¹⁾.

Giftte Kvinder med eget Slægtsnavn er der vistnok Enighed om indtil omkring Aar 1700 at føre under dette, senere under Mandens med Henvisning til Pigenavnet, saafremt dette da har nogen Interesse.

Fremmede fyrstelige Personer indføres i Biogr. Leksikon, Bibliografien og de fleste Registre ligesom vort eget Kongehus's Medlemmer under deres Døbenavne, ikke under deres Landes (Albert af Orlamünde under Albert, Bernhard af Pløn under Bernhard); men denne Regels Formaalstjenlighed forekommer

¹⁾ Modsæt i Sverig, hvor man f. Eks. skriver baade De la Gardie (Præposition, fransk) og De Geer (Artikkel, hollandsk) og anbringer Navnene under D.

mig noget tvivlsom. »Landets« Navn (det burde vel rettere hedde »Husets«) er jo dog ret beset ogsaa et Slægtsnavn og kan staa paa egne Ben, hvad Fornavne ikke altid kan. Hvor mange kender Fornavnene paa »Vores Hertug af Württemberg«, som Christian V i sine Dagbøger kalder Føreren for de danske Auxiliærtropper i Sømagternes Sold 1689—98? eller paa Enkefystinden af Ostfriesland, der som Dronning Sophie Magdalenes Søster tog Ophold i Danmark? eller blot paa Hertugen af Augustenborg og Prinsen af Nør i 1848? De har alle 4 spillet en Rolle herhjemme, og alligevel mindes jeg kun yderst sjældent at have set dem nævnt ved deres Døbenavne. Mon Grunden til alligevel at vælge det sidste skulde staa i Forbindelse med Vanskeligheden ved at afgøre, om f. Eks. for en Prins af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Augustenborg Nr. 1, 2, 3 eller 4 af Navnets Led eller maaske Oldenborg skal regnes for »Landets« Navn? Holder man sig til »Huset«, kan man følge Reglen om de sammensatte Navne. Ogsaa for den danske Kongeslægts Vedkommende forekommer det mig, at praktiske Hensyn taler for at samle alle Medlemmer i en Gruppe for sig i Stedet for at sprede dem over hele Registret.

En I n d d e l i n g a f N a v n e n e i G r u p p e r vil i det hele ofte lette Brugen (jfr. ogsaa ovenfor under Personer uden Slægtsnavn). I en Slægtshistorie kan man f. Eks. skelne mellem 1) Slægtens egne Medlemmer, 2) indgiftede Personer og 3) andre; i et Regiments eller et Lavs Historie kan man udskille Regimentets eget Personale, resp. Lavets Medlemmer. I »Harsyssels Diplomatarium« er »Adelige«, »Prælater« og »Borgere og Bønder« holdt hver for sig, o. s. v.

Forkortelser kan det for at spare Plads ofte være rigtigt at anvende f. Eks. ved Fornavne (undtagen naar Personen er sat i Registret paa dette), Stilling, Stedsbetegnelser o. l., naar blot man passer paa, at det ikke gaar ud over Tydeligheden. Mulig kunde man blive enig om bestemte Forkortelser, men disse maa da ikke være af den Beskaffenhed, at Brugeren skal slaa op i et andet Register for at se, hvad Navnene betyder i det egentlige. Endel Personer vil være tilstrækkelig betegnede ved deres Forbogstaver og Stilling (Andersen, H. C., Digter; Læssøe, W. H. F. A., Oberst). For Personer, der er velkendte under eet af deres Fornavne, kan det endog være formaalstjenligt at udelade de andre, især naar Efternavnet hører til de meget almindelige og »Kaldenævnet« ikke er det første; Historikeren, Professor Peter Edvard Holm vil f. Eks. være kendeligere som Holm, Edv., end som Holm, P. E.

Af t e k n i s k e D e t a i l l e r turde det være velkendt, at *f.* og *ff.* efter et Sidetal betyder, at Navnet ogsaa forekommer paa næste Side, henholdsvis paa 1 eller flere følgende Sider, 2 Tal med

en Bindestrøg imellem, at det forekommer hyppigt paa de mellem-liggende Sider. At man ved en Asterisk * foran Sidetallet kan angive det Sted, hvor en Person omtales udførligt, ved en Indeks foroven til højre (137³), hvor mange Gange Navnet forekommer paa Siden, og ved et „ for neden til højre, at det findes i en Fodnote, er Finesser, som kan være ganske nyttige, men som kræver megen Tid og Omhu baade ved Udarbejdelsen og ved Korrekturlæsningen.

Efter denne Diskussion af Problemets forskellige Sider skal jeg slutte med en kortfattet Oversigt over, hvad der i Overensstemmelse med mine ovenfor udtalte Meninger bør iagttages ved Udarbejdelsen af et Register — en Huskeseddel for dem, der, efter at have gennemlæst Diskussionen med Kritik, har dannet sig en Mening om, hvorledes Direktiver og Regler skal tilpasses paa deres særlige Tilfælde.

Grundprincippet bør være, at man under Arbejdet bestandig har for Øje, at de, til hvis Brug Registret er bestemt, let og sikkert kan se, om og da hvor i Værket der findes Oplysning om de Personer eller Slægter, som de interesserer sig for.

Foran et Register er det nyttigt at sætte en kort Forklaring af de Regler, der er anvendt ved Udarbejdelsen og som ikke følger af sig selv.

I Registret optages kun de Navne, om hvilke man efter omhyggelig Overvejelse af hvert enkelt Tilfælde skønner, at der er Rimelighed for, at nogen vil slaa dem op i Værket, og at den, der gør det, vil finde Oplysninger af Interesse. Andre Navne udelades; dog bør man hellere tage for mange Navne med end for faa.

Personerne bør man tilstræbe at betegne netop saa udførlig, at den søgende for hver af dem kan se, hvem det drejer sig om. Som Minimum kan kræves, at Registratoren herved har benyttet de Oplysninger, der findes i Tekst og Noter, men det er ønskeligt, at han er saa meget Personalhistoriker, at han, hvor det gøres fornødent, kan supplere dem i det angivne Omfang. For Personer, der omtales uden Slægtsnavn, er det ønskeligt, om man kan tilføje, hvilken Slægt de hører til.

Navnens Stavemaade retter sig i Skrifter, hvor der for Navnene er gennemført en bestemt Retskrivning, efter denne, i andet Fald er det Registrators (Redaktionens) Sag, hvorved iagttages: at nulevende Personers Navne skrives saaledes, som de selv staver dem, at der for endnu blomstrende Slægters Navne ligeledes anvendes den Stavemaade, som Slægten selv bruger, og at der for gamle bekendte Slægtsnavne benyttes den traditionelle Stavemaade. Det anbefales i det hele at tage Hensyn til, at vore

Personnavnes Retskrivning gennemgaaende er ret gammeldags, for mange Slægtsnavnes Vedkommende uortografisk.

Ordningen af Registret sker alfabetisk og, hvor Efternavne haves, efter disse. Fra den alfabetiske Ordning kan der være Grund til at afvige, for til Lettelse for Brugerne at samle enslydende Navne i Grupper, især naar man kan skønne, at Tekstens Stavemaader er vilkaarlige eller ukorrekte. — Til Efternavne taler praktiske Hensyn for at regne oprindelige Fadersnavne (Navne paa -sen), dog ikke ved Publikationer, især videnskabelige, hvor man maa gaa ud fra, at -sen Navnene er virkelige Fadersnavne, der endnu ikke er blevne til Slægtsnavne. — S sammensatte Navne er det praktisk, ligesom det maa siges at være forsvarligt, altid at sætte paa det første Navn i S sammensætninger, selv om det ikke er Slægtens Stamnavn. Dette gælder ogsaa Navne af fremmed Oprindelse, der ikke er knyttede sammen med Binde-streg, men med et de, von eller lign. Til Artikler og Præpositioner tages i det hele kun Hensyn, naar de skrives i eet med Navnet. Reglen kan derfor ogsaa udtrykkes saaledes, at Pladsen i Registret bestemmes af Navnets første store Bogstav. — Fyrstelige Personer er det almindeligt at sætte paa Døbenavnet; mest praktisk forekommer det mig at sætte fremmede Fyrster paa deres Hus's (Land's) Navn, og ligeledes at samle det danske Kongehus's Medlemmer i en Gruppe for sig.

Giftede Kvinder sættes for Tiden indtil omtrent 1700 paa deres eget Slægtsnavn, senere paa deres Ægtefælles.

Henvisninger bør benyttes overalt, hvor der kan være Tvivl om, hvor vedkommende skal søges; Sparsommelighed er her ikke paa sin Plads.

En Inddeling af Navnene i Grupper kan ofte være formaalstjenlig.

I Tilslutning til foranstaaende skal jeg endnu give nogle Anvisninger til Udarbejdelsen af Register, saaledes som den efter min Erfaring foregaar lettest og sikrest:

1. Til Registrering benyttes Rentryk («Udhængsark»), ikke Korrektur, da Rettelser og Ombiækning kan give Anledning til Fejl, især i Sidetallene.
2. Samtidig med at man gennemgaar Teksten for at bestemme, hvilke Navne der skal medtages, afmærker man disse.
3. Navnene skrives ud med vedføjet Sidetal, hvert Navn paa sin Seddel, idet man passer at betegne dem saaledes, at Personer med samme eller lignende Navn ikke sammenblandes.
4. Sedlerne ordnes alfabetisk.
5. Alt, hvad der vedrører samme Person, samles paa een Seddel;

de Sedler, som ikke skal medtages, udskydes, men for Kontrollens Skyld er det bedst at opbevare dem, indtil Registeret er rentykt.

6. De for Personernes Bestemmelse nødvendige Data tilføjes.
7. Det hele gennemgaaes kritisk for at sikre sig, at alt stemmer med Arbejdets Plan.
8. Sedlerne nummereres og Trykningen foregaaer efter disse for at undgaa de Fejl, der følger med enhver Afskrivning.
9. Arbejdet bør, for at det kan foregaa med tilbørlig Ro uden at forsinke Bogens Udgivelse, gaa Haand i Haand med Rentrykningen. Ved Værker, der udkommer i Hefter, bør man forud for Trykningen af sidste Hefte have fremmet Registerarbejdet med de foregaaende saa meget som muligt.

En Hovedbetingelse for et Registers Brugbarhed er dets Nøjagtighed, og Udarbejdelsen kræver derfor en ret ansændt Opmærksomhed. Maaske vil derfor nogen spørge: Er Registrator tvungen til at gøre hele Arbejdet selv, eller kan han »tage Hjælp til det grovere?« Ja! vilde jeg dertil svare, man har ganske vist en Anekdote om, at Matematikeren Jérôme de Lalande ved Udregningen af sin bekendte Logaritmetabel som Hjælpere benyttede Parykmagere, som netop paa den Tid var bleven brødløse, fordi det under Revolutionen igen var bleven Brug at bære eget Haar. Men — matematiske Beregninger stilles saaledes op, at man kan kontrollere (gøre Prøve paa) Resultatets Rigtighed, og det kan man ikke gøre ved et Register. Alligevel! lad gaa! naar blot man er absolut klar over, at k u n e e n k a n h a v e A n s v a r e t for hele Arbejdet. Man kan, efter at have afmærket de Navne, der skal med, lade en paalidelig »Parykmager« skrive dem ud paa Sedlerne. Men det kan ikke gøres uden Kontrol, og bagefter kræver Sammendragningen og den videre Behandling et saa betydeligt Arbejde, at det bliver et stort Spørgsmaal, om ikke baade Registeret og Registrator selv havde staaet sig ved, at han havde gjort Arbejdet alene. Bedst lader det sig gøre at bruge Hjælp, hvis Registrator er Forfatteren selv eller er Medarbejder, for hvem hver enkelt af de forekommende Personer f. Eks. gennem Korrekturlæsning er saa at sige en personlig bekendt. Hvad der derimod altid er fortræffeligt, er, om man kan faa kyndig Hjælp til den sidste, kritiske Gennemgang, før Registeret gaar i Trykken, og ligeledes ved Korrekturlæsningen, der som Følge af Emnets Beskaffenhed kræver særlig Agtpaagivenhed og Forstaaelse.

Til Afslutning maa jeg have Lov til at henvende en Bemærkning til dem, der enten som Arbejdere eller Arbejdsgivere har særlig

Interesse for det i Artiklen fremdragne Spørgsmaal. De vil forhaabentlig have faaet det Indtryk, at det at udarbejde et 1ste Klasses Register ikke er noget, som er lige at løbe til: det kræver Tid og det kræver Kundskaber, men Tid er Penge, og Kundskaber er en opsparat Kapital, som har Krav paa at blive forrentet og afdraget; vil man til et Standardværk have et Register, der svarer dertil, maa man derfor være forberedt paa at ofre noget paa dette Register. Men Hensigten med Afhandlingen er ikke at forbeholde Retten til Register for Standardværker. Ogsaa beskednere historiske og topografiske Arbejder har deres Berettigelse, ogsaa for saadanne Værkers Vedkommende kan et Register være til Nytte selv for Videnskaben, forudsat at det er udarbejdet med Nøjagtighed og Omtanke; og de, der paatager sig dette Arbejde, vil forhaabentlig ogsaa kunne have Gavn af at gøre sig bekendt med de her opstillede Principper og deres Begrundelse, for saa at overveje, hvorledes de bedst skal gribe Sagen an. De vil have set, at der paa flere Steder netop ogsaa er tænkt paa deres særlige Forhold.

II. Haandskrevne Personregistre paa det Kongelige Bibliotek.

Det er aabenbart først efterhaanden, som den historiske Litteratur og maaske ogsaa dens Publikum er vokset til, at Registerenes Betydning ret er gaaet op for Forfattere og Udgivere. Ganske vist kan man finde Register saaa langt tilbage som i Pontoppidans »Den danske Atlas« (1763—81) og maaske endnu længere; men for Historisk Tidsskrift begynder Registerne først med 3die Række, samlet for alle 6 Bind, for derefter at fortsættes Bind for Bind. I nyere Tid er det blevet almindeligt at medgive ikke blot Tidsskrifter og Samlinger, men i det hele tidshistoriske, topografiske og specialhistoriske Publikationer Register. Jeg skal blot nævne Danmarks Riges Historie, Traps Danmark, 3. Udgave, Edv. Holms Danmark-Norges Historie 1720—1814 og de mange betydelige Memoireværker og Brevsamlinger, der har set Lyset i de senere Aar. Men i andre Værker, til Dels saadanne, hvor man nødigst savner dem, findes de ikke. Jeg skal derfor henlede Opmærksomheden paa, hvad der ikke turde være almindelig bekendt for alle interesserede, at der paa det Kongelige Biblioteks Læsesal til Afbenyttelse for de besøgende er henstillet haandskrevne Register til nogle Værker, i hvilke trykte Register savnes, nemlig:

1) Etatsraad, fhv. Kontorchef i Krigsministeriet A. P. Møllers Register til Erslews Forfatterleksikon; det indeholder

dog ikke alle i Værket forekommende Navne, men foruden Forfatterne kun »de til dem ved Slægtskabsbaand knyttede Personer«. Tallet løber alligevel op til omtrent 40,000, eftersom Erslew jævnlig gaar ret vidt i sin Redegørelse for Slægtskabsforholdene, og da Oplysningerne for en stor Del er tilvejebragt ved en omfattende Brevveksling, findes der iblandt dem mangfoldige, ellers utilgængelige, genealogiske Data.

2) Sammes Hovedregister til de af Chr. Bruun, O. Nielsen og A. Petersen udgivne, som Prof. Edv. Holm engang har kaldt dem, forbavsende righoldige »Danske Samlinger«.

3) Pastor H. V. Olsens Navne- og Sagregister til »Samlinger til Fyens Historie og Topographi«.

4) Sammes Register til det i »Copenhagen und Leipzig« 1738—47 udkomne »Dänische Bibliothec«.

5) Sammes Hovedregister til Suhms »Samlinger til den danske Historie« (1779—95).

Til de under 2) og 5) nævnte Samlinger findes der Registre i de enkelte Bind, men ved Brugen er det jo en stor Lettelse at slaa op i eet Register i Stedet for i 6 eller 12.

Til disse er der i den seneste Til kommet:

6) Oberstlt. Joh. Lessers Personregister til Brickas »Dansk biografisk Leksikon«, efter hans Død 1916 skænket Biblioteket af hans efterladte. Det omfatter alle i Leksikonnet forekommende Personnavne, i alt op imod 140,000, og er da ogsaa indbundet i 4 Folianter. Der er herved lukket op for meget, som ellers i Hovedsagen vilde ligge hen som en død Skat, idet Leksikonnets Artikler om en Mængde lejlighedsvis forekommende Mænd og Kvinder indeholder Oplysninger, som man vanskelig eller slet ikke finder i andre trykte Kilder.

7) Pastor S. V. Wibergs Personregister til hans »Almindelig dansk Præstehistorie«, renskrevet af afdøde Lærer A. Petersen, Valløby, skænket af Overretssagfører Paul Hennings paa Foranledning af nærværende Artikel.

Stud. mag. Kai Uldall arbejder paa et Seddelregister til »Kjøbenhavns Adresse-Contoirs Efterretninger« hvoraf er udarbejdet Register for 1759, 60, 63, 78 og 87. (Jfr. Hr. Uldalls Artikel i »Dansk Adel og Borgerstand« Nr. 11/1917).

Hverken paa Universitetsbiblioteket eller i Rigsarkivet findes der, saa vidt jeg har kunnet faa at vide, haandskrevne Registre til trykte Værker. Derimod er det ikke usandsynligt, at der findes nogle i privat Eje, enten hos Udarbejderne selv eller hos andre, der ved Arv eller Køb er kommet i Besiddelse af dem. Jeg skal tillade mig at henstille til ærede vedkommendes velvillige Overvejelse nu eller senere at lade Registrene havne i Biblioteket til Gavn og

Glæde for den historiske, specielt personalhistoriske Forskning. Personalhistorisk Tidsskrifts Redaktion vil ogsaa gerne modtage Meddelelse om saadanne Register, som Medlemmer af dets Læsekreds allerede nu kan faa Lov til at laane.

Maaske denne Artikel ogsaa giver Stødet til, at en og anden kunde faa Lyst til at anvende sit Otium paa lignende almennyttigt Arbejde. I saa Fald turde der særlig være Grund til at fæste Opmærksomheden paa det berørte Savn af Register til Historisk Tidsskrifts 2 ældste Rækker. Det vilde ogsaa være særdeles nyttigt at faa et Sidestykke til Otto Bergstrøms Register til Anreps »Svenska Adels Ättartaflor«, der indeholder de i Værket forekommende, men ikke »såsom medlemmer af introducerad ätt angifna personer, födde med ättens namn«, altsaa navnlig Personer, som ikke hører til den svenske Adel, men enten er Ascendenter til eller gifte med svenske adelige¹⁾. Og maaske endnu kærkommere vilde et Register være over dem af den gamle danske Adels Mænd og Kvinder, som i deres Levetid intet Slægtsnavn har brugt, henførte til deres Slægt, (jfr. hvad ovenfor Side 6 f. er sagt om saadanne Adelspersoners Betegnelse i et Navneregister). Hvad om »Foreningen til Udgivelse af Danmarks Adels Aarbog« tog disse Opgaver op, foreløbig for de udkomne Bind! Er saadanne Register først udarbejdede, skulde man ikke tro, at det vilde være vanskeligt henholdsvis for Den danske historiske Forening og for Adels-Aarbogs Foreningen at faa de fornødne Midler til Raadighed til at lade dem trykke.

I Tilknytning hertil skal jeg gøre opmærksom paa nogle rent praktiske Hensyn, som ikke har været tagne ved alle de nævnte haandskrevne Register, men som ikke er uden Betydning.

Formatet maa hellere være K v a r t end Folio, for at Registeret i Læsesalens Haandbibliotek kan stilles paa samme Hylde som selve Værket. Arkene (Halvarkene) bør, før de beskrives, af Hensyn til Indbindingen s a m l e s i L æ g paa 6 Ark, og, hvad der af samme Hensyn er endnu vigtigere, man bør paa den indvendige Side l a d e s t a a e n M a r g e n paa c. 2 cm; undlades dette, fordyres Indbindingen ganske uforholdsmæssigt. Endelig bør de skrives med N o r m a l b l æ k paa N o r m a l p a p i r, for at det store Arbejde ikke om nogen Tid skal være ødelagt.

Endnu skal jeg omtale et haandskrevet Arbejde, der ligesom Oberstløjtnant Lessers for nylig er skænket til Biblioteket og som, om det end ikke er noget egentligt Register, dog paa lignende Maade kan komme Forskningen til Nytte. Det skyldes Oberst

¹⁾ Ogsaa Udlændinge, bl. a. adskillige Danske.

P. F. R i s t, som, da han i yngre Aar i sin Provinsgarnison anvendte en stor Del af sine Fritimer til historisk Læsning, skrev alle de O f f i c e r s n a v n e, som han stødte paa, ud paa Sedler og foruden Navn og Henvisning til Kilderne opnoterede en Del Uddrag af de fundne Oplysninger om vedkommende Officers Slægts-, Tjeneste- og andre Livsforhold. Alle Data om samme Person er samlede paa een Seddel.

Oberst Rist har til forskellige Tider med kammeratlig Elskværdighed stillet Samlingen til min Raadighed ved Udarbejdelsen af Artikler til Biografisk Leksikon og lignende Arbejder, og jeg kan ikke noksom paaskønne den Hjælp, jeg har haft af den Kynlighed og Nøjagtighed, hvormed de er affattede. Paa Biblioteket, hvor man har Adgang til de paa Sedlerne anførte Kilder, vil Samlingen være et ypperligt Supplement til Overstløjtnant J. C. W. H i r s c h's samme Steds opstillede, i Personalhistorisk Tidsskrift jævnlig citerede »Fortegnelse over danske og norske Officerer m. fl. 1648—1814«. Man vil paa Rist's Sedler bl. a. finde Henvisninger til en Mængde ældre historiske Værker, hvor man ellers ikke let vilde falde paa at søge og til hvilke der maaske ikke findes Register. Men man maa erindre, at Optegnelserne slutter med Aar 1888, da Rist, efter at være forsat til Kjøbenhavn, kom ind paa at gøre sine historiske Interesser frugtbringende paa andre Maader. Heldigvis er det jo i vor Tid blevet almindeligere at medgive historiske Publikationer mere eller mindre udførlige Register; men for Resten vilde ogsaa en Fortsættelse af Rist's Samling være en udmærket Opgave for den, der har Tid og Lyst dertil.

Genealogiske Oplysninger om Slægter af Navnet Klauman. Ved **Hofger Hansen.**

Der er ikke, som hidtil har været almindelig ment, kun een Slægt af Navnet Klauman, men flere, mindst 2 danske og 2 norske, som dog synes at være forbundne ved Svogerskab, og alle har de rimeligvis optaget Navnet efter den bekendte Slægt af Købmænd i 16.—17. Aarhundrede.

Navnet staves i den ældre Tid snart Klauman, snart Klouman, undertiden med C, undertiden med nn eller nd. Senere fæstnedes Stavemaaden saaledes, at den yngre danske Slægt stavede: Klau- man, og den yngre norske Slægt: Kloumann. Ogsaa Formen Klo- mand forekommer i ældre Tid og angiver formodentlig en almindelig Udtale af Navnet. Ud fra denne Tydning af Navnet er dannet det Segl, som bruges af Gregorius Klauman og andre af hans Slægt, og som indeholder en Fuglefod og et Mandehovede.

Den ældre danske Slægt.

Denne Slægt bestod af fremtrædende Købmænd i København og var vandret ind fra Tyskland i Slutningen af 16. Aarhundrede. Da de ældste Led af Slægten til Dels ligger forud for de fra Køben- havn bevarede Kirkebøger og Skifter, er den genealogiske Sam- menhæng vanskelig at fastslaa; nogen sikker Stamtavle for denne Slægt er det derfor ikke lykkedes at opstille; men den følgende Opstilling er vistnok hovedsagelig rigtig.

Verner Klauman er den ældste, som forekommer; han nævnes allerede 1595¹⁾; om ham vides, at han var født i Hertug- dommet Lüneburg og døde i København 1640 2. Marts, 66 Aar gammel. Han var Købmand og drev Handel paa Island; han boede paa Amagertorv, var Kirkeværge for Nikolaj Kirke og betroet med mange Tillidshverv, hvorfor hans Navn ofte forekommer i Københavns Diplomatarium²⁾.

Han var gift med Magdalene Winckelmann, der ligeledes var fra Lüneburg og begravedes i København 1645 20. Juni. — De synes at have haft 6 Sønner, 1.—6. (sikkert er det dog ikke, at alle disse 6 er Brødre):

¹⁾ Københavns Diplomatarium VI, 166.

²⁾ Da næsten alt, hvad vi ved om denne Slægts ældste Led, stammer fra Aktstykker, som er trykte i Københavns Diplomatarium, hvor det let vil kunne findes efter Registerne, citeres dette Værk ikke yderligere her.

1. Verner Klauman, f. 1608 25. Febr., † 1657 7. Febr., Købmand, Raadmand i København 1651; han ejede en stor Have i Søgade uden for Helsingørsporten (den senere Classens Have). Gift 1636 1. Maj med Ingeborg Matthiasdatter Meckelborg, † 1660, Datter af Borgmester Matthias Hansen, som byggede den bekendte Gaard paa Amager-torv i nederlandsk Renæssancestil, som senere kom i Gregorius Klaumans Eje. Hun blev efter Verner Klaumans Død gift med Raadmand Peter Holmer, som døde 1685. — Verner Klauman havde to Børn, a.—b.:
 - a. Verner Klauman, Ejer af Gunderslevholm, begravet 1693 4. April i Gunderslev. Gift med Sidsel Rodsten, † 1675 9. Maj paa Kejrup, Datter af Palle Rodsten til Lunds-gaard og Ingeborg Albertsdatter Skeel.
 - b. Ingeborg Klauman, f. 1647 16. Febr., † 1672 17. Juli. Gift 1666 19. Juni¹⁾ med Henrich a Möinichen, Dr. med., Hofmedikus, f. 1631, † 1709.
2. Nicolai (eller Claus) Klauman, Købmand i Københav-n, boede i Skoboderne, † 1646 13. Decbr., begravet 18. Decbr. i Helligøjst Kirke. Gift med Mechtilde Motzfeldt, f. 1604, † 1650, Datter af Købmand og Stadskaptajn Peter Motzfeldt, der ligesom Verner Klauman d. æ. var ind-vandret fra Lüneburg, og Hustru Maria v. Heimbach. Mechtildes Søster Maria Motzfeldt var gift med Vinhandleren Joachim Schumacher og Moder til Peter Griffenfeldt og Albert Gylden-sparre. — Nicolai Klauman havde 4 Børn, a.—d.:
 - a. Peter Klauman, † 1710 24. Juli. Han var fra 1677 til 1686 Materialskriver i Søetaten, overtog 1686 Forpagt-ningen af Kongens Bryghus²⁾, ejede flere Skibe, som bl. a. sejlede paa Grønland, desuden mange Huse i København og Gaarden Grøndal (eller Kalthuset) paa Frederiksberg; 1694 17. Marts blev han en af Hoveddirektøerne for Køben-havns Vandvæsen³⁾; han var Assessor i Hofretten og blev 1696 21. Januar udnævnt til Kommerceraad⁴⁾. — Peter Klauman var gift 3 Gange, med: 1) Eleonore du Lieu, 1679⁵⁾. 2) 1679⁶⁾ Maren Frederiksdatter Seen-ders, † 1683, Enke efter Købmanden Görris Tillufsen

¹⁾ Ægteskabsbrev i Sjæll. Tegn. 1665 6. Marts Nr. 102.

²⁾ Forpagtningskontrakt 1686 13. April i Søetatens Arkiv.

³⁾ Sjæll. Tegn. Nr. 71—72.

⁴⁾ Rentekammerets Rang- og Bestallingsbog 1677—99.

⁵⁾ Om hendes Begravelse Sjæll. Reg. 1679 24. Aug. Nr. 251. — Om hendes Broder, Kaptajn du Lieu, se Pers. Tidsskr. 6. R. I, 19 og 24.

⁶⁾ Ægteskabsbrev 1679 26. Novbr. Sjæll. Reg. Nr. 305.

(† 1679). 3) Dorothea Matthiessen, † 1709, Datter af Stadskaptajn Jørgen Matthiessen († 1656) og Vendela Motzfeldt, hans Moders Søster. — Peter Klauman havde med sin første Hustru 3 Børn, med sin anden 2, 1)—5)¹⁾:

1) Jacob Klauman blev i en Alder af 20 Aar 1690 Lærling ved Søetaten²⁾, 1695 28. Decbr. Underløjtnant, 1697 31. Decbr. Løjtnant, 1700 30. Januar Kaptajn-løjtnant³⁾. Han døde før Faderen uden Livsarvinger.

2) Mechtele Dorothea Klauman, blev 1702 1. Juni gift med Løjtnant, senere Kaptajn i Søetaten Christian Thomesen Carl⁴⁾, der døde 1713. Mechtele Dorothea døde tidlig, og Carl blev 1705 gift med hendes Kusine, Mechtele Magdalene Klauman.

3) Albrecht Klauman, døbt 1677 6. Febr., den eneste Gang han nævnes⁴⁾.

4) Peter Klauman; om ham vides kun, at han under Skiftet efter Faderen var i Udlandet, 1714 i Italien.

5) Eleonore Marie Klauman, f. ca. 1680, begravet i Frederiksstad i Norge 1756 9. Januar; gift 1702 29. Novbr. med Kaptajn Christian Frederik Lauritzen Undall; hun var Enke ved Skiftet efter Faderen.

b. Nicolai Klauman, † 1707 10. Decbr. Eskadreskriver 1680, Mønsterkommissarius 1700 10. April⁵⁾. Han boede paa Hjørnet af Hummergade og Størrestræde, »paa den østre Ende udi Skipperboderne«, hvilken Gaard han ejede⁶⁾ Gift 1681⁷⁾ med Abelone Jensdatter Snistorph, Datter af Kapellan ved Nikolaj Kirke Jens Jakobsen og dennes anden Hustru Malene Olsdatter. Abelone Jensdatter døde 1752 i København og boede da i St. Kongensgade. De havde 6 Børn, som, ifølge Skiftet efter Leonhard Klaumøn, alle døde uden Livsarvinger, 1)—6):

1) Mechtele Magdalene Klauman, døbt 1682 28. Marts⁸⁾. Gift 1705 med Kaptajnløjtnant Christian Thomesen Carl (se ovenfor).

¹⁾ En Pakke med Dokumenter hørende til Skiftet efter Peter Klauman findes i Landsarkivet.

²⁾ Søetatens Krigskancellis Ansøgninger.

³⁾ Søetat. Krigskanc. Exp.

⁴⁾ Holmens Kbg.

⁵⁾ Søetat. Krigskanc. Exp.

⁶⁾ Underadmiralitetsrettens Skiftecharteker 1707—1708, S. 123 og 150.

⁷⁾ Ægteskabsbrev 1681 6. Juni, Sjæll. Reg. Nr. 180.

⁸⁾ Holmens Kbg.

- 2) J e n s K l a u m a n, døbt 1686 30. Marts¹⁾. Var ved Faderens Død Fændrik ved Prins Frederiks Regiment. Faldt i Slaget ved Oudenarde 1708 11. Juli²⁾.
- 3) V e r n e r K l a u m a n, døbt 1688 10. April³⁾, død før Faderen.
- 4) L e o n h a r d t K l a u m a n, døbt 1691 7. Novbr.³⁾, † i København 1757 28. Juli⁴⁾, saa vidt vides, som den sidste af sin Slægt. Kadet 1706 23. Marts, Kommandør-kaptajn 1732 31. Decbr., afskediget paa Grund af Sinds-syge 1755 20. Febr.⁵⁾. Han var gift med A g n e t e C h r i s t i n e H ö s e r i c h, Datter af Justitsraad Johan Georg Höserich.
- 5) P e t e r K l a u m a n, døbt 1694 12. Febr.³⁾.
- 6) U l r i c h C h r i s t i a n K l a u m a n, døbt 1698 7. Decbr.³⁾, † 1750⁶⁾ i Norge. Landkadet 1714 1. Januar, Premierløjtnant i Frölichs gevorbne Infanteriregiment 1733 9. Decbr.⁷⁾. Gift med R a c h e l S c h u l t z⁸⁾.
- c. M a g d a l e n e K l a u m a n, † 1709; gift 2 Gange, 1) 1656 med C a s p a r J ø r g e n H a m m e r m ü l l e r, f. 1613, † 1682, Sognepræst til St. Peters Kirke i Slagelse; 2) 1687 med J o h a n B r u n s m a n, f. 1637, † 1707, Præst ved Vartov Hospital, tidligere Rektor paa Herlufsholm.
- d. M a r i e K l a u m a n, f. 1633, † 1718; gift 2 Gange, 1) med H e n r i k M a t t h i e s s e n, f. 1633, † 1688, Købmand i København, Søn af Stadskaptajn Jørgen Matthiessen († 1656); 2) med N i e l s S ø r e n s e n A d e l e r, f. 1628, † 1694, Amtmand i Norge, en Broder til Kort Adeler.
3. A b r a h a m K l a u m a n, Købmand i København, boede 1645 paa Amagertorv.
4. L e o n h a r d K l a u m a n, † 1666 13. Januar, 47 Aar gammel, Raadmand i København; gift med M a r g r e t h e R o s e n m e y e r, begravet 1693 10. Novbr. i Nikolaj Kirke.⁹⁾
5. V i l l u m K l a u m a n, Købmand i København, begravet 1667 i Nikolaj Kirkes Taarn. Var 1657 Medlem af Silke- og Klæde-

1) Holmens Kbg.

2) Hirsch.

3) Holmens Kbg.

4) Skifte efter ham i Underadmiralitetstretens Skifteprotokol 1758 – 61.

5) Sætatens kgl. Resolutioner.

6) Refererede Sager 1750 31. Oktbr. Nr. 18.

7) Hirsch.

8) Lengnick: Stamtavlen Brorson, Tilskrift af Lengnick i Rigsarkivets

Eksemplar.

9) Pers. Tidsskr. I, 197.

magerlavet. Gift med Anna Kohlen, som anden Gang blev gift med Peter Schönfeld¹⁾, Borger i København.

6. Isak Klumman, islandsk Købmand i København, begravet 1675 22. Juni. Gift med Anna Marie Fleischer, Datter af Apoteker Esajas Fleischer.

De synes at have haft to Sønner, a.—b.:

- a. Isak Klumman, Barber i København, begravet 1699 9. Febr. i Nikolaj Kirke²⁾.

- b. Esajas Klumman, f. i København 1656, † 1719 i Visby; Feltpræst, senere Sognepræst til Visby og Heltborg Sogne i Hassing Herred, Provst. Gift 1) med Else Jensdatter Søndberg, f. 1685; 2) med Else Nielsdatter, f. 1685, † 1781 21. August³⁾.

Synes kun at have haft et Barn, 1):

- 1) Else Marie Klumman, døbt 1719 7. Juli, † 1720 14. Marts⁴⁾.

Til den ældre Slægt hører formodentlig:

Christopher Hans Klumman, hvis Enke boede i Christen Bernikovs Stræde i 1661⁵⁾.

Hans Klumman, boende 1668 paa Købmagergade⁶⁾; gift 1680 med Karen Madsdatter⁷⁾.

Matthias Klumman, boede 1633 paa Amagertorv⁸⁾, begravet 1644 1. December; fik 1625 og følgende Aar 6 Børn begravede i Nikolaj Kirke⁹⁾.

Elisabeth Klumman, begravet 1717 20. Decbr. i Nikolaj Kirke¹⁰⁾; og hendes Søster,

Anna Marie Klumman, gift med Philip Julius Kiildsen; hun ansøgte 1720 31. Maj Rentekammeret om Skattnedsættelse¹¹⁾.

Christian Klumman, 1696 Præst i Batteriet Prins Georg i engelsk Sold i Flandern¹²⁾.

¹⁾ Ægteskabsbrev i Sjæll. Reg. 1668 12. Febr. Nr. 43 a; Villum Klumman »var geraaden i stor Gæld og Vidtløftighed«, se Peter Schönfeldts og Hustrus indbyrdes Forskrivelse 1668 27. Juni, Sjæll. Reg. Nr. 200.

²⁾ Pers. Tidsskr. I, 203.

³⁾ Wibergs Præstehistorie.

⁴⁾ Lengnieks Kirkebogsuddrag.

⁵⁾ Københavns Diplom. I, 762.

⁶⁾ a. St. II, 832.

⁷⁾ Ægteskabsbrev 1680 28. Septbr., Sjæll. Reg. Nr. 319.

⁸⁾ Københavns Diplom. II, 722 og VI, 215.

⁹⁾ Pers. Tidsskr. I, 223.

¹⁰⁾ Rentek. Worms Ekstrakter ang. Egekister 1717—19.

¹¹⁾ Rentek. Pk. ang. Krigsstyr.

¹²⁾ Hirsch.

Eli a s K l a u m a n, 1693 Feltpræst ved Hjælpetropperne i engelsk Sold i Flandern¹⁾).

P e t e r K l a u m a n, forrige Købmand fra Lille Kongensgade, begravet i Nikolaj Kirke 1718 11. Marts²⁾).

M a r i e K l a u m a n, gift med den svenske Ambassadørs Hofmester C l a u s S c h a d e, fik 1695 17. Decbr. en Datter S i t z e l døbt i Frue Kirke.

Ligeledes følgende Nakskov-Familie:

P e t e r K l a u m a n, Raadmand i Nakskov 1674 6. Oktbr.³⁾, afgaaet 1684 28. Maj paa Grund af Magistratens Reduktion⁴⁾, men fik Lov til at beholde Rangen og være fritaget for borgerlige Bestillinger. Han var gift 2 Gange: 1) 1671 4. Januar med Birgitte Christophersdatter, † 1678; 2) 1680 19. Juni⁵⁾ med Marie Lauritsdatter Rode, begravet 1700 23. Novbr.⁶⁾.

Foruden to Børn, som døde spæde, og som i Kirkebogen ikke opgives med Navn, havde Peter Klauman 7 Børn, 1.—7.:

1. Birthe Marie Klauman, gift 1695 19. Maj med Organist Johan Flori Nakskov.
2. Birthe Klauman, gift 1700 2. Novbr. med Anders Pedersen Friis.
3. Ester Klauman, døbt 1685 19. Marts.
4. Maren Klauman, døbt 1687 8. Maj; stod Fadder hos Broderen i Aarhus 1729.
5. Laurits Klauman, døbt 1689 22. Marts, † s. A.
6. Magdalene Klauman, døbt 1691 18. Oktbr.
7. Laurits Rode Klauman, døbt 1697 23. Marts, † 1740 16. April⁷⁾. Ridefoged paa Gammelgaard, Prokurator 1728, fra ca. 1733 bosat i Nakskov. Han boede i nogen Tid i Aarhus, hvor han 1727 16. Oktbr. blev viet til sin første Hustru Marie Rhus (eller Rhud); en kort Tid boede han i Odense. Hans anden Hustru, som overlevede ham, hed Görel Cathrine Andersdatter Lund; de blev viede i Ryde paa Laaland 1736 24. April. Han efterlod sig 2 Børn af første og 2 af andet Ægteskab, a.—d.:

¹⁾ Hirsch.

²⁾ Rentek. Worms Ekstrakter ang. Egekister 1717—19.

³⁾ Fy. og Smaalandske Reg. Nr. 83.

⁴⁾ a. St. Nr. 38.

⁵⁾ Ægteskabsbrev 1680 10. Maj, Sjæll. Reg. Nr. 150.

⁶⁾ Kirkebogen.

⁷⁾ Skifte i Nakskov Skifteprotokol 1736—43. **JM. 737A.**

- a. Ester Margrethe Klauman, døbt 1729 12. Maj i Aarhus Domkirke.
- b. Peter Larsen Klauman, f. ca. 1732.
- c. Dorte Marie Klauman, f. ca. 1736¹⁾.
- d. Birthe Kirstine Klauman, døbt 1738 15. Aug. i Nakskov²⁾.

Den yngre danske Slægt.

Dennes Stamfader er Etatsraad Gregorius Klauman, som egentlig hed Gørris Gørrissen og var en Søn af Gørris Tillufsen og Marie Seenders.

Gørris Tillufsen eller Tjellufsen, Thellesen, Tillesen — der forekommer mange Former af Navnet — var Købmand i København og ejede en Gaard i Magstræde paa den nørre Side ved Siden af Lars Tillufsens Gaard³⁾. Om hans Herkomst vides intet; han maa have været en velhavende Mand, ved hans Død arvede Børnene over 7000 Rdl. og Enken ligesaa meget efter ham⁴⁾. Hans Hustru hed Marie Frederiksdatter Seenders og døde 1683; hun giftede sig i Slutningen af Aaret 1679 med Brygger Peter Klauman, med hvem hun havde 2 Børn; med Gørris Tillufsen havde hun 8 Børn, 1.—8.:

1. Johanne Cathrine Gørrisdatter, der ved Skiftet efter Moderen var 24 Aar gammel, altsaa født ca. 1659; ellers er hun ubekendt.
2. Margrethe Gørrisdatter, gift med Købmand Samuel Bischoff i København.
3. Anne Gørrisdatter, f. ca. 1662, gift med Købmand Hans Pedersen Trellov i Roskilde.
4. Frederik Gørrissen, f. ca. 1664, var Sømand om Bord paa Skibet »Havmanden«. Under Skiftet efter Moderen kom der Efterretning om, at han var bleven myrdet i Vestindien sammen med andre af Skibets Folk og kastet overbord. Han efterlod ingen Livsarvinger.
5. Tilluf Gørrissen, f. 1666, død uden Livsarvinger senest 1698, i hvilket Aar Broderen Gørris arvede ham⁵⁾.

¹⁾ Ifølge Vor Frué Kbg. blev Marie Dorothea Klauman 1762 20. Oktbr. viet til Fuldmægtig Niels Holm; det er maaské denne Laurits Klaumans Datter.

²⁾ En Del af Oplysningerne om Laurits R. Klauman skyldes villig Meddelelse fra Hr. Postekspedient Hjorth-Nielsen.

³⁾ Københavns Diplom. II, 8.

⁴⁾ Skifte efter ham er ikke bevaret, men omtales i Skiftet efter Mario Seenders, som findes i Afskrift bl. Skiftedok. efter Peter Klauman.

⁵⁾ Skiftet efter Peter Klauman.

6. *Cornelia Gørrisdatter*, f. ca. 1670, † i København 1745¹⁾); hun kaldes ogsaa *Cornelia Thillesen*. Gift med kgl. færøsk Købmand i København *Peter Petersen Ramshart*, der døde 1732 16. Maj.
7. *Pernille Gørrisdatter*, f. ca. 1671, † paa Tjøttö i Norge 1719 4. Aug. Hun maa være identisk med den *Petronelle Thillen* (d. v. s. *Thillesen*), som ifølge *Krog Steffens*²⁾) var gift med *Jørgen Matthiessen*, Stamfaderen til den norske Slægt *Matthiessen* paa *Linderud*. *Jørgen Matthiessen* var en Søn af Købmand *Henrik Matthiessen* († 1668) i København og *Peter Klaumans Søster Marie*; selv var han først Købmand i København, blev senere Foged paa *Helgeland* i Norge og døde 1742. I en Forskrivning³⁾) kalder han *Peter Klauman* for sin Svigerfader, d. v. s. han var gift med hans *Stedatter*.
8. *Gørris Gørrissen* var yngste Barn af *Gørris Tillufsen* og *Marie Seenders*; han var født 1678 30. Novbr.⁴⁾) og saaledes kun 1 Aar gammel, da han kom i Huset hos Stefaderen *Peter Klauman*, hvor han forblev, saa længe denne levede. Han gik ind i hans Forretning og overtog Kongens Bryghus efter hans Død. Det var derfor naturligt, at han optog den Mands Navn, som han var vant til at betragte som sin Fader: han kaldte sig *Gregorius Thellesen Klauman*, og Seglet med Mandehovedet og Fuglekloen hærer tillige Bogstaverne G T K. Han blev en fremragende og rig Mand; Hovedpunkterne i hans Liv er følgende: 1711 16. Januar sluttede han Kontrakt om Forpagtningen af Kongens Bryghus⁵⁾), 1713 2. Aug. blev han Assessor i *Borgretten*⁶⁾), 1730 var han med at danne det asiatiske Kompagni og var en af dets Direktører 1730—39, 1736 var han Medstifter af *Danmarks første Bank*, *Kurantbanken*, og beklædte *Stillingen* som *Bankkommissær* til sin Død; 1740 22. Jan. blev han *Justitsraad*⁷⁾) og 1749 29. Jan. *Etatsraad*⁸⁾). Han var Ejer af *Byens smukkeste Privatgaard*, den af *Borgmester Mat-*

¹⁾ Begravelsesbrev 1745 15. Septbr., Sjæll. Reg. Nr. 338.

²⁾ *Linderud* S. 199, 204. — *Krog Steffens' Formodning* om hendes Herkomst er urigtig.

³⁾ I Skiftet efter *Peter Klauman*.

⁴⁾ Saaledes staar der paa hans *Epitafium* i *Holmens Kirkes Kapel*. *Bertouch* (*Korrespondance med Adelen*, i *Rigsarkivet*) har 1677, men den *Korrespondent*, han har haft, *Gregorius Klaumans Sønneson*, *F. W. de Klauman*, har ikke været dygtig til at skaffe sig Oplysninger om Familien, han kan ikke naa længere tilbage end til *Bedstefaderen Gregorius Klauman*, og hans *Aarstal* er upaalidelige.

⁵⁾ Kopi blandt *Rentekammerets Instruktioner*.

⁶⁾ Sjæll. Tegn. Nr. 330.

⁷⁾ Sjæll. Reg. Nr. 29.

⁸⁾ Sjæll. Reg. Nr. 20.

thias Hansen opførte Gaard paa Amagertorv Nr. 6, nu den kgl. Porcelænsfabriks Ejendom, som han købte 1740 for 10,000 Rdl. kurant¹⁾, og han ejede i Søllerød Sogn Lystgaarden Aggershvile (opkaldt efter hans Hustrus Slægt), som skal være bygget af ham 1733²⁾. Han blev 1711 2. Jan. gift i Helliggejst Kirke³⁾ med Maren Aggers, f. 1676 9. Jan., † 1749 3. Jan. i København, en Datter af Købmand i København Knud Agger († 1678) og Ingeborg Ludvigs⁴⁾. Da Hustruen døde, gav Klauman hende en prægtig Begravelse⁵⁾ og stiftede til hendes Minde to Legater, for Sognets Fattige og dets Skole⁶⁾. Gregorius Klauman døde i 1752 og blev begravet 20. Septbr. i Holmens Kirkes Kapel staar hans prægtige Marmormindesmærke⁷⁾. Gregorius Klauman havde 7 Børn, a.—g., alle døbte i Holmens Kirke:

a. Knud Gregorius Klauman, f. 1711 2. Oktbr., † 1762 23. Decbr., begravet 30. Decbr. i Holmens Kirke. 1734 8. Oktbr. Sekretær i Danske Kancelli⁸⁾, 1741 3. Febr. Assessor i Hofretten⁹⁾, 1744 24. Juli Assessor i Højesteret¹⁰⁾, 1747 4. Septbr. Justitsraad¹¹⁾ og 1760 22. Febr. afskediget i Naade fra sine Embeder¹²⁾. Ved kgl. Brev 1749 18. Decbr. optoges han og hans Efterkommere i den danske Adel med Navnet de Klauman. Han arvede Faderens Gaard paa Amagertorv i København, i Lyngby havde han et Landsted, som han gav Navnet Ulrikkenborg. Han blev 1741 27. Oktbr. gift i Holmens Kirke med Ulrikke Sophie Mouritzen, † 1790 9. Juni, en Datter af Vigant Mouritzen, der var en Søn af Stadskaptajn Morten Mouritzen¹³⁾ og Hustru Ingeborg Ludvigs (Knud Aggers Enke). Ulrikke Sophie Mouritzen giftede sig 2den Gang 1764 29. Maj med Kaptajn Carl

1) Nyt hist. Tidsskr. V, 265 ff.

2) E. Nystrøm: Søllerød Sogn S. 109.

3) Kirkebogen.

4) Kall Rasmussen: Optegnelser om den Schoustrupske Gaard. Rigsarkivet.

5) Begravelsesbrev 1749 10. Jan., Sjæll. Reg. Nr. 7.

6) Hofmans Fundatser IX, 341, 363, 404; Hjørth-Lorenzen og Salicath: Repertorium I, 141, 221.

7) F. Thaarup: Beskrivelse af Holmens Kirke, S. 30.

8) Sjæll. Reg. Nr. 293.

9) ibdm. Nr. 234.

10) ibdm. Nr. 250.

11) ibdm. Nr. 378.

12) ibdm. Nr. 92.

13) Morten Mouritzen var Broder til Elisabeth Mouritzen, der var gift med Vinhandler Claus Biehl og med ham Moder til Charlotte Dorothea Biehls Fader, Akademisekretær Chr. Æmilius Biehl.

Henrik v. Ellebracht, f. 1730, † 1789. Knud Gregorius de Klauman havde 12 Børn, 1)—12), alle døbte i Nikolaj Kirke:

- 1) Gregorius Klauman, døbt 1742 17. Febr., begr. 1743 25. Septbr.
- 2) Vigant Klauman, døbt 1743 4. Febr., begr. s. A. 5. Aug.
- 3) Gregorius de Klauman, f. 1744 24. Novbr., † 1788 20. Decbr., Kaptajn og Kompagnichef. Gift 1771 21. Oktbr. i Næstved St. Petri Kirke med Anna Barbara Charlotte Thye, døbt 1754 23. Aug. i Ondløse, † 1798 29. Jan., Datter af Sognepræst Martin Matthiessen Thye og Agnete Cathrine Brorson i Ondløse. De havde 3 Børn, a)—c):
 - a) Gregorius Martinus de Klauman, f. 1780 8. Aug., døbt i Ondløse 11. Septbr., † 1840 30. Juni i Sorø. Blev i 8 Aars Alderen Page hos Enkedronning Juliane Marie¹⁾, senere Officer; 1807 Sekondritmester; han var som Sekondritmester med de allieredes Tropper i Frankrig 1815; omtales i General F. G. v. Müllers Erindringer, (Museum 1894 II, 169, 176, 228); afskediget af Krigstjenesten 1816 15. Marts, da han udnævntes til Konsumptionsforvalter i Sorø; 1818 18. Jan. Majors Karakter. Gift 1. 1809 26. Aug. i Garnisons Kirke i København med Sophie Margrethe Louise v. Beck, f. paa Eskildstrup i Sneslev Sogn 1784 9. Juli, † i København 1829 24. Juli, Datter af Generalløjtnant Christian Frederik v. Beck og Ingeborg Astrup²⁾; de separeredes 1811 24. Septbr. og blev skilte 1821 26. Juni³⁾. — Gift 2. med Anna Gram, f. ca. 1780, † i Sorø 1862 16. Septbr.⁴⁾. Han havde en Søn:
 1. Frederik Gregorius Christian de Klauman, f. 1823, † 1836 22. Maj i Sorø.
 - b) Ulricha Henrietta de Klauman, f. 1781 8. Decbr., † 1841 29. Decbr. Gift 1804 14. Decbr. med Peter Steinfeldt Brorson, f. 1766 23. Oktbr., † 1836 20. Marts, Kammerraad og Konsumptionskasserer i Holbæk⁵⁾.
 - c) Martinus Christian de Klauman, f. 1784 5. Febr., † 1837 9. Marts, Kaptajn i Marinen. Bekendt

¹⁾ Anna Grams Ansøgning i Naadossekretariatet Nr. 3008.

²⁾ E. Nystrom: Chr. Fr. v. Beck og hans Slægt, S. 41 ff.

³⁾ Danske Kanc. 2. Dept. Reg. Nr. 1059.

⁴⁾ Skifte efter hende i Sorø Byfogedarkiv i Landsarkivet.

⁵⁾ Lengnicks Stamtavle Brorson.

af Søtræfningen ved Büsum 1813 3. Septbr. mod nogle engelske Kanonbaade; 1810 28. Jan. Ridder af Dannebrog, 1813 Dannebrogsmænd¹⁾. — Gift 1812 25. Jan. med Emilie Dorothea Drewsen, f. 1793 13. Septbr. † 1833 25. Decbr., Datter af Papirfabrikant Christian Drewsen. De separeredes 1813 9. Marts²⁾ og blev skilte 1816 14. Juni³⁾. (Hun giftede sig 2den Gang 1816 12. Sept. med daværende Underkancellist Jes Fæster, senere Justitsraad og Justitiarius i den vestindiske Overret).

- 4) Christian Ludvig Klauman, døbt 1746 14. Marts i Nikolaj Kirke i København, begr. s. A. 21. Marts.
- 5) Christian Carl de Klauman, f. 1747 18. April, † i Bengalen 1792 4. Aug.⁴⁾. Førte et uroligt Liv: 1764 13. Juni Sekondløjtnant, købte sig 1766 en Kaptajnsplads uden at have været Premierløjtnant, hvilket approberedes af Kongen 28. Juni⁵⁾. I Aaret 1771 ses han at have ejet og drevet 2 Bøndergaarde i Borsholm i Tikøb Sogn⁶⁾; 1774 8. Juni blev han Kompagnichef i norske Livregiment; 1776 18. Decbr. afrejste han til Ostindien, hvorefter han 1777 26. Marts dimitteredes af Krigstjenesten⁷⁾. Om der var Efterkommere af ham vides ikke.
- 6) Mariane Margrethe de Klauman, f. 1748 11. Oktbr., † 1762 31. Decbr. i København.
- 7) Frederikke Sophie de Klauman, f. 1750 24. April, † 1784 19. Marts i København. Gift i 1770 med Kaptajn (senere Oberstløjtnant) Christian Ludvig von Holten, f. i Christianssand 1734, † 1802 i København.
- 8) Engelke Charlotte de Klauman, døbt 1751 20. Novbr., begr. 1754 1. Juni i København.
- 9) Wilhelm August de Klauman, døbt 1753 30. Aug., begr. s. A. 17. Novbr. i København.
- 10) Frederik Wilhelm de Klauman, f. 1755 28. Febr. † 1826 9. Novbr. i Nyborg. Han købte sig i en Alder af 15 Aar en Officersstilling og blev ved kgl. Approbation 1770 7. Marts Sekondløjtnant⁸⁾; han naaede paa Officersvejen at blive Major 1803 10. Juni, dimitteredes af Krigstjenesten

¹⁾ Garde: Den danske Sømagts Historie. Biografisk Leksikon.

²⁾ Danske Kanc. 2. Dept. Reg. Nr. 334.

³⁾ A. St. Nr. 904.

⁴⁾ Richter.

⁵⁾ Gen. Krigsdirektoriets kgl. Res. 1766 Nr. 353.

⁶⁾ Danske Kammør 4. Bur. Journal A. Nr. 41—42.

⁷⁾ Hirsch.

⁸⁾ Gen. og Kommissariatskollegiets kgl. Res. 1770 Nr. 108.

1808 15. Januar med Titel af Generalkrigskommissær. Den 14. Febr. 1806 var han bleven udnævnt til Told- og Konsumptionskasserer i Nyborg¹⁾. — Gift 1790 4. Novbr. med *Dorothea Albech*, f. 1760 20. Febr., † 1818 11. April. Datter af Sognepræst i Munkebjergby Niels Jensen Albech og Christine Sophie Brorson; hun var Kusine til hans Broder Gregorius de Klaumans Hustru, Anna Barbara Charlotte Thye²⁾, F. W. de Klauman havde 7 Børn, a)—g), alle døbte i Garnisons Kirke i København:

a) *Gregorius Nicolai de Klauman*, f. 1791 19. Septbr., † 1863 1. Oktbr. i Odense. Hofjunker 1812, cand. jur. 1815, Regimentskvartermester og Auditor 1820, Overauditor 1825, afskediget 1828, da han 1828 4. Juni udnævntes til Byfoged, Politimester og 1ste Raadmand i Odense samt Herredsskriver i Bjerge og Aasum Herreder³⁾; 1840 28. Juni R. af D., 1854 14. Decbr. Kammerherre. — Gift med *Jacobine Margrethe Caroline Tvermoes*, f. 1792 26. Decbr., † 1880 21. Juli, Datter af Hørkræmmer i København, Agent Mads Jacobsen Tvermoes og Anna Catharina Mohr⁴⁾. De havde 3 Børn, (1—3):

1) *Jacob Wilhelm Matthias de Klauman*, f. 1820 27. Maj, † 1837 26. Decbr.

2) *Theodor Ferdinand de Klauman*, f. 1824, † 1828.

3) *Annette Dorothea Vilhelmine Theodore de Klauman*, f. 1828 6. Januar, † 1902 1. Septbr. — Gift 1851 19. Juli med *Johann Adolph v. Bardenfleth*, f. 1825 25. Aug., † 1874 28. April, Kammerrherre, Ritmester, Adjutant hos Christian IX.

b) *Sophus Christian de Klauman*, f. 1794 30. Januar, † 1852 17. Januar. Blev 1816 Kopist ved Guvernementsbureauet i Odense, 1839 Fuldmægtig sammesteds med Titel af Overkrigskommissær, 1843 4. Maj Amtsforsvalter i Assens Amtstuedistrikt⁵⁾; 10. Juni s. A. tillagt Rang i 5. Klasse Nr. 3⁶⁾. — Gift 1831 1. Oktober

¹⁾ Gen. Toldk. Danske Forest. og Resol. 1806 Nr. 9.

²⁾ Lengnick: Stamtavlen Brorson.

³⁾ Danske Kanc. 3. Dept. Reg. Nr. 305.

⁴⁾ Stamtavle over Descendenterne efter Hørkræmmer i København Agent Mads Jacobsen Tvermoes, R. af Dbg., og Hustru Anna Catharina, f. Mohr, K. 1894.

⁵⁾ Rentekammerets Bestallingsbog.

⁶⁾ Danske Kanc. 3. Dept. Reg. Nr. 307 a.

- med Marie Cathrine Tvermoes, f. 1797 30. August, † 1887 31. Decbr. i Taarnby, en Søster til hans Broders Hustru¹⁾. — Fra Amtsforvalter S. C. de Klau- man stammer de nulevende Medlemmer af den adelige Linie af Slægten²⁾).
- c) Sophie Nicoline Margrethe de Klau- man, f. 1795 5. Oktbr., † 1804 30. Marts.
- d) Hedevig Mathiane Charlotte de Klau- man, f. 1797 30. Aug., † 1847 22. April. — Gift med Mægler Henrik Nicolai Erichsen, f. 1793, † 1832.
- e) Frederikke Vilhelmine Dorothea de Klau- man, f. 1799 9. Febr., † 1885 26. Novbr. — Gift 1825 med Broder Severin Frederik Bror- son, f. 1793, † 1856, Justitsraad, Borgmester og By- foged i Køge, fra 1849 Herredsfoged og Skriver i Hasle, Vesterlisbjerg og Sabro Herreder (han var en Sønesøns Søn af Salmedigteren Biskop H. A. Brorson).
- f) Elisabeth Sophie Magdalene de Klau- man, f. 1800 30. April.
- g) Engelke Charlotte Amalie de Klau- man, f. 1803 21. Febr., † 1877 16. Febr. i Horsens. — Gift med Peter Nicolai Dahlstrøm, f. 1818 19. April, † 1898 5. Maj, Overførster paa Friisenborg.
- 11) Sophia Amalia de Klau- man, f. 16. Oktbr. 1757, † i Lyngby 1. Oktbr. 1767 og begr. i Holmens Kirke 1768 26. April³⁾).
- 12) Engelke Charlotte de Klau- man, f. 1759 18. Decbr., † 1851 10. April. — Gift 1783 med Premierløjtnant i Marinen Jacob Arenfeldt, f. 1755 30. Septbr., † 1820 17. Febr., der i 1815 blev Kontreadmiral.
- b. Ingeborg Marie Klau- man, døbt 1712 23. Oktbr.⁴⁾, begr. 1713 9. Febr. i Helliggejst Kirke⁵⁾).
- c. Christian Lucassen Klau- man, døbt 1713 24. Oktbr., † 1748 20. Decbr.⁶⁾, Kontrollør i Banken. Navnet Lucassen er ikke anført i Kirkebogen ved hans Daab, men ellers nævnes han flere Gange med det; maaske har han selv
- 1) Stamtavlen over Mads Tvermoes's Descendenter.
- 2) Se Adelsaarbogen.
- 3) Disse Data er de sandsynlige, men Opgivelserne om hende, Bro- derens til Bertouch og Kirkebøgernes, er meget forskellige.
- 4) Holmens Kbg.
- 5) Kirkebogen kalder hende her Dorothea Marie, men det maa være en Fejltagelse.
- 6) Militære Enkekasse Nr. 943.

antaget det. — Gift 1744 12. Maj med *A n n a M a r g r e t h e B e c k*, Datter af *Klaus Beck*¹⁾. (Hun blev 2den Gang gift 1750 med *David Fenwick* i *Helsingør*, der døde 1765 16. Decbr. 39 Aar gl.). *Chr. L. Klauman* havde 3 Børn, 1)—3):

1) *Gregorius Klauman*, døbt 1745 3. Marts, begravet 11. Maj s. A. i *Holmens Kirkes Urtegaard*.

2) *Claus Christian Klauman*, døbt 1746 10. Juni. Reserveassistent *Claus Chr. K.* afrejste 1776 18. Decbr. til *Ostindien* paa *Skibet »Prins Frederik«*²⁾; senere kaldes han Assistent ved *Kompagniet*, og 1777 3. Novbr. udnævntes han til *By- og Skifteskriver, Auditor og Fiskal i Trankebar*³⁾; han synes imidlertid ikke at have tiltraadt Embedet; da *Udnævnelsen* kom, var han just rejst til *Madras*; Embedet stod ledigt og ventede paa ham, men et Par Aar efter beklædtes det af en anden. Han er da formodentlig død og rimeligvis uden *Livsarvinger*. Hans *Hustru* var formodentlig den *Md. Johanne Lovise Klauman*, der sammen med ham var *Fadder* i 1769 i *Holmens Kirke*.

3) *Frederik Klauman*, døbt 24. Januar 1748, † 1785 i *Ostindien*. Han var en kort Tid *Sekondløjtnant* ved *Prins Frederiks Regiment*, tog sin *Afsked* 1767 10. Januar for at gaa i *civil Tjeneste*; udnævnt til *Kancelliraad* 1767 9. Januar⁴⁾, efter egen *Ansøgning*, mod at han betalte 300 Rdl. til *Prins Frederiks Regiments Kasse*; 1771 gik han i *russisk Krigstjeneste* og avancerede til *Ritmester*, udtraadte atter af *russisk Tjeneste* i *Slutningen* af 1773 og forsøgte forgæves at komme i *dansk Militærtjeneste igen*⁵⁾; gik senere i det *engelske ostindiske Kompagnis Tjeneste*. — Gift 1768 26. April i *Holmens Kirke* med *Marie Catharine Werring*, døbt 1747 22. Septbr., † i *København* 1836 25. Septbr.⁶⁾, Datter af *forhenværende Rektor* paa *Herlufsholm Mag. Rasmus Werring* og *Hustru Charlotte Amalie Halmann*⁷⁾; da hun døde, havde hun ingen *Livsarvinger*; men de havde haft en Datter:

1) Hans Enke boede 1762 paa *Kongens Nytorv* og havde da i *Huset 7 Døtrebørn*, deriblandt *Claus* og *Frederik Klauman* og *David Fenwicks to Børn, Elisabeth* og *Vilhelm Fenwick* (*Københavns Skattemandtal* 1762, *St. Anne Østre Kv. Nr. 162*).

2) *Asiatisk Kompagnis Rullebog* 1775—81.

3) *Kommercecoll. ostindiske Bestallingsbog*.

4) *Sjæll. Reg. Nr. 24*.

5) Hans *Ansøgning* herom afsloges ved *kgl. Res. 1774 28. Septbr. Nr. 471*.

6) *Hof- og Stadsrettens Skifter* Nr. 13/394.

7) *G. L. Wad: Rektorer paa Herlufsholm* S. 208. *Pers. Tidsskr. 2. R. I, 238*.

- a) Charlotte Amalie Klauman, døbt 1769 20. Decbr., † 1784 14. Juni.
- d. Marie Dorothea Klauman, døbt 1713 24. Oktbr., † 1737 i København. Gift 1733 17. Juni i Holmens Kirke med Jørgen Thomsen, Regimentskvartermester ved Garden, 1754 11. Januar udnævnt til virkelig Justitsraad¹).
- e. Frederikke Louise Klauman, døbt 1714 28. December, begravet 1715 6. December.
- f. Peter Gregorius Klauman, døbt 1716 11. Maj, † 1779 15. Marts paa Vodrofgaard ved København, ugift²).
- g. Anna Sophia Klauman, døbt 1716 11. Maj, begravet 1753 29. Decbr.³). Gift med Bogholder ved Admiralitets- og Kommissariats-Kollegiet Terkel Brügman, der døde som Etatsraad 1756 21. Maj, 63 Aar gammel, efterfulgt i Embedet af sin Svigersøn Hans Peter Top.

Den nuværende norske Slægt⁴).

Denne Slægt nedstammer fra Raadmand i Skien Giert Hansen⁵), f. 1652, † 1733. Han blev 1681 2. Decbr. gift med Mechtele Matthiessen, f. 1660 22. Febr. i København, † 1740 i Skien, begr. 3. Juni, Datter af Købmand Henrik Matthiessen, f. 1633, † 1668, og Marie Klauman, f. 1633, † 1718, der atter var en Datter af den store Købmand Nicolai Klauman († 1646) og Mechtilde Motzfeldt. Giert Hansens Bryllup foregik i Huset hos Brudens Stefader, Amtmand Niels Adeler.

En Gren af denne Slægt kom til Danmark: Giert Hansens Søn hed

Peter Gerhard Klouman, f. 1694 24. Maj, † 1745 24. Maj, Købmand, Vejer og Maaler i Skien. — Gift med Giertrud Catharine Bagge, f. 1699, † 1755, Datter af Sognepræst Mag. Laurits Jørgensen Bagge og Marie Strangesdatter Trøner. Blandt flere Børn havde de Sønnen:

Lauritz Petersen Klouman, f. 1722 3. Septbr. i Skien, † 1766 17. Novbr. i Kristiania, Købmand og Trælasthan-
 Med sin 2den Hustru Christence Jensdatter, døbt

¹) Sjæll. Reg. Nr. 9.

²) Se Skifte efter Etatsraad H. P. Top († 1776) i Hof- og Stadsrettens Arkiv og efter P. G. Klauman i Stiftamtmandens Arkiv.

³) Holmens Kbg.

⁴) En Stamtavle er trykt i Norsk Tidsskr. for Genealogi etc. udg. v. E. A. Thomle og S. H. Finne-Grønn. Kria. 1911, I, 362 ff.

⁵) Om ham og hans Slægt se ogsaa I. A. Schneider: Fra det gamle Skien, 1914, I, 80.

1739 30. Januar, begr. 1759 23. Febr., Datter af Raadmand Jens Jacobsen og Sara Corneliusdatter Michelsen i Kristiania, havde han 2 Sønner, den yngre hed:

Peter Kloumann¹⁾, f. i Kristiania 1759 6. Febr., † i Køge 1828 24. Septbr. 1781 25. Juli Sekondløjtnant i Arveprins Frederiks Regiment, 1793 19. April Afsked med Majors Karakter; 1804 4. Maj Major i Landeværnet og Kompagnichef i nordre sjællandske Landeværns-Regiment; 1808 14. Januar Afsked med 300 Rdl.s Pension²⁾. Gift 1801 16. Novbr. i Garnisons Kirke i København med Ester Hammer, † 1849 4. Febr. i Strandegaards (Fakse) Ladeplads, 85 Aar gammel. De havde to Børn, 1.—2.:

1. Christian Frederik Kloumann, døbt 1802 2. April, † 1843 30. Marts, ugift, sindssyg³⁾.

2. Hans Laurids Kloumann, f. 1805, † 1888, Forvalter ved Baroniet Gavnøs Kalkstenshandel i Strandegaards Ladeplads. — Gift med Ottilie Grum. 2 Børn, a.—b.:

a. Peter Otto Karl Kloumann, f. 1846 4. April i Hylleholt Sogn, Præstø Amt, † 1903 10. Novbr. i Vindbyholt, Roholte Sogn, Fuldmægtig paa Baroniet Gavnøs Godskontor. — Gift med Camilla Marie Mathilde, f. 1848 14. Decbr. i Hylleholt. 3 Børn, 1)—3):

1) Ellen Ingeborg Kloumann, f. 1883 6. Januar i Hylleholt.

2) Gerda Marie Kloumann, f. 1885 17. Novbr. i Roholte.

3) Aage Hans Christian Kloumann, f. 1888 14. Maj i Roholte.

b. Emilie Ester Kloumann, f. ca. 1849 i Fakse Sogn.

Den mindre norske Slægt.

Denne Slægt, som staver Navnet Cloumann, nedstammer fra Holmedalspræsten Peder Hansen, om hvem Finne Grønn⁴⁾ siger, at »han synes at have været en nær slægtning (brorsøn?) af Kjøbmand Isak Petersen Clouman i Kjøbenhavn og saaledes formentlig tilhørende den gamle Kjøbenhavns-slægt Klouman«. Hvorpaa denne Formodning støtter sig, ved nærværende Forfatter ikke. — Om Slægten eksisterer endnu, vides ikke. Ifølge J. F. Lampe⁵⁾ er de ældre Led af den følgende:

¹⁾ Saaledes staver Medlemmerne af denne Familie i Reglen Navnet.

²⁾ Hirsch.

³⁾ Naadessekretariatets Understøttelsessager Nr. 3007.

⁴⁾ Norsk Tidsskr. for Genealogi, Personalhist., Biografi og Literaturhist. Kristiania 1911, I, 383.

⁵⁾ Bergen Stifts Biskoper og Præster, I, 392.

Peder Hansen, Sognepræst til Holmedal. — Gift med Cecilie Schade. Søn:

Claus Pedersen Cloumann, f. ca. 1717, † 1783 26. Juli. Sognepræst til Hitterdal, Provst. Gift 1. med 1744 9. Decbr. Elisabeth Faye, f. 1713, † i Strandebarm 1748 16. Juli, Datter af Hans Davidsen Faye og Maren Ellingsdatter; 2. 1752 16. Aug. Elisabeth Holtermann, f. 1716, Datter af Købmand i Bergen Carsten Holtermann og Sara Davidsdatter Faye. — 6 Børn:

1. Ole Gjerdrum Cloumann, døbt 1746 9. Marts.
2. Peter Jørgen Cloumann, f. 1747 14. April, † 1817 22. Decbr. 1772 18. Juli konstitueret, 1777 7. Aug. virkelig Foged i øvre Thelemarken, 1783 13. Jan. Justitsraad, 1809 28. Juni R. af D., 1811 22. Juli Afsked med fuld Gage i Pension, 1814 Medlem af Rigsforsamlingen paa Eidsvold. Gift 3 Gange: 1. med Anna Sophie Poulsen (af Cort Adelters Slægt), Datter af Sorenskriver Jørgen Poulsen; 2. med Edel Poulsen, hendes Søster; 3. 1805 med Maren Pihl Mow (af Thomas Angells Slægt).
3. Karen Treubler Cloumann, døbt 1748 17. Juli, død straks efter Moderen.
4. Elisabeth Faye Cloumann, f. 1753, gift 1779 12. Decbr. med Kontrollør C. Kindt.
5. Cecilia Maria Cloumann, f. 1754 6. Aug. Gift med Oberstløjtnant Paludan.
6. Claudia Elisabeth Cloumann, f. 1757 1. Jan., † 1801 18. Maj. Gift 1. med Kammerraad Antzee, 2. 1794 20. Septbr. med Kaptajn Isach Dop.

For endnu en lille Familie mangler Forbindelsen med de andre Familier; Navnet Esajas kunde tyde paa, at den er en Gren af den ældre danske Slægt:

Hans Christian Klauman, Forvalter paa Herlufsholm, blev 1732 3. Septbr. viet i Vor Frelzers Kirke til Kirstine Cecilie Leegaard; faa Aar efter maa hans Hustru være død, da han 1736 29. Oktbr. fik Bevilling til at sidde i uskiftet Bo¹⁾. Han havde 2 Sønner: 1.—2.:

1. Esajas Christian Klauman, f. 1733 16. Oktbr., † 1763 19. Novbr.²⁾ paa Herlufsholm.
2. Joachim Erich Klauman, f. 1735 19. Juni paa Herlufsholm, † 1806 24. April²⁾. Han var en Tid Forvalter paa

¹⁾ Sjæll. Reg. Nr. 317.

²⁾ Livrentesocietetets Inskriptionsprot. 1757, S. 125 og 132.

Gedsergaard paa Falster hos Kammerherre Holck, søgte 1767 at blive Amtsforvalter, men blev det ikke¹⁾, købte senere noget Jord paa Møen; i 1772 træffes han i Høsterkøb i Hirschholm Amt. Rundt om i Rentekammerarkivet findes Skrivelser af ham; han synes at have været meget tilbøjelig til at beklage sig og til at ansøge²⁾. Hvad der blev af ham og hans Familieforhold, kendes foreløbig ikke. For Højesteret førte han i 1773 en Proces med nogle Bønder³⁾.

Efterskrift. — Dette Arbejde, som til Dels er bygget paa trykte Kilder, er fuldt af uløste Gaader; nogle af dem kan maaske Læsere af Tidsskriftet løse ud fra egen Viden. Det har ikke været Forf. overkommeligt at eftergaa alle Data ved Hjælp af Landsarkivernes Kirkebøger; paa nogle Steder vil man derfor ogsaa savne Opgivelse af Stedet for Personernes Fødsel, Vielse og Død.

1) Rentek. Ansøgninger.

2) Rentek. Jagtjourn. 1771 16. Jan., 30. Jan., 13. Febr., 20. Marts, Nr. 2943, 2949, 2980 og 3003; D. Kammers 2. Dept. Journ. A. Nr. 319 og 547; Gen. Landvæsenskoll. indk. Br. 1771 Nr. 566, 589, 412.

3) Højesterets Prk. A., 450.

Gehejmeraad Christian Wilhelm Langes Autobiografi
 med et Par Bidrag til Familien Langes Stamtavle udgivet af
R. Paullfi.

Den Biografi, der her offentliggøres i en noget forkortet Skikkelse, hører til Familien Kolderup Rosenvinges Papirer, som er i Professor Dr. phil. L. Kolderup Rosenvinges Besiddelse; det er øjensynligt en Kladde til det Vita, som Lange i 1829, da han var blevet Storkorsridder, skulde indsende til Ordenskapitulet, og som sammen med hele den øvrige værdifulde Samling af Dannebrogsskridderes Biografier maa være gaaet til Grunde ved Christiansborgs Brand 1884. Kladden er efter 1829 stadig ført à jour, og i et af Bilagene findes en Tilføjelse saa sent som fra 26. Februar 1839, altsaa kun 4 Maaneder før Langes Død d. 26. Juni samme Aar. — Skildringen giver sikkert et typisk Billede af en Embedsmand fra Frederik VI's Tid og behøver, udover nogle personalhistoriske Noter, ingen Kommentar; for Fuldstændigheds Skyld skal her blot nævnes de Kilder, hvorfra man ellers har Oplysninger om Langes Liv og Virksomhed: Biografisk Lexikon. X. 18. Fonden ad usus publicos. I—II. 1897—1902. Meddelelser fra Det kgl. Geheimearkiv for 1886—88. Kbh. 1889, især S. 232. Fr. Olsen: Postvæsenet i Danmark 1808—1848. Kbh. 1908, især S. 329 f. G. og J. Saxild: Georg Chr. Saxild. Aarh. 1911, S. 16, 65, 125. — I N. C. Øst: Supplementblade til alle danskprentede Tidsskrifter. Nr. 25. Kbh. 1839. S. 100 findes følgende Gravskrift:

†
 Paa Pladen.
 Herunder hviler det Jordiske
 af
 Christian Vilhelm Lange,
 Geheimeconferentsraad,
 dirigerende Medlem af Pensionskasse-Directionen, Storkors af
 Dannebrogen og Dannebrogsmænd,
 Fød d. 2den Julii 1753.
 Gift d. 17de Octbr. 1788
 med Anna Holck Neunkirchen,
 som skjænkede ham en Søn og en Datter.
 Død den 26de Junii 1839.

Stræng mod sig selv, var han retfærdig mod Andre.
 Sin Konge tro, sit Land hengiven,
 Offrede han sin bedste Kraft til Statens Tjeneste.
 Stille og uden Bram var hans Gang gennem Livet;
 Derfor tier Lovtalen ved hans Baare:
 Men 63 Embedsaar skulle vidne om Mandens Værd.
 Fred med hans Stov!

Af Lange eksisterer to Portrætter; begge er de Miniaturmalerier, som ejes af Professor Kolderup Rosenvinge.

Christian Wilhelm Lange, er fød i Porsgrund i Norge, Mandagen den 2. Julii 1753. — Min Fader var: Thomas Lange, Tolder over Langesunds Toldsted, fød den 23. April 1699 gammel Stiil død 19. Julii 1773, som var en Søn af Giert Lange, Cancellie Raad, Assessor i Overhof Retten i Norge, og Laugsmand over Schiens Laugdømme, i sin Tid en af Norges bedste Lovkyndige, døde omtrent 84 Aar gammel 1733. Min Moder var: Barbra Abigael Monrad¹⁾, en Datter af Provst og Sognepræst til Gierpen Sogne Kald David Monrad²⁾ og Huustroe [Barbara] Leopoldus³⁾, hvis Fader blev adlet med Navnet Løvenskiold; denne min Moder døde 81 Aar gammel. Af disse mine Forældres sammenavlede 18 Børn var jeg den 15de i Ordenen. — Min Fader var en alvorlig, stræng, men tillige en retfærdig Mand og Fader, hvilke Egenskaber var meget gavnlige for hans Børn, da min Moders altfor store Fromhed og Eftergivenhed ellers ville have forkialet dem og givet Anledning til deres Udsvævelser, hvilket heldigviis ikke har fundet Sted for nogen af dem. — Hun var i øvrigt en meget gudfrygtig Kone.

Fra min Barndoms-Alder og indtil det 10de Aar erindrer jeg mig følgende mærkelige Omstændigheder:

At jeg var en munter, godlidende og uforsagt Dreng, der ikke fornærmede Nogen, men ogsaa afviste enhver tilføyet Uret, end og af andre Drengene, der vare mig overlegne i Aar og Kræfter, med Mod og Uforsagthed; — At jeg fra mine spædste Aar havde en naturlig Afskye for Blomster, hvilken, uagtet mange Tugtelsler,

¹⁾ F. 29. Juli 1711, † 1792. J. L. Qvisling angiver i sin Bog: Gjerpens prestegjolds og presters historie. II. Skien 1905. S. 151 d. 28. Dec. 1729 som hendes Bryllupsdag; men ifølge en Afskrift af Thomas Langes egne Optægnelser om sig selv og sine Børn blev han forlovet med hende 4. Dec. 1729 og først gift 14. Sept. 1730.

²⁾ Se: Gjessing: Jubellærere. III, 1. S. 210 og J. L. Qvisling: Anf. Skr. S. 147 ff.

³⁾ Se: C. L. Løvenskiold: Den Løvenskioldske Slægtbog. Kbh. 1882. S. 4.

fulgte mig mit heele Liv igiennem, og i Børnealderen var foreenet med en saa hæftig Rædsel, at der, naar man enten kastede et Blomst paa mig eller søgte at bringe mig samme til Næsen, strax yttrede sig en Gysen igiennem mit hele Nervesystem, der næsten grændsede til Convulsioner; — At jeg som Følge af min Muntherhed og mit Fødesteds Localitet, ofte var udsat for Livsfare paa Søen, til hvilken jeg stedse bevarede megen Forkiærlighed, samt at jeg engang, ved at springe ned fra et Bolværk i min Faders derliggende Baad, faldt i Søen, kom under et derved liggende Skib og blev optaget paa dettes modsatte Side, ey at tale om andre mindre Livsfarer og Vandsnød i min Barndom, foruden et lidt Skibbrud i min Ungdoms Alder, hvor om meere i det Efterfølgende; — At jeg, da Børnekopperne forhen havde berøvet mig 10 ældere Sødskende, blev tillige med min yngre Broder, Johan Jørgen, der siden døde som Sognepræst til Jevnager Kald i Norge, nedsendt i Efteraaret 1757 til Kiøbenhavn, for der at vorde inoculeret, da Koppeindpodning den Tid var aldeles ubekjendt i Norge; en Gold-Amme og en ældere Broder Herman Lange, der siden døde som Justits Raad og Amtmand over Budskeruds Amt i Norge, ledsagede os begge paa Reisen og havde os under Tilsyn medens vort Ophold i Kiøbenhavn og Hiemreise til Norge i Foraaret 1758; — At min af Naturen stærke og muskuløse Legemsbygning og Constitution blev svækket ved det indtrufne Tilfælde, at jeg i mit 7de Aar en Nyt Aarsdag, da jeg tyndt klædt fulgte min Fader, hvis Yndling jeg var, for i Omegnen efter da værende Skik at gratulere Nytaar, blev saaledes forkiølet, at jeg næsten stivfrossen maatte hiembringes, hvilket Tilfælde havde til Følge, at jeg blev angrebet af en hæftig Gigt-Svaghed, der siden og i Særdeleshed i Barndoms og Ungdoms Aarene standsede den Siæls og Legems fulde Fremvæxt og Udvikling, som et heldigt og usvækket Natur-Anlæg ellers sandsynligviis ville have frembragt, og var uden Tvivl Anledning til, at jeg ikke opnaaede en høyere Væxt end 62 à 63 Tommer. —

I Julii Maaned 1763 gjorde jeg en kort Lyst Reise til London med en af mine ældere Brødre, David Lange, der førte et fra Hiemmetstedet paa Engelland farende og Familien tilhørende Coffardie Skib. — Efter Hiemkomsten fra denne Reise, og da min fremrykkede Alder bød, at der maatte tages en Beslutning i Henseende til min fremtidige Dannelse og Bestemmelse i Verden, besluttede min Fader at holde mig frem til Studeringer. — I dette Øyemed blev jeg indtinget i Huuset hos Sognepræsten til Ejendanger, den af sine paradoxe Skrivter bekjendte Hermann Ruge¹⁾, af hvis sig hos

¹⁾ F. 1706, d. 1764; har skrevet: Fornuiftige Tanker over adskillige curieuse Materier. Kbh. 1754. 4°. — Brev om Ægteskabs Ulovlighed med Fruentimmer over 50 Aar. Borgen 1770. 4°, samt en Del landøkonomiske Afhandlinger.

Ham opholdende Søsterson Abraham Møller, der siden døde som Sognepræst til Norderhaug i Norge, jeg blev underviist i de for en tilkommende academisk Borger nødvendige Videnskaber. — Af denne blev jeg den 12. Septbr. 1767 tilligemed fornævnte min yngre Broder dimitteret til Academiet. —

I samme Aars Decbr. Maaned absolverede vi første Examen ved Kiøbenhavns Universitæt, og i det følgende Aars Maii Maaned 1768 toge vi Examen philosophicum. — Under dette Ophold ved Universitætet med min fornævnte yngre Broder, Johan Jørgen, var vor Fader tillige nærværende i Kiøbenhavn og holdt Huusholdning. Vor meget unge Alder og Stadens Fristelser gjorde, sagde han: et saadant Tilsyn gavnlig¹⁾. — Vor Faders Alder, der efter Naturens Orden, ikke lovede ham mange Leve Aar, bevægede Ham til at paaskynde vor academiske Baues Begyndelse, for endnu, forinden han gik udaf Verden, at see samme fuldendt og vor Fremtids Vel sikkert; dette var ogsaa Aarsagen til at vi i en saa tidlig Alder og vel ikke saa gandske modne bleve dimitterede til Academiet. — Efterat jeg med denne min yngre Broder saaledes havde absolveret de 2de første Examina vendte vi tilbage til det norske Hiemsted, for, under Veyledning af en Huus Informator, navnlig Munch, at dyrke de levende Splog. —

I October Maaned 1768 blev jeg med hemeldte min yngre Broder confirmeret i Porsgrunds Kirke, som opvakte megen Sensation, da vi maaske var det første Exempel paa, at Studentere stode til Confirmation. —

1768 og 1769 tilbragte jeg saaledes, med denne min Broder, Tiden i det fadrene Hiem; Imidlertid maatte en Beslutning tages angaaende hvilket Brød Studium, der skulle vælges for Os. — Valget overlodes til Os selv; jeg valgte det juridiske; den yngre Broder, efter Moderens Ønske, det theologiske Studium. — I Overensstemmelse med denne Plan blev jeg i Begyndelsen af Aaret 1770 indtinget i Kost og Logie i min Broder, forbenævnte Hermann Langes Huus, som da var Secretair ved General Forst-Amtet paa Kongsberg, for under dennes Veyledning at lægge den første Grundvold til det juridiske Studium; — For min Kost, Logie og Veyledning blev betalt 100 Rdr. aarlig. — Min yngre Broder blev derimod i samme Hensigt indtinget i Huuset hos Sognepræsten til Asker Sognekald ved Christiania, Hr. Vogelius²⁾. — I disse Huuse tilbragte vi Aaret 1771 indtil vi i November Maaned samme Aar

¹⁾ De norske Studenters uheldige Forhold, naar de var paa egen Haand i København, er et bekendt Faktum, se f. Eks. Hist. Tidsskr. 4 R. IV. 319 f.

²⁾ Johan Christopher Vogelius, f. 1727, d. 1799; bekendt baade som Præst og Landmand samt for sin praktiske Dygtighed.

atter reiste til Kiøbenhavn, for ved Academiet videre at dyrke det valgte Brød Studium; vor Fader fulgte med Os og holdt atter Huusholdning i Kiøbenhavn, indtil han i Foraaret 1773 igien begav sig derfra til Norge. — 1772 og 1773 hørte jeg Forelæsninger ved Universitetet over Lovkyndigheden, besøgte flittigen de derover holdte Collegier og Examinatorier og tog i Maii Maaned sidstbemeldte Aar latinsk juridisk Examen med bedste Karakter; Mine Examinatorer ved denne Examen vare: Professorerne Möllmann og Edvard Colbiørnsen. —

I Junii Maaned 1773 vendte jeg atter tilbage til Fædrene Hiemmet. Formedelst min Faders Død den 19. Julii 1773, forblév jeg hiemme til i Begyndelsen af Aaret 1775, og beskæftigede mig imidlertid med Opgjørelsen af Boets Fordringer. — I dette Tids Rum var min ældere Broder, Amtmand Hermann Lange, ved et Ophold i Kiøbenhavn bleven personligen kiendt og yndet af da værende Chef for Rente-Kammeret og Finantzerner, Geheime Raad Gregers Juel¹⁾, for hvem han udarbeidede den siden udførte Plan til et Korn Magazins Oprettelse paa Kongsberg. — Efter denne Broders Raad begav jeg mig derfor i Begyndelsen af Aaret 1775 til Kiøbenhavn, for der at søge Befordring. — Jeg medtog anbefalings Breve fra denne min Broder til Geheime Raad Juel og da værende Mynt Directeur Knoph²⁾, som var meget yndet af denne. —

I Martii Maaned 1775 begav jeg mig sidste Gang søværts til Kiøbenhavn, men var under Nedreisen saa uheldig den 27. Martii at strande paa Skagen, hvor jeg efter 3 Timers Ophold paa Vraget, blev biærgt med Skibets Mandskab, hvorimod Skibet ikke stod til at redde, men blev ophugget. — Jeg medbragte 150 Rdr. Courant i klingende Mynt, et Afdrag paa min faldne fædrene Arv, en Kuffert med Klæder af uldent og linnet, som alt blev reddet; En Kuffert med Bøger maatte jeg efterlade mig, hvilken dog siden med Skibsleilighed kom til Kiøbenhavn, men adskillige af de bedste Bøger og af mig samlede og nedskrevne litteraire Optegnelser, fandtes borttagne. — Efter Strandingen blev jeg med Skibets Passagerer paa den venskabeligste Maade huuset og pleyet i 8 Dage paa en i Nærheden liggende Herregaard, Ellinggaard kaldet³⁾; Jeg reiste derpaa over Land med min Kuffert til Aalborg, og blev der, som skibbruden Mand modtagen af en Viinhandler og Herberggere, navnlig Hass. — En saa øm og faderlig Behandling, som i 8te Dage faldt i min Lod i dette Huus er aldrig mødt mig paa min lange Løbe Bane her i Verden, og jeg bevarer stedse Erindringen heraf

¹⁾ Biogr. Lex. VIII. 567.

²⁾ Hans Schiervøn Knoph, Møntdirektør 1761 – 81, Assessor i Bjærgværksdirektoriet 1773 – 81, Etatsraad.

³⁾ Ejedes dengang af Grev Burchard Georg Holck.

i velsigende og taknemmelig Erindring. — Endelig gaves der efter 8te Dages Forløb en Skibsleilighed til Østersøen med et pommersk Skib, med hvilket jeg betingede mig landsat i Helsingøer. — Ikke tillodes det mig at betale noget for mit Ophold hos Hass; denne og hans fortræffelige Kone fulgte mig selv til Skibet, og efterat dette var seilet noget ud paa Fiorden, kom Skipperen til mig med en rundelig fyldt Madkurv, som han sagde: Hass havde ladet levere ombord til den skibbrudne Mand. — Saaledes forlod jeg da de flittige og sparsommelige Jyder, Kiernen af det danske Folk, giennemtrængt af de taknemmeligste Følelser for alle af dem modtagne Velgierninger. — Undervejs havde Skibet nær strandet paa Øen Anholt. Endelig blev jeg den 9. April 1775 landsat i Helsingøer, og erholdt strax en Baad, der om Natten i et meget stille men tillige koldt Veyr roede mig til Kiøbenhavn, ved hvis Toldbods Bolværk jeg landede Klokken 4 om Morgenen den 10. April 1775. — Paa det ved Toldboden liggende Viinhuus var i denne tidlige Morgenstund ingen varm Vederqvægelse at erholde. For at styrke mine udmattede og forfrosne Lemmer maatte jeg altsaa hentye til en Flaske gammel Viin; gik derpaa til Rentekammeret for, hos Fuldmægtig Widerøe, der havde i Commission at bestille mig Logie, at erfare, hvor jeg kunde tage Bopæl. — Derpaa forføyede jeg mig igien ud paa Toldbod Viinhuuset, fik min Reisekuffert opbaaret til mit Logie, No. 8 i Nyhavn, og begav mig derefter til Spisevært Jacobsen ved Nicolaii Kirketaarns Vælvning og nød der en kraftig Kiødsuppe med Kiød og Peberrod. — Saaledes styrket forføyede jeg mig til mit Logie, lagde mig til Sengs, og sov uafbrudt i 36 Timer, efter 48 Timers foregaaende Vaagen paa Reisen fra Aalborg. — Jeg har udbredet mig saa udførlig over denne Rejse, da alle dermed forbundne Omstændigheder altid har været mig i levende Erindring. — Nogle Dage efter aflagde jeg Visit hos Mynt Directeur Knoph og blev af denne siden forestillet Geheime Raad Juel. — Dennes Plan var at antage mig til sin privat Secretair. Men Knoph raadede mig derfra og ansaa det meere klogt og sikkert at benytte Juels Yndest, for at vorde ansat ved et af Collegierne, og, indtil dette opnaaedes, at øve mig i det franske og tydske Sprog, som jeg temmelig havde udsvedet under mit Ophold i mit fædrene Hiem og paa Kongsberg. — Resten af Aaret 1775 tilbragte jeg derfor med at øve mig i Sprogene og at supplicere. — Endelig aabnede sig en Vacance ved Fuldmægtig i det da værende Finance Collegii Secretariat, Secretair Bremers¹⁾ Død, og den i Contoiret ansatte Copiist, nu værende Conferents Raad Frimanns²⁾ Opryk-

¹⁾ Carl Bernhard Bremer blev 1774 Finanssekretær med Rang som virkelig Kammerraad.

²⁾ Peter Harboe Frimanr., f. 1752, d. 1839, bekendt som Digter.

kelse til Fuldmægtig, i hvis Sted jeg altsaa, den 22. Januarii 1776 blev beskikket til Copiist med 150 Rdr. aarlig Gage. — I denne Post tiente jeg kummerligen og plaget af Næringsssorger i 7 Aar. — Gratificationer fandt den Tid ikke Sted, ligesaa lidet som Forskudde paa Gager, der begge i de senere Perioder saa hyppigen ere blevne bevilgede. — Jeg har aldrig yndet dette Gratifications og Forskuds System, som siden saa almindelig har fundet Sted. Min mange aarige Embeds-Erfaring har overbeviist mig om, at begge ikke siælden bleve bevilgede enten af personlig¹⁾ Faveur eller af Svaghed, for at undgaae den ubeskedne Modtagers byrdefulde Paatrængenhed; og at begge hos vedkommende Modtagere ofte ledede til et letsindigt Levnetsforhold med alle dets fremtidige sørgelige Følger, samt at begge i Almindelighed fremvirkede meere Skade end virkelig gavnlig Hielp. — Gagen var saa[le]des i dette lange Tidsrum den eeneste Indtægt, jeg havde at leve af. — Jeg indskrænkede mig derfor paa alle muelige Maader; For min usle Middagskost betalte jeg ugentlig 3 R ; For mit Logie 40 Rdr. aarlig; Af de fra Gagen overskydende 84 Rdr. skulle Frokost, Aftensmad, Vask, Fodtoy og Klæder anskaffes. — En Lykke var det, at jeg ved Nedreisen fra Norge var temmelig godt forsynet med Uldent og Linned, men dette kunde dog ikke udholde et saa mangeaarigt Slid; og i Slutningen af denne Periode skiulte som oftest en lueslidt Kiøle, lasede Skiorter og Strømper mit Legeme, uagtet jeg ofte gik om Aftenen hungrig til Sengs eller mættede mig med en hos Spækhøkeren kiøbt Kommenskringle, og lædskede mig med Vand. —

En Tildragelse erindrer jeg mig endnu fra hin Periode med bittre Følelser: en bekiendt og Ven af mig, en Lieutenant Hegermann¹⁾ kom 8te Dage for Juulen til mig og bad om et Laan af 3 Rdr., som inden et Par dage skulle blive tilbagebetalt; min hele contante Formue bestod den Gang kun i 3 Rdr., og dermed skulde jeg opholde Livet til Qvartalets Udgang samt dog giøre mig noget tilgode i den forestaaende kiære Juul, der hos den norske Yngling tilbagekalder saa mange glade Barndoms Erindringer; nødig vilde jeg derfor indlade mig paa denne Anmodning, men under de helligste Forsikringer om den lovede Tilbagebetaling blev jeg dog frasnakket denne sidste Skiærv, som jeg aldrig erholdt tilbage, uagtet de sørgeligste Skildringer og bønligste Anmodninger jeg desaaarsag gjorde Laantageren om mine deraf flydende Forlegenheder. — Disse 2de Uger, som ellers for Nordmanden tilbringes under glædelige Følelser, hensvandt da under den bittreste Mangel. — Denne

¹⁾ Formodentlig Jobst Conrad Hegermann, f. 1742, d. 1784; blev 1769 Premierlieutenant i det oldenborgsko gøvorhene Regiment. (Hirsch.)

Tildragelse havde i øvrigt den Følge, at jeg gjorde mig det til Regel for Eftertiden aldrig at udlaae Penge til mine Venner, anseende det bedre at paadrage mig den første Misfornøjelse af et Afslag, end at udsætte mig for Ubehageligheder og Uvenskab, ved at kræve det giorte Laan tilbage. -- Disse hensvundne magre 7 Aar havde ogsaa den velgiørende Følge, at de afholdt mig fra Udsvævelser, gav mig Lyst til Læsning eensom Tænkning og Huuslighed, samt dannede mig til den betænksomme, forsigtige og sparsommelige Huusholder, der, i de efterfølgende lykkeligere Dage, udgiorde et af Hovedtrækkene i min Karakter. --

Mangel paa Klæder &c: steg til Slutning til en frygtelig Grad, og Udsigt til Befordring var næsten forsvunden, da jeg i denne Periode nogle Gange forgiæves havde ansøgt Dømmer Embeder i Norge. Men som Noden var størst, var ogsaa Forsynets uventede Hielp nærmest, og blidere Dage aabnede sig vedvarende for mig. --

[1783 stiger Gagen først til 300 Rd. som Følge af Ansættelse ved Lotto-Sagerne, og dernæst til 350 Rd. ved Forf.s Udnævnelse til Fuldmægtig i Finanskollegiets Sekretariat.]

Anledningen til disse 2de saa kort paa hinanden mig tilflydte Vilkaars Forbedringer var uden Tvivl en i sig selv ubetydelig Tildragelse [en Sag om Møntvæsenet], som tilveyebragte mig Finanz-Ministeren Geheime Raad Stemanns Tillid. Ministerens Agtelse og Yndest var, i Forening med Arbejdsomhed og Orden i Forretningers Udørelse, den første med virkende Aarsag til alle de Trin, som jeg deels under denne Minister og deels under hans Eftermænd har gjort paa Embedsbanen. --

Ophævelsen af det da værende Secretariats Contoir og dets Forretningers Henlæggelse under Finantz Collegiets Assignations Bogholder Contoir gav Anledning, til at jeg under 1. Martii 1784 blev aldeles uventet og uansøgt beskikket til Chef for det under bemeldte Collegio oprettede Casse Extracters General Revisions Contoir med 1000 Rdr. aarlig Gage, dog saaledes, at Myntsagerne ogsaa til dette nye Contoir bleve henlagte. -- Dette Contoir blev imidlertid ikke til sin fulde Virksomhed formedelst uovervindelige Hindringer, lagte imod Planen af samtlige Ren[te]skrivere i Rentekammeret og Generaltoldkammeret, der ikke yndede denne. Denne mod dem paatænkte Control-Plann var imidlertid meget god, og dens Udførelse ville have forekommet mange siden paafulgte Cassemangler. Et nyt Finanz Collegium og en Finanz Casse Direction blev oprettet, under hvilken Sidste forbemeldte Contoir blev henlagt, indtil det nogle Aar derefter blev aldeles ophævet. -- Forinden dette skede, blev jeg aldeles uventet og uansøgt den 28. Decbr. 1785 beskikket til Secretair og Chef for det da værende Finanz Collegii Secretariat med frie Bestalling og den allerede havende

Gage 1000 Rdr., da jeg som ugift frabad mig et tilbuden aarligt Tillæg af 200 Rdr. for at modtage denne Post.

1788 den 29. August blev jeg tillige overdraget Besørgelsen af Secretariats Forretningerne ved Directionen for Fondet ad Usus publicos med 200 Rdr. aarlig Løn, som et Vederlag for det 3de Aar tilforn tilbødte men ikke modtagne Tillæg af lige Summa. — Jeg tiente saaledes paa 1200 Rdr. aarlig Gage. — Under disse Forretningers Besørgelse fandt jeg Leylighed til for bemeldte Fond at redde den tilkøbte Holmskioldske til 30,000 Rdr. vurderede mineral Samling¹⁾, som ved en af Fondets forrige Secretair, af Mangel paa Lovkundskab, forsømt juridisk Formalitets anvendelse ellers ville have været aldeles tabt. —

1788, den 17. Octbr. ægtede jeg Anna Holck Neunkirken²⁾, Enke af Urtekræmmer Hans Ravn, med hvilken jeg avlede en Datter: Barbra Abigael, fød den 11. Javr. 1791³⁾, nu gift med Professor og Etats Raad Ridder Kolderup Rosenvinge⁴⁾, og en Søn: Thomas, fød den 24. Julii 1793, nu Cancellie Raad og Contoir Chef under General Post-Directionen⁵⁾. — Allerede fra Aaret 1775 havde jeg kiendt dette Fruentimmer, en Søsterdatter af Raadmand Kaasbøll, som fra Norge af havde antaget hende til Opfostring, og til hvis Huus jeg, som foran meldt, havde havt jevnlig Adgang. — Hendes Ynde, Godmodighed og Fromhed opvakte snart en øm Tilbøyelighed hos mig for Hende; Men som jeg altid har anset det for en letsindig og uædel Handling af unge Embedsmænd, der neppe har Brødet til sig selv, og hvis Udsigter til bedre Kaar ere usikre og langvarige, at søge at vinde en Piges Hierte, og derved at hindre Hende fra en anden sig imidlertid tilbydende heldig Forbindelse, skiulte jeg denne min Tilbøyelighed for Hende og ethvert andet Menneske; Hun blev nogle Aar efter givet med fornævnte Urtekræmmer Ravn, og levede med ham et 7 Aars lykkeligt Egteskab⁶⁾. — Han døde den 23. Martii 1787, og Aarsdagen efter aab-

¹⁾ Se: Fonden ad usus publicos. I. 1897. S. 97.

²⁾ F. i Christianssund 24. Nov. 1756, † i Kbh. 17. Juli 1839. Datter af Lambert Neunkirchen og Johanne Frederikke f. Kaasbøl.

³⁾ † 17. Dec. 1846.

⁴⁾ Biogr. Lex. IX. 349.

⁵⁾ Afskediget 1840 paa Grund af uhelbredelig Sindssygd. (Fr. Olsen: Postvæsenet i Danmark 1808—48. Kbh. 1908. S. 336). † 25. Okt. 1840; g. 1829 m. Ulrikke Margrethe f. Andresen (Datter af Præsten Jens Andresen og Steenine Elisabeth Christine f. Winther). Deres Søn var Digteren Thomas Lange.

⁶⁾ I dette Ægteskab fødtes to Døtre: 1° Johanne Margrethe Ravn † ca. 1823, g. m. Købmand Ludvig Wiese (om ham se: J. B. Halvorsen: Norsk Forfatter-Lexikon VI. S. 612, hvor hans Hustru kun er nævnt som Frøken Rafn fra Danmark † omkring 1820). — 2° Hansigne Anna Ravn, f. 20. Maj 1786, † 18. Maj 1861, gift 1807 med sonero Konferensraad og Postdirektør Niels Winge (1781—1850).

nede jeg Hende min gamle Tilbøielighed og modtog hendes Ja. —

Myntsagerne, der, som foranmeldt, vare henlagte til det under Finanz-Casse Directionen oprettede Casse Extracters General Revisions Contoir, blev i Begyndelsen af 1792 henlagte til det da værende Finanz-Collegium; For disse Sagers Expedition blev jeg som da værende Finanz Secretair tillagt i Følge Kongelig Resolution af 28. Martii 1792 en aarlig Løn af 100 Rdr., hvorved min Gage saaledes opvoxede til 1300 Rdr. — Mærkeligt er det ellers, at min nøye og næsten udelukkende Bekiendtskab med Mynt- og Lotto Væsenet, foreenet med Lovkundskab, gjorde mig først kiendt og agtet af mine Foresatte og banede mig Veyen til den senere Lykke, jeg har gjort i Statens Tjeneste. —

1794 blev jeg beskikket til Assessor i det da værende Finanz Collegio og til 3die Directeur i den da oprettede Finance Casse Direction; den følte Nødvendighed af: at Finanzerne erholdt en Controlle i General Post Amtet, har vel givet Anledning til, at jeg blev befalet at tage Sæde i bemeldte Departement¹⁾, hvorfor jeg skulle nyde 200 Rdr. aarlig af Post Cassen uden all Afkortning. — Med denne Ansættelse opvoxede min samlede aarlige Løn til 1500 Rdr. —

Ved Indtrædelsen i dette Departement søgte jeg strax at inddrage og at gøre frugtbringende betydelige Beholdninger, hvormed adskillige Post Contoirer her i Staden befandtes at have Aar efter Aar indesiddet; ligeledes indførte jeg der et nøyagtig Bogholderie samt ordnede en Controlle med General Post-Cassereren og forebyggede derved fremtidig Casse Mangel hos denne Embedsmand, hvilken nogle Maaneder efter min Indtrædelse i General Post Amtet blev opdaget hos dets da værende Casserer. — Fremdeles foranstaltede jeg ogsaa en forhen ukiendt, men høyst nødvendig Revision af Post-Contoirernes Qvartals Extracter, der, i Henseende til de derudi anførte Udgivter, ere virkelige Regnskaber og maae controlleres og hiemles ved foregaaende Betalinger og Approbationer fra Postamtet samt fremlæggende Qvitteringer. Ved disse Foranstaltninger, ved fremdeles at vaage over Restancernes prompte Inddrivelse og Overskuddenes uopholdelige Udsættelse paa Rente, samt ved, saavidt muligt at afværge Pengespildende Indretningers Udførelse, bevirkede jeg ikke alleene, at den Giæld af circa 18,000 Rdr., som Post Pensions-Cassen ved min Indtrædelse i General Post-Amtet var skyldig til Finanz Cassen, og 36,000 Rdr., som Befordrings Væsenet da skyldte Courant Banken, meget snart blev tilbagebetalt, men jeg lagde ogsaa derved Grundvolden til den

¹⁾ Sml. nærv. Tidsskr. 5. R. II. S. 328.

betydelige Capital Fond af 3,854,177 Rdr. Sølv, som Post-Cassen eyer ved Aarets Udgang 1829 og de 222955 Rbdr. Sølv, som Befordringsvæsenets staaende Fond til fornævnte Tid har oplagt, uagtet der af Post-Cassens i dette Tidsrum opsamlede Formue er bleven afgivet 250,000 Rbdr. Sølv til Dannebrogsmændenes Fond, 600,000 Rbdr. Sølv til Friderikshospital i Anledning af de norske Post Intraders Tab, samt 65,000 Rbdr. Sølv i Obligationer og 19815 Rbdr. Sedler i Contant i Anledning Liqvit med Norge. — Disse Summers opsamlede Beløb, tillagte Postvæsenets ovennævnte Capital Activer viser saaledes at der i bemeldte min 36¹⁾ aarige Embedstid ved Postvæsenet har været opsamlet 5,011,977 Rbdr. og derhos betalt en Gield af 54,000 Rdr. — Saa meget har der i det forholdsmæssig korte Tidsrum af 36²⁾ Aar kundet udrettes ved Anvendelse af stræng Orden, fornuftig Sparsommelighed og klog Benyttelse af Tidsomstændighederne!!!, uagtet der desforuden i dette Tidsrum er af Postintraderne bleven anvendt ikke ubetydelige Summer til mange nye og gavnlige Indretningers Udførelse. — Ogsaa er denne min Pligts samvittighedsfulde Udførelse efterhaanden bleven allernaadigst paaskiønnet og belønnet, som af det Efterfølgende nærmere vil erfares.

1796 Decbr. 30. udnævnt til titulair Justits Raad. — Saa sparsommelig var man den Tid med Rangtitlers Udeelse! Halve Taarnepenge blev derfor betalt.

[Herefter meddelos nu, hvorledes Forf. bliver virkelig Justitsraad 1800, samme Aar Deputeret i Finanskollegiet, 1802 2. Direktør i Finanskassedirektionen og samme Aar virkelig Etatsraad, 1809 Ridder af Dannebrogordenens 4. Klasse, 1810 1. Direktør i Finanskassedirektionen, 1812 Konferensraad, 1813 Dannebrogsmænd, 1816 Medlem af Pensionskassedirektionen, 1824 Kommandør af Dannebrog, 1829 Storkorsridder. Samtidigt stiger Indtægterne, som fra 1807 naar et samlet Beløb af 2600 Rd. aarlig.]

1833, 24. Decbr. aldeles uventet og uansøgt udnævnt til General Post Directeur med frie Bolig paa Post Gaarden, hvilken efter min Ansøgning blev overdraget Conferents Raad og Post Directeur Monrad³⁾.

1835 Mrtii 6. Efter Ansøgning i Naade entlediget fra General Post Directeur Embedet med Vedbehold af den mig af Post Cassen tillagte Gage 800 Rbdr. samt Vedbehold af mit Embede som dirigerende Medlem af Directionen for den almindelige Pensions Casse.

1835 Marts 28. udnævnt til Geheime Conferens Raad.

1) Senere rettet til 41.

2) Ligeledes rettet.

3) F. 1763, † 1847; Langes Fætter.

Paa den saaledes tilbagelagte lange Embeds Bane har jeg, foruden andre mindre, mine Embeder egentligen ikke vedkommende offentlige Opdrag, været befalet at tiltræde adskillige offentlige Commissioner; En Fortegnelse over disse findes tilføyet denne Oversigt af mit Levnetsløb. —

Hvis jeg ikke gandske har miskiendt mig Selv, var jeg en Mand af sund og god almindelig Menneske Forstand, foreenet med Arbeidssomhed og Nidkiærhed i mit Kald. — Uden at være et Genie eller at besidde overordentlige Talenter var jeg i Stand til, naar jeg ikke blev overrasket, men gaves Betænkningstid, at fatte rigtige Anskuelser og at give fornuftige Raad. — En levende og maaskee stundom alt for levende Følelse for Orden og Retfærdighed, og, som en Følge deraf, en ligesaa levende Uvillie mod all Uorden og Partiskhed, som ofte blev miskiendt, udgiorde i øvrigt Hovedtrækket i min personlige Karakter som privat — som Embedsmand. — Den Erfaringslære: at jo færre Bekiendtskabs-, Venskabs- og Fiendskabs Forhold Embedsmanden staaer i til andre Mennesker, jo meere uafhængig er og maae hans officielle Meeninger være, har giort mig meget varsom og tilbageholden i at stifte nogen af de 2de første Slags Forhold; Som en Følge deraf har jeg aldrig villet afgive mig med private Commissioner og derved paadrage mig personlige Forbindtligheder. Saadanne Comissions Forhold, som en sørgelig Nødvendighed maaskee tvinger mangen ellers retsindig Embedsmand at inlade sig udi, har jeg aldrig anseet gavnlig for den Kongelige Tieneste. —

Nogen Trangbrystighed; et ikke let Tale Organ, og, hvad Franskmande[n] kalder: *mouvaise honte*, nægtede mig flydende Talegaver, i Særdeleshed naar jeg pludselig skulle udvikle mine Anskuelser for Fremmede og høye Foresatte, hvortil maaskee ogsaa min levende Følelse for Ret og Uret noget har bidraget. — I øvrigt var jeg af en mørk og Colerisk Sindsstemning; Fremtidige Udsigter forestillede jeg mig sjælden blide, men besad maaskee, som en Følge deraf meere Styrke end mange andre til at bære tilskikkede physiske og moralske Lidelser.

Jeg var min Gud og Konge troe; mine Handlingers Følger vil gaae med ind i Evigheden; Men jeg haaber med Tillid, at den store Dommer naadigen vil tilgive mig Skrøbeligheder, der ere uadskillige fra Mennesket! — Mine efterladende Omgivelser dømme: om og hvorvidt det her fremsatte Billede af min personlige Karakter og Forhold var overensstemmende med Sandhed — eller om og hvorvidt Egoisme har laant Farverne til den Pensel, der afmalede samme!! —

C. W. Lange.

Foruden den ovennævnte Fortegnelse over de Kommissioner, Lange har haft Sæde i, findes som Bilag til Biografien en »Fortegnelse over de Summer, som jeg med 20 Rbdr. og derover har i min Embedstid skienket dels til private, dels til offentlige Gienstande, der havde en vedvarende Gavnlighed til Følge«, ialt andragende ca. 2400 Rd. og forsynet med følgende Efterskrift:

Med Hensyn til ovenstaaende bortskienkede Summer kan min Personlighed vel neppe stemples med det Navn af Knaphed, som man har villet tillægge den, paa Grund af at jeg ikke har givet ubekjendte Betlere, der bestormede mine Dørre, nogen Understøttelse, eller ødslet ved en uvandt overdaadig Levemaade i Mad og Drikke, ved et kostbart Meublement, eller en udstrakt Selskabelighed; de 3de sidste Genstande have ikke kostet mig nogen personlig Fornægtelse, da Tarvelighed var nødvendig for min Helbreds Vedligeholdelse, og huuslig Fred og Rolighed altid var Maalet for mine Ønsker. — Anledningen til min Tilbageholdenhed ved Betleres Understøttelse var, at jeg saa ofte blev skuffet ved deres yttrede Usandfærdigheder, opdigtede Trang og paafølgende Utaknemmelighed, hvorpaa mange Exempler kunde anføres. —

Som privat Mand, som Embedsmand har jeg derimod søgt at anvende en klog og forsigtig Huusholdning; og det glæder mig, og vil glæde mig paa mit Dødsleye, at samme er bleven velsignet med de ønskeligste Frugter for mig og for det Offentlige. —

Skrevet, den 3. Septbr. 1837. —

C. W. Lange.

De genealogiske Oplysninger i Begyndelsen af ovenstaaende Biografi viser, hvad allerede E. A. Thomle i nærv. Tidsskr. 2. R. V. S. 180 har bemærket, at den Stamtavle, som Lengnick har opstillet under Titelen »Familien Lange (III)«, er fejl konstrueret. Ifølge Lengnick skulde Tolder Thomas Langes Fader ikke være Giert Lange, men Hans Rasmussen fra Roskilde, hvis Børn havde antaget Navnet Lange efter deres Moder. Til de Oplysninger om Giert Lange og hans Slægt, som Arkivar Thomle bringer paa anf. St., kan der nu, især ved Hjælp af nogle Papirer, som er vedlagt Chr. Wilh. Langes Biografi, yderligere tilføjes noget; en fuldstændig Stamtavle vil det imidlertid kun være muligt at udarbejde i Norge efter Kirkebøgerne, men nedenstaaende, der blot maa opfattes som nogle spredte Bidrag, kunde maaske give enkelte Støttepunkter til et saadant Arbejde, som for Resten er stillet i Udsigt i »Norske Slægter« 1912 og 1915.

Til Arkivar Thomles Biografi af Giert Lange kan tilføjes, at hans Fader skal have heddet Thomas. Der eksisterer et Miniaturportræt, der ifølge Traditionen skal forestille hans Moder, men hendes Navn kendes ikke. Ifølge Thomle skal Giert Lange være født 1649 og død 1732 82 Aar gammel; W. Lassen meddeler i Matz Jenssøn Medelfar's Descendenter. Chria. 1901. S. 176, at at han er født ca. 1651, da han er død 1732 (begr. 19. Sept.) 81½ Aar gl., men i et Brev til sine Sønner Christian Wilhelm og Johan Jørgen skriver Thomas Lange, at han var 32 Aar gammel, da hans Fader døde, hvilket, da Thomas Lange var født 1699 (23. Apr.), vil sige 1731, og i samme Brev hedder det, at Giert Lange var 84 Aar ved sin Død; ifølge Chr. Wilh. Lange (se ovf. S. 42.) skal han være død 1733 84 Aar gl., altsaa født ca. 1649. Hans Hustru Anna Meyer var Datter af Thomas Meyer og Søster til Sognepræst til Brønø, Provst, Mag. Peder Eriksen Bredals Hustru Margrethe. — Af Giert Lange findes et Portræt, et paa Kobber fortrinlig malet Brystbillede, som ejes af Professor Kolderup Rosenvinge.

Thomle skriver, at Giert Lange i alle Fald havde 1 Datter (Birgitte) og 2 Sønner (Hans og Thomas); foruden disse 3 Børn var der endnu en Datter, Margrethe, som Thomas Lange nævner i en paabegyndt Selvbiografi, men om hvem ellers intet vides. Birgitte Lange, der blev gift med Niels Herculeussøn Weyer (om hans Forældre se Norsk Tidsskrift for Genealogi. I. 1910. S. 360) havde en Søn Hercules W. (1721—1800), der var Apoteker og Postmester i Køge (Nord. Farmaceutisk Tidsskrift. III. 1896. S. 245). — Til Oplysningerne om Hans Lange kan føjes, at han ca. 1707 vendte tilbage til Norge fra Universitetet, og at han 1715 blev Lagtingskriver hos Faderen. B. H. Løvenskiold angiver fejlagtigt i sin Beskrivelse over Bradsbjerg Amt. 1784. S. 258 1751 som hans Dødsaar. — Thomas Lange, der kalder sig selv den yngste af fire Søkende, blev født paa Gaarden Torget d. 23. Apr. 1699. Ifølge Wielands Relationer blev han Prokurator 28. Juli 1727. I Tidsskrift for den norske Personallistorie. Ny R. I. 1846 nævnes han S. 45 som Interessent i den civile Enkekasse.

Om Thomas Langes 18 Børn, hvoraf Lengnick anfører de 8 efter Giessings Jubel-Lærere III, 1. S. 210, kan følgende oplyses:

- 1) Giert Lange, f. 17. Jan. 1732.
- 2) David Lange, f. 2. Maj 1733, † 18. Juli samme Aar.
- 3) Herman Lange, f. 19. Aug. 1734. Kopist ved Generalforstamtet i Norge 1760. Kammersekretær 1764. Assessor i Oberbergamtet i Norge 1770. Justitsraad 1774. Amtmand over Budskerud Amt 1788. † 29. Marts 1803, g. m. Helene Raabe (de Raben) (Datter af Oberstløjtnant Sigismund Julius Raabe

- og Maren Lund) f. 25. Dec. 1760 (g. 2° m. Bergkasserer Niels Berggrav) † 23. Nov. 1848. 4 Børn.
- 4) Barbara Lange, f. 25. Sept. 1735, vel identisk med den Barbara Lange, som ifølge Lengnick var g. m. Kancelliraad, Sorenskriver Thyrrholm. Passer Lengnicks Angivelse, at hun først døde 1773, er det næppe den Kancelliraad P. Chr. Thyrrholm, der ifølge Adresseavisen Nr. 116 døde 1794 i Trondhjem 67 Aar gl., idet han 1770 ifølge samme Kilde Nr. 22 blev gift med Madame Bernhoft i Norge. Muligvis er det derimod Hans Larsen Thyrrholm, Sorenskriver over Bamble Fogderi i Norge, som i 1759 blev Kancelliraad.
 - 5) David Lange, f. 5. Okt. 1738, † i sit 3. Aar.
 - 6) Hans Thomas Lange, f. 1739, † et halvt Aar gammel.
 - 7) Anna Barbara Lange, f. 15. Marts 1741.
 - 8) David Ditlev Lange, f. 25. Sept. 1742, Koffardikaptajn.
 - 9) Hans Thomas Lange, f. 10. Feb. 1744, Sorenskriver over Nedre Telemarken og Tind † 20. Juni 1792, g. ca. 1774 m. Anna Holch Kaasbøl, Datter af Hofagent Peder Kaasbøl (f. ca. 1727, † 21. Jan. 1792) og Hustru Anna.
 - 10) Birgitta Magretha Lange, f. 11. Marts 1745.
 - 11) Niels Lange, f. 3. Juni 1746. Muligvis identisk med den Niels Lange, der blev virkelig Krigskancellisekretær 1777, Vejer-mester ved Søetaten, † 3. Jan. 1800, g. m. Pouline Wildskiøtt; men det maa bemærkes, at Aldersangivelsen i Dødsavtissementet 64 Aar og 2 Maaneder ikke passer ganske med Fødselsdagen.
 - 12) En dødfødt Datter 3. Juli 1747.
 - 13) Ane Boletta Lange, f. 2. Juli 1748.
 - 14) Christian Wilhelm Lange, f. 23. Jan. 1752, † et halvt Aar gl.
 - 15) Christian Wilhelm Lange, f. 2. Juli 1753, † 26. Juni 1839; om hans Børn se ovf. S. 49.
 - 16) Johan Jørgen Lange, f. 26. Dec. 1754, Sognepræst til Jevnaker, † 1814, g. m. Dorthea Hellenia Larsen, f. 1771, † 30. Dec. 1824. 9 Børn. Over denne Gren af Familien har Ingeniør Olaf Amundsen udarbejdet en Stamtavle, som blev forelagt ved en Slægtefest i Kristiania d. 13. Sept. 1912, hvor 105 Efterkommere af Johan Jørgen Lange havde givet Møde (se nærv. Tidsskr. 6. R. III. S. 281).
 - 17) Ludvig Lange, f. 19. Apr. 1756.
 - 18) Om det 18. Barn kan jeg intet oplyse; men at det maa anbringes her tilsidst fremgaar tydeligt af, at Chr. Wilh. Lange ovf. S. 42 kalder sig selv den 15de i Ordenen.
-

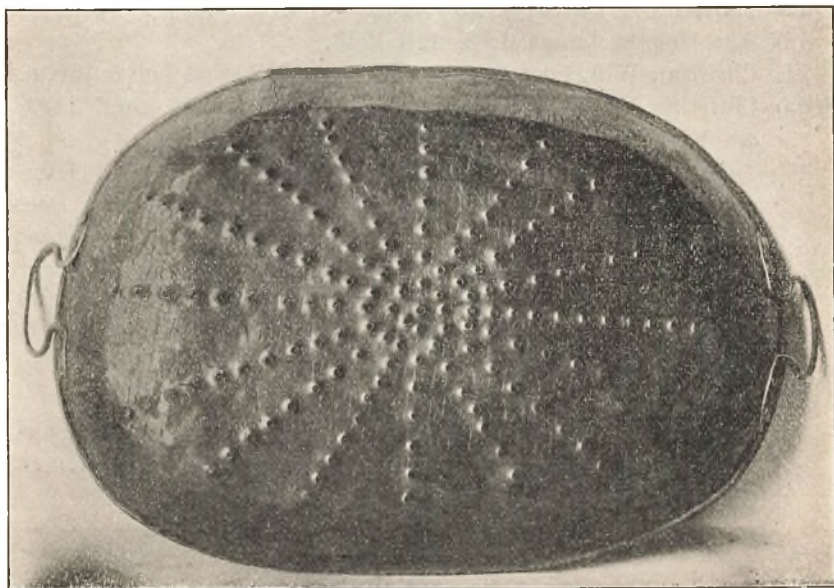
Jørgen Seefeldts Kisteplade.

Ved **M. Mackeprang.**

Som Gave fra Enkepastorinde Fru Rosa Christensen i Tran-derup paa Ærø modtog Nationalmuseet i 1901 den paa nedenstaa-ende Afbildning gengivne Kisteplade (Inv. Nr. D. 4767), der ved Tidernes Ugunst var bleven forvandlet til — et Dørslag! De mange gennemslaaede Huller har dog bevaret Indskriftens graverede Ver-saler fra at blive helt udslidte ved Pudsning, saaledes at den endnu er let læselig. Med Supplering af de ved Kantens Ombøjning for-svundne Bogstaver lyder Indskriften:

(H)ER HVILER ÆRLIG OCH WELB: MAND, NV SALIG HOS G(VD)

IØRGEN SEEFELDT CHRISTOFFERSEN TIL NÆS, KONGL: MAY(ST:?)
TIL DANMARCK OCH NORGIS RIGIS RAAD, LANDSDOMMER I SIE(L)
LAND OCH BEFALINGSMAND VDI RINGSTED CLOSTER, SOM WAR ER(LIG)
OCH WELB: MAND CHRISTOFFER LAVRIDTZEN SEEFELT TIL REF(F)(NES)
OCH ERLIG OCH WELB: FRVE ELSE NIELSDATTER BENDERVP TIL
(T)HVSTRVP DERIS SON, OCH ER HAND FØD PAA REFFSNES AAR 159(4)
TORS DAGEN FOR MIDFAST SØNDAG, OCH KALLEDE GVD HANNEM FRA
DENNE WERDEN VDI KIØBENHAFFN A° 1662 DEN 28: FEBR(VAR)
(I) HANS ALDERS 68 AAR, HAND HAVER WERIT LANDSDOMME(R)
(I) SIELLAND I 32 AAR OCH RIGENS RAAD I 22 AAR, GVD FORL(ENE)
HANNEM PAA DEN YDERSTE DAG EN GLEDELIG OCH ÆREFV(LD)
OPSTANDELSE.

Det er, som man vil se, ikke paa nogen ukendt og ringe Mands Kiste, at denne Plade oprindelig har ligget. Tværtimod har den skullet bevare Mindet om en af Tidens bedste og mest ejendommelige Mænd fra den gamle Adels sidste Dage, Landsdommeren og Bog-samleren Jørgen Seefeldt¹⁾. Som Herre til Næs, det gode gamle Navn paa Lindenberg, blev han begravet i et Kapel ved Gaardens Sognekirke Blendstrup i Hellum Hr. De nye Ejere holdt det dog ikke ved Hævd. Allerede 1735 var Kapellet saa forfaldent, at en Hovedstandsættelse vilde koste 597 Rdlr. 1 Mk.²⁾, men en saadan har ikke fundet Sted, da det i »Danske Atlas« siges, at »Begravelsen er nu brøstfældig og har ingen Capital at holdes vedlige af« (V., 42 Anm.). I 1818 blev Kapellet endelig nedrevet, og antagelig er ved denne Lejlighed Kisternes smukke Prydelser bleven spredte for alle Vinde. I det mindste oplyste Giverinden, at som Dørslag var Stykket »c. 100 Aar eller mere«. Til det sidste har da en ublid Skæbne fulgt Jørgen Seefeldt. Hans elskede Bøger kom i Fjendevold og blev i fremmed Land et Bytte for Luerne, hans Mindeplade forvandlede til et Dørslag, der brugtes, »naar de smeltede Lysetælle«. Det er i Sandhed ikke blot Bøgerne, der »har deres Skæbne«, for at citere gamle Horats!

¹⁾ Om Manden se Werlauff: J. S. og hans Bibliothek i Nyt hist. Tidsskr. VI, 204 f.

²⁾ Kl. Gjerding: Et Bidrag til Hellum Herreds Beskrivelse, S. 50—51.

Personalhistoriske Bidrag til dansk Teaterhistorie i det 17. og 18. Aarhundrede.

Ved **Louis Bobé.**

I.

Siden E. C. Werlauff i sine »Historiske Antegnelser til Holbergs Lystspil« (1858) til Forstaaelse af »Ulysses von Ithacia« meddelte, hvad man den Gang kjendte til de omrejsende Skuespillerselskabers Historie, er der ved den stadigt voksende Interesse for ældre Theaterhistorie i Tyskland fremkommet talrige Bidrag til Belysningen af dette Emne.

Især skal nævnes Carl Heine, Johannes Velten, ein Beitrag zur Geschichte des deutschen Theaters im 17. Jahrhundert, Halle 1887, en Bog, som dog ikke findes i vore Bibliotheker, samt en paa Førstehaandsstudier udarbejdet, udførlig Biografi af V. i »Allgemeine Deutsche Biographie« (XXXIX, 577). Johannes Velten, eller som han selv skriver sig, Velthen, fødtes 1640 i Halle, blev 1661 Magister, nævnes 1668 som Leder af et Selskab af højtyske Kommedianter, og optraadte 1678—79 i Dresden og 1680 i Frankfurt og Köln. 1683 fik han Bevilling paa at spille under Messen i Leipzig og erholdt Prædikat af kursachsisk Kommediantspiller, 1688 optraadte han i Hamborg og døde 1693 i Leipzig.

Det skyldes Velten, der var en Mand med videnskabelig Uddannelse og praktisk Sans, at de løse Skuespillerbander udviklede sig til organiserede Trupper, han indførte Molière paa den tyske Scene, satte det saakaldte Nachspiel i Gang og gav de berygtede »Haupt- und Staatsactionen« Form.

Ved Udforskningen af den Veltenske Trups Vandringer er de fleste større nordtyske og Hof- og Byregnskaber bleven benyttede. De gottorpske Kammerregnskaber i Rigsarkivet er dog hidtil undgaaet Opmærksomheden.

Disse oplyser, at Velten og hans Selskab i anden Halvdel af Aaret 1687 gasterede i Hamborg, hvor de spillede for Hertug Christian Albrecht. Johan Velthen, »Director der Comoed« kvitterer først for modtaget Betaling for Hertugen og hans Hofstats Entré, 12 Skill. Pladsen, i Dagene 20. 25. og 27. Juni, besøgt af henholdsvis 16, 17 og 20 Personer, ialt 13 Rdlr.; yderligere kvitterer die sächsische Comoedien for Betaling ved Forestillingerne 30. Juni, 4.—8. Juli ialt 19 Rdlr. 24 Sk. og endelig 7. Decbr. for 10 Forestillinger med Entré for 103 Personer, darbey sind nicht gerechnet so von der Svite in dem mittlern Platze bleiben.

Til den Trup, Veltens Enke rejste med, hørte 1704 Christian Spiegelberg. I Slutningen af 1708 kom han til København med »en fortræffelig Bande Comoedianter, hvis Lige aldrig før har været der i Staden«, men blev forhindret i at spille af Anders Gamborg (se 6. R. III. 71), som havde Privilegium paa, at ingen andre Komedianter maatte spille her uden hans Tilladelse. Gamborg krævede sin Bevilling respekteret, saasom han havde antaget en anden Bande, som her allerede forhen var ankommen og virkelig spillede, med hvilke han havde forligt de nyankomne, saa at de agtede at spille tilsammen i een Bande, at man kunde se, hvilke der vare de bedste Akteurs, og af dem gøre en fuldkommen god Bande. Spiegelberg bad om det maatte tillades ham at spille med sin Trup »paa det de ei ganske skulle blive ruinerede og have gjort deres Rejse omsonst«. Begæringen blev afslaaet, men atter gentaget 21. August¹⁾. Om Spiegelbergs senere Optræden henvises til Overskou I., 135 og Werlauff 297. Han døde 1732 i Bergen. Enken kaldte sig Elisabeth Spiegelbergin født Denner, »Mesterinde for en Troupe tyske Acteurs, der alt for 19 Aar siden (1718) var bleven privilegeret af Kong Georg I. og en Tid lang havde opholdt sig saavel ved det Holstenske som i Norge, men besynderlig af Markgreven af Culmbach havde bekommet stor Applausum. I Januar 1734 indgav hun Ansøgning om Tilladelse til at maatte opvarte med sine moralske Komedier paa det dertil destinerede Sted i København. Kancelliet gav hendes Begæring Paategningen: Herved er intet at gøre, og hertil sluttede Konseillet sig 3. Febr.²⁾

Samme Aar som Velten optraadte di Scio for Hertugen i Hamborg. 1687, 12. Apr., kvitterer egenhændig Bastiano di Scio detto Arlechino for 10 Rdlr. for det »Possenspiel«, han har opført paa Prinsessens Fødselsdag samt 29. Apr. wegen »Aufwartung im Fürstl. Tafelgemach« i Anledning af Biskoppen af Lybeks Besøg³⁾. 1688 søgte han om Ansættelse som Destillatør ved Hoffet, fik 9. Okt. Pas til Hamborg og Tilladelse til at sælge sine Destillater, Vande og Salver⁴⁾. 1695, 21. Maj, fik di Scio for sig, Børn og Arvinger, kongelig Koncession paa at sælge overalt i Kongens Riger og Lande paa offentlige Markeder i Huse og Butiker »seine medicinische Secreta, worunter insonderheit der Orvietan mit seyn soll, in so weit solche von unserer hiesigen Medicinischen Facultät werden approbieret seyn«, samt tillige Bevilling for sig og sin hos sig havende Familie og Selskab »Comoedien zu agiren

¹⁾ Supplikprotokollen 1709 Nr. 452.

²⁾ Nordiske Suppliqver 1733, 266 Danske Kancelli. Se Jahrb. des Geschichtsvereins für das Herzogthum Braunschweig 1902, 115 ff. Allg. deutsche Biographie XLV, 412.

³⁾ Gottorpske Kammerregnskabs Bilag 1681 G.

⁴⁾ Sjæll. Reg. 1688 f. 242.

und auf Seilen zu tantzen«¹⁾. Paa dette Privilegium erholdt han, — der da kaldes Hofkomediant »Aulæ nostræ comœdus« — Fornyelse i Marts 1702 og i Maj Rejsepas ud af Riget med 24 Mennesker for at opføre Komedier og sælge sine medicinske Secreta²⁾. 1708 androg han om at maatte erholde Stadsmusikanttjenesten i Altona³⁾.

II.

1727, 24. Marts. René Magnon de Montaignu ansøger paa de danske Aktørers Vegne Kongen om Understøttelse.

AU ROY.

Sire.

Les acteurs Danois ont pris, il y a quelque tems, la liberté de représenter tres humblement à vostre Majesté, la triste situation du Theatre Danois, et la leur en particulier, quand les suppliants, sans s'etonner des pertes de leurs entrepreneurs, ont voulu poursuivre a leurs risques et fortunes, la continuation de ce spectacle, ils ont cru par la se rendre vtiles a leur pays, ils en avoient pour garants l'exemple de plusieurs autres nations, chez qui les Theatres sont autant d'écoles pour eviter le ridicule que pour corriger les mœurs en riant; dans cette veue vtile a leur pays, les suppliants ont négligé et mesme abandonné les autres chemins par ou ils auroient pu servir leur patrie; les commencements ont été favorables, jamais theatre n'a si heureusement commencé, la suite moins heureuse les met hors d'état de continuer, et si les bontez Royalles de vostre Majesté ne les soutiennent, ils se voyent malgré eux obligéz d'abandonner vn etablissement qui avec le tems pourroit estre vtile et honorable au pays. les suppliants exposent plein d'une soumission profonde la chose a vostre Majesté, ils attendent avec tout le respect qu'ils doivent l'arrest qu'il plaira a Vostre Majesté de prononcer, toujours attentifs quelqu'il soit a redoubler leurs vœux pour la prosperité du Regne de vostre Majesté pour la conservation de sa personne sacrée et de toute la maison Royale.

Sire

de Vostre Majesté les tres humbles
tres obeissants et tres fideles serviteurs
et sujets pour les acteurs

Montaignu.

Copenhague le 24. Mars 1727.

¹⁾ Patente 1695 f. 166 170; Patente 7695 Slesvig.

²⁾ Fakultetets Erkløring om hans Medikamenters Uskadelighed, vedlagt hans Ansøgning (Sjæll. Tegn. 1695 Nr. 437) Medd. af Læge K. Carøe. Patente 1695 f. 166, 170; 1702 $\frac{7}{8}$, $\frac{1}{8}$. 102 7. Marts 4. August.

³⁾ Patente 7695 Slesvig.

Referat af Ansøgningen:

Montaigu andrager, hvorleedis de danske Acteurs, efter at de hafde forestillet sig, Comoedier hos de fleeste Nationer at være agtede for een Skole, hvorudi Publicum kunde lære at evitere det som kaldes ridicule og med fornøielse høre de i Svang gaaende Laster straffe, uden at finde sig derved toucheret, haver foretaget sig til Fædernelandets Tieniste at agere Comoedier i det danske Sprog, og til dessen Fuldkommenhed at opnaae, satt til Side ald den Leylighed, som de ellers kunde have haft til at besørge deris egen Lykke. Begyndelsen ved disse Comoedier gaf dennem det Haab at deris Forsæt ikke skulde have mislinget; men neppe var nogen Tiid forbj, førend de maatte se Comoediernis Entrepreneur ruineret; Ikke destomindre lod de dennem ikke afholde fra deris begyndte Forsæt, men paa deris egen Risiko antog sig Verket at continuere, hvilket haver haft det ulykkelige Udfald at deris Haab haver slaget dem feyl og de maa see sig aldeelis ruinerede. Det Eniste, som da staaer tilbage for dennem er at implorere Hands Kongelige Majestets Naade, hvilken de i allerdybeste Underdanighed udbeder sig; Thi uden at erlange Kongelig Allernaadigste Assistance, maa de forlade Verket og formedelst Nødlidenhed separere sig fra hver andre.

Ulrik Adolphe, Frederique og Christine Montaigu beder 1737, i Betragtning af den ynkelige Tilstand, deres Fader har efterladt dem i, saa at de ikke kunde betale Husleje, om at maatte faa en Del af den ham oppebaarne Pension af 200 Rdlr. aarlig anvist (Memorialprot. 1737 III. 309).

III.

Ved at gennemgaa mit tidligere Bidrag under denne Titel i Tidsskriftets 6. Række III., S. 76 ff. opdager jeg, at der ved den umiddelbart paa hinanden følgende Gentagelse af Fornavnene Johannes Baptista (le Coffre) efter Korrekturen er kommen Uorden i Satsen, hvorfor jeg, for at forebygge Misforstaaelser, her i Korthed resumerer Stamrækken i Familierne le Coffre og la Croix, og tillige benytter Lejligheden til at fremkomme med nogle senere fundne Oplysninger.

Claude le Coffre † 1690, havde i Ægteskab med Marie Trouillet Børnene:

1. Cornelia Anna, f. 1669, g. 1686 m. Frédéric de Pilloi.
2. Benedict, f. 1671 † 1728, den bekendte Maler.
3. Marie Charlotte, f. 1672 † 1674.

4. Martha, f. 1673, g. 1689 m. Jean Baptiste la Croix, kgl. Sukkerbager og Teskænker (se nedfr.).
5. et Barn dbt. 7. Sept. 1676.
6. en Son (Jean Matthias) dbt. 25. Dec. 1679.
7. Johannes Baptista, f. 1685 † 1704.

En Broder til Maleren Benedict Coffre var:

Jean Matthias Coffre, 1710 Kornet i 3. sjæll. nat. Rytter-Reg., afsk. 1722 † 1732; g. m. Elisabeth Paustian. Deres Søn var

1. Otto Christian Coffre, døbt 2. Maj 1720 i Roskilde, ansøgte 1738 om at lære Tegnekunsten hos Hofskildrereren og kalder Maleren Benedict C. sin Farbroder, bgr. 25. Juni 1743 fra St. Petri Kirke¹).

Jean Baptiste la Croix og Martha Coffres Børn vare:

1. Frédéric, dbt. 28. Juni 1691, 1719—41 Lærer for Landkadetterne, siden ogsaa for Søkadetterne (til 1738)¹).
2. Marie Madeleine, døbt 20. Dec. 1692 † 1736 g. m. René Magnon de Montaigu.
3. Anna Margrethe, f. 1699.
4. Johan Benedict, f. 1700.

Johan Otto la Croix, en fattig Skildrer fra Landmærket, blev begravet fra Trinitatis Kirke 1752 22. Dec. I sit Ægteskab med Anna Malene Fischer, bgr. 1763 20. Aug. havde han Børnene Søren Jørgen døbt 1749, 27. Nov., og Johan Otto, dbt. 1752, 22. Maj. En Skildrer la Croix blev begravet 1783, 29. Apr., 66 Aar i Kolding.

¹) Memorialprot. 1738, II, 377, 648.

Seminarist J. P. Andersens
skriftlige Udarbejdelser til Jonstrup Seminarium.
 Meddelt af **O. Weberg.**

I Jonstrup Seminariums Arkiv i Landsarkivet for Sjælland findes en Pakke indeholdende en Række skriftlige Udarbejdelser af forskellige af Seminariets Elever i Aarene mellem 1817 og 1853. Efterfølgende tre Besvarelser fra Meddelerens Morfader, Jens Peter Andersen¹⁾, indeholder vel ikke noget nyt til Tidens Historie, men synes dog at give et Indblik i Tankesæt og Modenhed for den Tids Seminarister, og kan maaske af den Grund fortjene at bevares.

I.

J. P. Andersens Levnetsløb.

Mit første skriftlige Arbejde her paa Jonstrup er en Beskrivelse af mit Levnetsløb. Denne kan naturligviis ikke blive lang, da jeg ikke har noget stort Navn eller nogle glimrende Bedrifter at fremføre, men det Eneste, jeg kan sige til min Roes er, at jeg, forsaavidt jeg som et svagt og syndigt Menneske kunde, har stræbt at frygte Gud og virke til Gavn i mit lovlige Kald.

Jeg blev født, d. 13de Aug. 1828, i Landsbyen Eistrup, St. Brøndum Sogn, Aalborg Amt, hvor min Fader²⁾, som er Gaardfæster sammesteds, opdrog mig, efter den dersteds almindelige Skik, til Begyndelsen af mit ottende Aar, da jeg blev indskreven til Skolegang i St. Brøndum Skole³⁾, $\frac{3}{8}$ Miil fra mit Hjem.

I tre Aar fortsatte jeg denne Skolegang, røgtende tillige om Sommeren min Faders Kreaturer, indtil jeg, 10 Aar gammel, blev

optagen i Skolens ældste Klasse, og Aaret efter opflyttet til Nr. 1, hvilket Nr. jeg beholdt, indtil jeg blev confirmeret, og anvendte til denne Tid mine Dage paa den ovennævnte Maade.

Jeg blev til denne Tid hjemsøgt af adskillige Sygdomme, saasom en meget heftig Kold- og Skarlagensfeber, Mæslingerne og Børnekopperne.

Af Reiser foretog jeg mig ingen, med Undtagelse af nogle enkelte til Aalborg, den nærmeste Kjøbstad; men havde i den frie Natur, i Mark, i Skov og Eng, god Anledning til at betragte Skabningens Skjønhed, Storhed og Mangfoldighed, hvorved Tanken henledes paa Skaberen, hans Almagt, Viisdom og Godhed.

Paa den første Søndag efter Paaske 1843 blev jeg confirmeret af Hr. Pastor Tetens⁴), i St. Brøndum Kirke, efterat jeg Vinteren iforvejen havde forberedt mig for denne vigtige Begivenhed, og fik ogsaa ved denne Lejlighed Nr. 1.

Sommeren derefter deeltog jeg med mine Forældre i de landlige Arbejder, og har fra denne Tid, i 1½ Aar, væsentligst beskæftiget mig med Forberedelsen for denne nye, vigtige Livsperiode, som nu forestaaer mig, da jeg, efter naadigst Dispensation af Cancelliet og Bevilling af Hr. Professor Jensen⁵), nu, i Slutningen af mit 17de Aar, indtræder paa det jonstrupske Skolelærerseminarium for at oplæres til Skolefaget.

Denne simple Beskrivelse af mit Levnetsløb tillader jeg mig ydmygst at fremlægge for det ovennævnte Seminarie Forstander
Jonstrup, d. 7de Juli 1845.

velbaarne
Hr. Professor Jensen.

II. Sommerferie 1845.

Ligesaalidt som det er enten gavnligt eller tilladeligt at hendirve sin hele Tid i Lediggang og Ørkesløshed, ligesaalidt kan det ansees for tilladeligt og godt at anvende Ferierne, der udgjøre en ei ubetydelig Deel deraf, paa en saadan Maade. Men saasom Nogle med Begrebet »Ferie«, forbinde en fuldkommen Uafhængighed af alt Arbeide, Andre derimod dele den vistnok rigtige Anskuelse, at de skulle tjene Disciplene deels til Recreation og Fornøielse, deels til nyttige Beskæftigelser, saa bliver de Følskjelliges Anvendelse deraf i høi Grad forskjellig. Jeg vil, efter Hr. Professorens Begjæring, her korteligen fremsætte, hvorledes jeg har brugt min første Seminarie-Ferie, som jeg, med Undtagelse af en Kjøbenhavnsreise, udelukkende har tilbragt paa Seminariet, for at det deraf kan skjønnes, hvorvidt jeg har anvendt den hensigtsmæssigt eller ei.

Den første Halvdeel deraf tilbragte jeg med, vexelviis at læse nogle af Ingemans Romaner, spadsere i Skoven og spise Hindbær, med Truelsen⁶, Wissing⁷) og Schjøtt⁸), samt fuldføre nogle fore-

satte Arbejder, i arithmetisk Exempelhefte, Stii og Orgelskole ell. Klaveerapparat.

Onsdagen den 7de August⁹⁾ gik jeg tilligemed Wissing, Schjøtt og Brachenhøeft¹⁰⁾ til Kjøbenhavn, for at bivaane en stor Fest som denne Aften opførtes i Tivoli, hvor det smukke Fyrværkeri med Vessuv¹¹⁾, Forestillingen paa Theatret, især den chinesiske Dands, og de smukke Concerter fornemmelig morede mig.

Dagen derefter besaae jeg adskillige af Byens Merkværdigheder saasom, det astronomiske Taarn, hvilket jeg besteeg og hvorfra den skønne Udsigt over hele Kongestaden satte mig i en meget behagelig Stemning, det smukke men ufuldendte Museum, den til liden Ære halvfuldendte Marmorkirke m. m., hvorpaa jeg om Eftermiddagen vendte tilbage til Jonstrup.

I den sidste Halvdeel af Ferien har jeg især beskæftiget mig med Skrivning af noget Bibelhistorieforedrag og Skriftsteder, samt med at øve mig i Klaveer- og Fiolinspil og repetere Adskilligt af det vi i det Foregaaende have gennemgaaet, og fornøiet mig ved adskillige Seiletoure, i det smukke Maaneskin.

Den 13de Aug. høitideligholdt jeg min 17de Fødselsdag, og har nu intet videre at sige end at jeg med Glæde og Længsel seer Underviisningstiden nu igjen begynde.

Jonstrup, d. 23. Aug. 1845.

allerærbødigst

J. P. Andersen.

Velbaarne Hr. Professor og Seminarieførstr. Jensen paa Jonstrup.

III. J. P. Andersens Anvendelse af Sommerferien 1846.

Efterat have erholdt Hr. Prof. Jensens Tilladelse, afreiste jeg fra Jonstrup Tiersdagen d. 28de Juli, til Kjøbenhavn, hvorfra jeg samme Dags Eftermiddag afseilede med Dampskibet »Iris«.

Efter en lykkelig Overfart, der gik af uden mindste Søsyege, ankom jeg, den følgende Dags Formiddag Kl. 8¹/₂, til Aalborg, og traf der, foruden mine Forældre, mange Venner og Bekjendte, alle ved god Helbred. Herfra kørte jeg samme Dags Eftermiddag til mit Hjem, og anvendte den følgende Dag, deels til at gaae omkring og hilse paa mine forrige Lærere m. fl., deels til at skrive en Ansøgning til Grev Schimmelman¹²⁾, og red derpaa Fredag Morgen til Hovedgaarden Lindenborg, ⁵/₄ Miil fra mit Hjem, hvor jeg overrakte ham den.

Den øvrige Deel af min Ferie har jeg anvendt, til at indhente hvad jeg havde forsømt, ved dens for tidlige Begyndelse, skrive min foresatte, skriftlige Udarbeidelse, samt endeel Præludier, læse noget

tydsk Grammatik og anden Læsning; til at ride eller gaae omkring i Omegnen for at besøge Familie, Venner og Bekjendte, og modtage et Par Besøg, samt, endelig at foretage en Reise gjennem Hobro til Wiborg, som er beliggende 9 Miil fra mit Hjem, i Selskab med Hr. Prof. Hermansen¹³⁾ og stud. theol. P. C. Olesen¹⁴⁾, ved hvilken Leilighed vi ikke glemte at besee denne gamle Byes Mærkværdigheder, blandt andre Domkirken med Kong Erik Glippings Grav og den mærkværdige Kryptkirke, Tugthuset og Stændersalen.

Toersdagen den 20de Aug. kjørte min Fader mig til Aalborg, hvorfra jeg samme Dags Eftermiddag afseilede med »Iris« og naaede den følgende Formiddag Kl. 10, efter en storm- og regnfuld Overfart, der for mig havde en haard og vedvarende Sosyge til Følge, Kjøbenhavn, hvorfra jeg Fredag Eftermiddag kjørte til Jonstrup med en Mand fra Vangen; og derpaa anvendte jeg Løverdagen til at bringe mit Tøi i Orden.

.Jonstrup, d. 23de August 1846.

Noter.

¹⁾ Jens Peter Andersen var født 13. August 1828 i Østergaard, Eistrup, Store Brøndum Sogn, Høllum Herred, Aalborg Amt, som ældste Søn af Gaardfæster Anders Jensen (Østergaard) og Hustru Maren Jensdatter (jvfr. Note 2); han blev hjemmedøbt 19. September s. A., frømstillet i Kirken 21. September s. A. og konfirmeret sst. 23. April 1843. Fra 1. Juli 1845 til 1. Juli 1848 opholdt han sig som Elev ved Jonstrup Seminarium, og hans Eksamensbevis af 28. Juni 1848 udviser Hovedkarakteren »Meget duelige«. Hjelpe lærer i Taarnby paa Amager, fra 1. November 1849 Andenlærer ved Sørbymagle Skole; fra 1. Februar 1852 Lærer ved Aalborg Borgerskole, fra 1. Januar 1857 Tredjelærer ved Hillerød Borgerskole og fra 10. November 1857 Lærer i Arløse og Organist ved Førlev Kirke (Øster Flakkbjerg Herred, Sorø Amt). Han afskedigedes efter Ansøgning paa Grund af Svagelighed fra 1. Maj 1894 at regne, og boede som Pensionist i Lille Næstved, hvor han døde 20. Juni 1913.

Han blev 25. Januar 1852 i Kollerød Skole, Lyngby Sogn, Frederiksborg Amt, gift med Ædel Dorothea Marie Rudolph, født sst. 21. December 1827, død i Lille Næstved 23. Juni 1906, Datter af Skolelærer Hans Christian Rudolph (født i Kjøbenhavn 10. Oktober 1802, død i Virum, Lyngby Sogn, Kjøbenhavns Amt 28. Januar 1892) og Hustru Bolette Cathrine Greiersen (født i Kjøbenhavn 26. Juni 1801, død i Virum 24. Februar 1887); jvfr. Nr. 28, 378 og 1212 i A. Petersen: Den jonstrupske Stat, som iøvrigt her indeholder en Fejltagelse, idet Bolette Cathrine Greiersen, Nr. 378, 379 og 380, samt Hustruerne til Nr. 123 og 853, er Helsødskende og Børn af Kobbersmed senere Økonom paa Jonstrup Seminarium, Hans Christian Greiersen (født i Tønder 25. Marts 1762, død paa Jonstrup 17. Oktober 1821), som 1. August 1794 (Frue Kirke Kjøbenhavn) blev gift med Bolette Marie Riis (født i Kjøbenhavn 6. Januar 1770, død paa Jonstrup 31. Marts 1841).

I Ægteskabet var 5 Sønner og 6 Døttre.

²⁾ Anders Jensen (Østergaard) var født i Gravlev Sogn og By (Hornum Herred, Aalborg Amt), døbt 27. April 1800 sst., Søn af Gaardfæster og Sognefoged Jens Johansen (døbt i Gravlev 12. August 1764, død sst. 19. Februar 1829) og 1ste Hustru Kirsten Pedersdatter (begravet i Gravlev 21. Februar 1802, 37 Aar gl.). Han var Avlskarl hos Præsten i Store Brøndum og fik, sandsynligvis i Slutningen af 1825, Østergaard i Eistrup, Store Brøndum Sogn, i Fæste under Grevskabet Lindenberg. Han døde i Østergaard 30. December 1860.

Anders Jensen var gift med Maren Jensdatter, født i St. Brøndum, døbt sst. 27. Marts 1796, Datter af Gaardfæster Jens Christensen Bødker (døbt i St. Brøndum 18. September 1763, død sst. 2. Maj 1846) og Hustru Karen Olesdatter (født i Sejlstrup, døbt i Fræer Kirke, Høllum Herred, Aalborg Amt, 20. November 1768, død i St. Brøndum 28. November 1849). Brylluppet fandt Sted i Store Brøndum; Kirkebøgerne for de paagældende Aar er imidlertid unøjagtigt førte, saa at Violsen kun findes i Hovedministerialbogen (1813 -43, Fol. 88, Nr. 50) men uden Datum. Vielse Nr. 49 fandt Sted 5. November 1824, Nr. 51 16. Februar 1827, men forskellige Omstændigheder taler for, at her omhandlede Vielse har fundet Sted i Slutningen af 1825 eller Begyndelsen af 1826. Maren Jensdatter døde i Østergaard 17. Juli 1869.

I Ægteskabet var 2 Sønner og 5 Døttre.

³⁾ 1826 - 1875 var Anders Jungersen Lærer og Kirkesanger i St. Brøndum, jvfr. Den jonstr. Stat. Nr. 679.

⁴⁾ Henrik Wederkinch Tetens, Sognepræst til St. Brøndum-Siem og Thorup 1828 - 49, jvfr. Wibergs Præstehistorie I 233, 15 og II. 649, 16.

⁵⁾ Jens Jensen (1796 - 1875). 1826 cand. theol. og Andenlærer, 1838 Førstelærer og Forstander ved Jonstrup Seminarium, 1841 Professor, 1864 Etatsraad; entl. 1. Januar 1869, jvfr. Den jonstr. Stat., S. 8.

⁶⁾ Seminarist Gerhard Guillaume Truelsen, jvfr. Den jonstr. Stat., Nr. 1365.

⁷⁾ Seminarist Johannes Wissing, jvfr. Den jonstr. Stat under Nr. 1400.

⁸⁾ Seminarist Hans Jacob Albert Schiøtt, jvfr. Den jonstr. Stat., Nr. 1243.

⁹⁾ Fejlskrift for 6. August.

¹⁰⁾ Seminarist Christian Ferdinand Kuhr Brachenhøft, jvfr. Den jonstr. Stat., Nr. 141.

¹¹⁾ Efter »Adresseavisen« gav Tivoli Onsdag den 6. August 1845 »en stor Fest«, bl. a. Kl. 11 ved Gaetano Amici brilliant Fyrværkeri, som sluttes med »det ildsprudende Bjerg Vesuv.«

¹²⁾ Greve Ernst Konrad Detlev Carl Josef Schimmelmann til Lindenberg (1820 - 1885).

¹³⁾ Theologen, Professor ved Københavns Universitet, Christen Hermansen var Næstsødskendebarn til J. P. Andersens Moder. Efter »Dansk biografisk Lexikon«, VII, S. 390 ff., var Hermansen født 31. Januar 1806, hvad der ogsaa angives ved hans Konfirmation; ved Daaben i Store Brøndum (Ministerialbog 1772 - 1813, Fol. 46) angives derimod 30. Januar 1806; han døde 19. Oktober 1882.

Ved hans Konfirmation i Store Brøndum Kirke 1821 har Sognepræsten J. H. A. Jungersen, jvfr. Wibergs Præstehistorie I, S. 210, 17 og I, S. 233, 14 omtalt Hermansen paa følgende Maade (Hovedministerialbog, Konfirmation 1813 - 34, Fol. 77):

»Efter at have i Skolen bragt det saa vidt, som det efter Almueskolens Indretning og Bestemmelse er mueligt, har denne med sieldne Evner og Kundskaber udrustede Dreng ogsaa under Forberedelsen til Confirmation fuldkommen tilfredsstillet mig.«

Pastor Jungersen tog sig iøvrigt af Hermansens Uddannelse, og dimitterede ham 1825 til Universitetet, jvfr. Gjerding: Hellum Herred, Side 250.

¹⁴⁾ Peder Christian Olesen født i Store Brøndum 3. September 1824, død som Sognepræst i Brande (Ribe Stift) 15. Juli 1875. Hans Fader, Gaardfæster og Sognefoged Ole Jensen (Bødker), født 9. Juli 1792, død 5. Maj 1887, var Broder til J. P. Andersens Moder; jvfr. iøvrigt Wibergs Præstehistorie I, S. 204, 16 og Elvius Præstehistorie Nr. 108, 17.

De ældste Led af Skelskørslægten Harboe.

Af V. G. F. Bryndum.

Da Personalhistorisk Tidsskrift tidligere har indeholdt Stamtavler over forskellige Slægter af Navnet Harboe, hidsættes nedenstaaende Meddelelser om de ældste Led af en Familie af dette Navn, hvoraf en Gren i mange Aar har hørt hjemme i Skelskør. Det er sandsynligt, at der findes en Forbindelse mellem denne og den ligeledes fra Fyen stammende Familie, hvortil Biskop Ludvig Harboe hørte, men denne Forbindelse er det hidtil ikke lykkedes at paavise.

A. Niels Jørgensen Harboe, Skrædder i Odense, nævnes første Gang 1675 (Odense Skifteprotokol 9,120); det er ikke fundet, naar han fik Borgerskab. Skifte efter ham holdtes ³⁰/₁₁ 1693. Han var gift med Karen Clausdatter, der ¹⁰/₇ 1696 optog Laan i sin Gaard paa Vestergade, og efterlod sig 6 Børn.

B. 1. Claus Nielsen Harboe, var ved Skiftet myndig og Trompeter ved Ritmester Bülow's Kompagni. Det er sikkert ham, der 1708 var Trompeter ved Oberst Lepels Kompagni, gift medMortensdatter Schierum og 1702 fik Skøde paa en Gaard i Stoense (Personalh. Tidsskr. 2. II. S. 224 og Adelsaarbogen 1897 S. 170).

B. 2. Jørgen Nielsen Harboe, var 1693 Bager i Faaborg, 1700 i Odense, ejede Gaarden paa Hjørnet af Nedergade og Paaskestræde, »Smedekroen« kaldet, der blev nedrevet 1890, og hvis Bindingsværk blev benyttet ved Maleren F. Schwartz's Villa i Valby. Skifte efter ham afholdtes 1716, og han efterlod 2 Børn. Gift ⁷/₁₁ 1708 i St. Knuds Kirke med Maren Thomasdatter, Datter af

Thomas Christensen, Købmand i Vestergade i Odense. Hun blev 2den Gang gift med Niels Hansen Bruun, Bager i Odense, med hvem hun havde flere Børn.

C. 1. Niels Jørgensen Harboe, døbt $5/_{11}$ 1712 i Odense Vor Frue Kirke, kaldes ogsaa Niels Bruun, fik $17/_{9}$ 1737 Borgerskab som Bager i Odense, død $6/_{2}$ 1776. Gift med Anna Cathrine Gundersdatter, født ca. 1724, død $8/_{12}$ 1769, Datter af Kandestøber Gunder Smith. 8 Børn.

D. 1. Maria Elisabeth, døbt $2/_{3}$ 1745.

D. 2. Karen, døbt $14/_{12}$ 1746, tjente 1776 hos Oberstlieutenant Enkevort paa Langeland og angives da 28 Aar gammel.

D. 3. Elisabeth Sophia, døbt $3/_{1}$ 1749.

D. 4. Anna, døbt $28/_{5}$ 1751, levede 1825, var formentlig gift med Holst, der var Søn af en Josias Frantzen, der var født før $7/_{7}$ 1725.

D. 5. Jørgen Nielsen Harboe, døbt $11/_{11}$ 1753, død $2/_{8}$ 1821, Bagermester i Skelskør, gift $2/_{2}$ 1784 i Trinitatis Sogn i København med Anna Maria Jørgensen, født ca. 1766, død $17/_{3}$ 1830 i Tornemark Mølle i Fuirendal Sogn. Over Efterkommerne af disses Søn, Niels Madsen Harboe, Præst i Magleby, er der i 1914 udgivet en Stamtavle.

D. 6. Gunder Harboe, døbt $7/_{11}$ 1756, død $16/_{6}$ 1758.

D. 7. Gunder Harboe, døbt $15/_{5}$ 1759, var 1776 i Lære hos Mesterskrædder Lundhoff i Odense, død $3/_{10}$ 1797 som Skræddermester i København, gift $31/_{10}$ 1788 (Petri Kb.) med Christine Peterine Schmidt, død $7/_{7}$ 1639.

E. 1. Niels Peter Harboe, født $9/_{16}$ 1789 (Petri Kb.)

E. 2. Jürgen Christian Harboe, født $22/_{12}$ 1790 (Petri Kb.)

E. 3. Christiana Catharina Harboe, født $8/_{2}$ 1792 (Petri Kb.)

E. 4. Gunild, død $22/_{4}$ 1800, 2 Aar gl.

D. 8. Peder Harboe, døbt $8/_{1}$ 1762, Skræddermester i København, gift $1/_{6}$ 1799 i Trinitatis Sogn med Christiane (eller Ane Cathrine) Holst.

E. 1. Anna Gonhelmine, døbt $10/_{8}$ 1805 i Trinitatis Kirke.

- E. 2. Niels Christian Harboe, døbt $15/8$ 1808 i Trinitatis Kirke.
- E. 3. Georg Anton Ludvig Harboe, døbt $10/2$ 1810 i Trinitatis Kirke, Krigsraad, Ejer af Lille Værløsegaard 1843—49.
- E. 4. Ane Marie Petrine Hedvig Harboe, døbt $16/10$ 1812 i Trinitatis Kirke.
- C. 2. Thomas Jørgensen Harboe, døbt $12/7$ 1714 i Odense Vor Frue Kirke.
- B. 3. Herman Nielsen Harboe, var 1693 Snedker-svend i Faaborg, 1716 Snedker i Odense.
- B. 4. Kirstine Nielsdatter Harboe, gift med Hans Lauritsen Heider, Sverdtfejer i Odense.
- B. 5. Marie Nielsdatter Harboe, gift med Jens Jørgensen, Skrædder i Odense, der 1708 var Forlover for Svogeren Jørgen.
- B. 6. Hans Christian Nielsen Harboe, var 1693 11 Aar gammel, 1716 Skrædder i Odense, $1/5$ 1726 Oldermænd for Lavet.

Forskelligt fra Genealogiens og Personalhistoriens Verden.

De to sidste Aargange af Gustaf Elgenstierna's Svenska Släkt-Kalendern slutter sig nøje til de foregaaende, der alle er omtalte her i Tidsskriftet (6. R. III, 89 ff., IV, 91 f., V, 287, 7. R. I, 326 f.).

Aargangen 1917 indeholder 98 nye Slægter, af disse har 63 ikke tidligere været behandlede i den genealogiske Litteratur. Blandt de nyoptagne kan nævnes en svensk Gren af den slesvigske Slægt Gram, nedstammende fra Handelsmand i Landskrona Matz Gram (død i Norge 1654), samt Slægten Prytz, af hvilken en Gren, som bekendt, blomstrer her i Danmark.

Aargangen 1918 bringer 102 nye Slægter, deraf 75 hidtil ubehandlede. Slægten Ahlmann's Stamfader Iver Michelsen Ahlmann, der boede i Sønderborg, blev Fader til Borgmester ssst. Jacob Iversen (1616—77), hvis Sønnesøn Hans Michelsen (1692—1768) beklædte samme Embede. Sidstnævnte Sønnesøn, Præst i Guderup paa Als, Hofprædikant Hans Ahlmann (1770—1845), blev Stamfader til den Gren af Slægten, at hvilken flere Medlemmer flyttede til Sverige. Tyelse-Hammarlöfgrenen af den gamle dansk-svenske Slægt Baad (Bååt) angives som stammende fra Landsdommer i Skaane Mogens Baad (død efter 1428). Det meddeles, at dennes Sønnesøn Sønnesøn,

Jens Baad, havde to Sønner, Pouell Baad til Hindby og Peder Baad til Naffentorp, der begge levede 1547. Fra disse stammer saa henholdsvis den nævnte Gren og Ystad-Grenen Bååth. Slægten Appeltoft af dansk-skaansk Oprindelse førte oprindelig Navnet Ebeltoft, Slægten Brag skal stamme fra Odden Bragenæs i Norge.

Haandbogens Forfatter beklager, at det ikke er lykkedes at skaffe Oplysninger om en Gren af Slægten Gentschein, stammende fra Carl Magnus Gentschein (1780—1840), der bosatte sig i Tønsberg. Stamfaderen, Hof- og Staldmester hos Generalguvernøren over Est- og Lifland, Løjtnant Thomas »Gentschein«, adledes i Sverige 20. Sept. 1650; Slægten blev dog aldrig introduceret paa det svenske Ridderhus. Forfatteren meddeler, at de nulevende Slægtsmedlemmers Nedstamning fra den nævnte Løjtnant er fuldt opklaret, saaledes at der ikke er nogen Hindring for en eventuel Introduktion.

Endelig behandles en Slægt Sørensen, der stammer fra Amtsprovst Niels Georg Sørensen (1761—1832), Sognepræst til Gundslev, gift med Dorthe Sophie Angell, Enke efter Købmand Burchardt i Larvik. Deres Søn, Skibskaptajn Abraham Sørensen (1793—1884) der som ung rejste op til sin Halvbroder, den norske Skibsreder Burchardt, havde seks Sønner. Af disse skal her nævnes Ejeren af Tofte Sanatorium, Konsul Johan (Jean) Christian Sørensen (f. 1831) og Grosserer i Stockholm Niels Georg Sørensen (1833—1917), der 1872 købte det gamle Fersen'ske Palæ, som Familien endnu ejer og bebor. I sit 2. Ægteskab med Friherreinde Sofia Elisabeth (Lisinka) af Ugglas blev han Fader til to Sønner, Direktør i Säfveåns Aktiebolag, Ritmester i Livregimentets Dragoners Reserve Einar Folke Sørensen (f. 1875), gift med Nanie Carleson at den svenske Kommendörsät (to Sønner) og Ritmester ved Smaalands Husarregiment Olaf Tryggve Sørensen (f. 1879), gift med Ebba Gyllenram (én Søn). To Døtre af den nævnte Grosserer er gift henholdsvis med Landshøvding i Kristianstads Len Louis De Geer af Finspång og med Ritmester i Livgarden til Hests Reserve, Friherre Carl Leuhusen.

Iøvrigt er der intet Nyt at meddele om Svenska Släkt-Kalendern, de to sidste Aargange staar fuldt paa Højde med de tidligere. Hr. Elgenstierna har skabt et Værk, der tjener svensk genealogisk Forskning til al mulig Ære. For hver Aargang, der kommer, bliver Savnet af en dansk Slægtkalender stærkere og stærkere. Maatte den dog en Gang blive til Virkelighed.

P. B. G.

Prokurator Niels Westerby. Et Familieskrift (Kbh.) 1917. Denne lille smukt udstyrede Bog, hvis Forfatter er Hr. Kristian Westerby, er ikke uden Interesse, ogsaa for andre end Familiens Medlemmer, idet den omhandler en Mand, som i forrige Aarhundredes 1. Halvdel indtog en ret anseelig Position i Vendsyssel, hvor han var landet i Hjørring efter fra fattig Bondedreng at have tjent sig op til at blive en velstaaende Prokurator, Strandingskommisær og Stænderdeputeret. Allerede Selmer har i sine nekrologiske Samlinger (1849) skrevet hans Biografi; Westerby's Bog indeholder foruden en saadaan tillige udførlige Oplysninger om hans Slægt med Fortegnelse over hans Efterkommere. Forfatteren, der er en Sønnesøn af Niels Westerby, giver iøvrigt en under-

holdende og ganske indholdsrig Beskrivelse af Bedstefaderens Liv og Færden ude og hjemme, og til Trods for de knappe Familietraditioner er det formentlig lykkedes ham at give Læserne et anskueligt og vistnok træffende Billede af N. W.'s Personlighed og huslige Forhold. At der i Bogen hist og her forefalde oplysende Bemærkninger, som kunde synes mindre nødvendige overfor historisk interesserede Læsere, maa man vel i Betragtning af Bogens ovenangivne Titel ikke bebrejde Forfatteren; derimod er det Skade, at Prokuratorens Portræt — som ganske vist beskrives indgaaende — er udeladt, da der jo ellers ikke er sparet paa Udstyret.

C. C.

En gammel Baag Herreds Slægt. Under denne Titul har fhv. Sognepræst H. Hansen i »Hist. Samf. for Odense og Assens Amter« Aarvog for 1917 offentliggjort et ganske ejendommeligt genealogisk Arbejde, bestaaende af en »Anetavle« og 10 eller rettere 12 »Stamtavler« med personalhistoriske Oplysninger, alt om Gaardmandsslægter i den sydvestlige Halvdel af Baag Herred. Arbejdet har været lettet ved, at disse Slægter, til Dels dog kognatisk, har været knyttede til de samme Bøndergaarde, men paa den anden Side vanskeliggjort ved, at ikke een af dem har ført Slægtsnavn.

Anetavlen kan selvfølgelig ikke være fuldstændig; paa nogle Steder gaar den meget langt tilbage, paa andre slipper den hurtigt op. Pastor Hansen er Søn af Gaardejer Niels Hansen, Kohaugegaarden i Voldbro, Dreslette Sogn. Paa denne Gaard sidder nu Præstens Broder som fjerde Mand af Mand, og forud derfor havde hans Forfædre i 7 Generationer ligeledes Mand af Mand været Fæstere af Brydegaard i samme Sogn. Ogsaa sin Morfaders Slægt kan Forf. forfølge i 10 Led Mand af Mand og derefter gennem 2 Kvindeled til Hans Andersen i Bukkerup, der i Kong Hans's Tid var Herredsfoged i Baag Herred.

Til denne Mand fører ligeledes en hel Del af de andre Anerækker tilbage, og formodentlig har alle Egnens Gaardmandsslægter en større eller mindre Portion af hans Blod i deres Aarer. Forf. begynder da ogsaa sine Stamtavler med ham som »Slægtens Stamfader« og med den Gaard, nu Bukkeruplund, som han beboede og som ejedes af hans Efterkommere indtil 1903 — sandsynligvis da; lige i Slutningen af det 16. Aarh. er der nemlig et Led (en Hans Andersen? mellem 2 Anders Hansener), som det ikke er lykkedes at finde i Akterne; men til Gengæld er der paa Gaarden bevaret en Tradition om, at »vi nedstammer fra en hængt Røver«.

Herredsfogeden blev nemlig hængt 1519 efter en Herredstings Dom. Denne Sag har gentagende været vidtløftig behandlet i Litteraturen (af C. F. Paludan-Müller i Ann. f. nord. Oldkyndighed 1853, af W. Møllerup i Billeættens Historie I, S. 367 ff., af S. Jørgensen i Saml. t. Fyens Top. og Hist. VIII, og endelig af P. Andersen i Aarb. f. Hist. Samf. f. Odense og Assens Amter 1915). Her skal kun siges saa meget, at Herredsfogeden længe havde staaet paa en spændt Fod med den ham foresatte Lensmand paa Hagenskov, Eske Bille til Svanholm, at han i flere Henseender ikke har haft ganske rent Mel i Posen, men at Lensmanden ligeledes bar sig galt ad ved ikke at indanke Sagen for Fynbo Landsting, og at Kongen, Christian II, da Hans Andersens Slægt klagede til ham, fratog Eske Bille Lenet, neppe heller ganske med Rette. Bonden og Adelsmanden har nok begge lignet Kongen deri, at de var haarde Halse, der holdt stift paa deres egen Ret, men ikke var altfor nøjeregnende med andres.

En anden af Pastor Hansens Forfædre, der ligeledes i særlig Grad har fanget hans Interesse, er Jørgen Jørgensen (1608—1681), Ejer af den Gaard i Barløse, der nu kaldes Barløseborg. Fra denne fører han nemlig Anerækken helt tilbage til det 9. Aarhundrede: til Gorm den gamle, til Rurik, det russiske Riges Grundlægger, og til Basileios Make-donieren, østromersk Kejsler 867—886.

Om Jørgen Jørgensens Herkomst vides dog intet; men paa Grundlag dels af et kostbart Sølvbæger, der endnu opbevares hos hans Efterkommere, dels af de blandt Datiden Bønders ganske ualmindelige Fornavne Steen, Holger og Anna Sophie, hvormed nogle af J. J.'s nærmeste Efterkommere er døbte, og endelig af en uregelmæssig Arvegang paa Barløseborg, har Forf. konstrueret et ganske snildt Indiciebevis for, at Jørgen Jørgensen var en uægte Søn af Jørgen Steensen Brahe til Hvedholm, Brahesborg, Barløsegaard etc. (1585—1660); og fra ham er det saa, at han gennem Løvenbalker (Christoffer II) og Skarsholm-Slægten (Valdemar Sejlr) naar til de nævnte Fyrstehuse. Forf. giver ikke sine Hypoteser ud for mere, end de er; han skelner i det hele meget samvittighedsfuldt mellem, hvad der er bevist og hvad der er mere eller mindre sandsynligt.

Af Jørgen Jørgensens Efterkommere lever som sagt nogle endnu i Bondestand; men en Datter af ham blev gift med 1) Hans Christensen Bang, 2) Jacob Clausen Lyndelse, begge Sognepræster i Barløse; og hans yngste Søn var Kommerceraad Steen Jørgensen til Avnsbjerg, bedst kendt som Fader til Steen Steensen Blichers Mormoder Anna Steensen, gift Curtz, saavelsom til Etatsraad Steen de Steensen til Avnsbjerg og preussisk Generallejtant Georg v. Steensen (Personalhist. Tidsskr. 6. R. III, S. 268 ff.).

Til Slutning endnu et Par formelle Bemærkninger, især til Overvejelse for dem, der kunde faa Lyst til at følge Pastor Hansens Eksempel.

I Anetavlen er benyttet følgende Betegnelser: dels 1. for Forældre, 2. for Bedsteforældre o. s. v., dels a for Fader b for Moder; 3 bab betyder altsaa Morfarsmor. Den ovenfor omtalte Hans Andersen bliver paa denne Maade et Sted til a b a a a a a a a b b a, et andet til b a a a a b a a a a a. Systemet er rationelt, men det kan gøres overskueligere ved at give Betegnelserne Formerne henholdsvis aba^3b^2a . og ba^4ba^5 .

I Stamtavlerne er de Personer, der er gjort til Genstand for udførligere Omtale, nummererede fortløbende fra 1. (Hans Andersen) til 203., og ved Henvisninger er der sørget for den nødvendige Forbindelse, naar samme Person forekommer paa flere Steder. Derimod er det ret vanskeligt at genfinde Anetavlens Personer i Stamtavlerne og omvendt; ved gensidige Henvisninger, henholdsvis til Bogstavbetegnelserne og Tallene kunde der være raadet Bod herpaa. Man kunde sikkert ogsaa i større Udstrækning have benyttet Anetavlen som Grundlag for Stamtavlerne, selv om Ordenen bliver den omvendte.

H. W. H.

Spørgsmaal og Svar.

Spørgsmaal.

I.

- 1) Kan noget oplyses om: »Thomas Henriksen i Fyn, præfectus aulicus Holsatiae«, (født ca. 1600).

Han benævnes saaledes i Leth og Wad: Dimittender fra Herlufsholm, hvor han anføres som Fader til den fra Herlufsholm Aar 1656 dimitterede Student Henrik Thomsen Barsmark (død som Sognepræst for Tved 18. Sept. 1695, »Jilius præfecti aulici Holsatiae«, se: »Wiberg«.)

- 2) Kan noget oplyses om Christian Henrik Berg, døbt i Ulbølle 19. Februar 1750 og endnu levende 1790.

Han er Broder til Justitsraad Hans Berg paa Skovsbo, død 19. Januar 1796, til Ejer af Sødringholm og Demstrup, Anders Berg, død Randers 24. April 1812 og til Overkrigskommissær Niels Berg, død Aarhus 3. December 1833. Omspurgte er mulig død uden for Landets Grænser.

- 3) Hvem var Viceguvernør paa St. Thomas, Vestindien, Hans Henrik Berg, der angives født 25. Novbr. 1788 og død 16. April 1862, en Søn af? Hvor født, hvor død?

Charles E. Sørensen,
Nørrebrogade 186, L.

II.

Undertegnede vil være taknemlig for Besvarelse gennem Tidsskriftet om afdøde Havnefoged i Aalesund Johan Andreas Kraasbyes Forældre, Bedsteforældre og Oldeforældre. Havnefoged Kraasbye døde i 1875 og hans Hustru Margrethe Elisabeth født Bertelsen i 1900 og vil det være kærkomment ogsaa at faa hendes Forfædres Navne etc. meddelt.¹⁾

Halfdan Fugleberg, Aalesund.

III.

I Slutningen af det 17. Aarhundrede ejede Løjtnant J o h a n n v o n B a c k h o f f Godset Lundsgaard ved Flensborg, han tilhørte ikke den danske Adel, men var aabenbart udvandret fra Tyskland, thi hans Hustru M a g d a l e n e var Datter af M o r i t z v o n W u l f r a m s d o r f (Wolfremsdorff). Hvad hed denne Johanns Forældre og overhovedet hans Ascendenter. Men ikke Stamtavler over Slægten Wulframsdorf kunde give Oplysninger?

K. Adolf Friherre Bachofen v. Echt.
Wien — Nussdorf.

Svar og Oplysninger.

Til 6. Række VI (1915) S. 160.

Om Bertel Thorvaldsens Fader og fædrene Slægt findes Oplysninger i Journal o. indkomne Sager Island og Færøerne vedkommende 1759—1771 (B), Nr. 1903 og 1917. Ansøgninger, daterede Kbhvn. 24. og 27. Okt. 1763 fra de tre Søkende Oloff Thorvalds Datter, Are og Gottskalk Thorvaldsen, der beretter, at deres afdøde Fader Thorvald Gottscalk sen., Sognepræst i Mekleboj Menighed i Skagafjord Syssel har sat sig i vidt-

¹⁾ Jfr. Spørgsmaalet V i 7. Rk. II Bd. (1917) S. 360. Ved en Misforstaaelse fra Redaktørens Side har Spørgsmaalet her faaet en fejlagtig Affattelse.

løftig Gæld for at opbygge sin Kirke og Præstebolig, saa at hans Børn, hvoraf de to Brødre, der hver er sat til sit Haandværk, har maattet fravige sig Arv og Gæld, hvorfor de ansøger om at maatte befries for videre Paatale. Are Thorvaldsen, Svend, boede ifølge Extraskattens Mandtal 1762 Øster Kvarter Nr. 16 i Huset hos Guldsmed Siverd Thorsteinsson (Sigurdr Þorsteinsson) gift med Marie Ottesens, hvis Datter Else Maria, f. 28. Okt. 1755 † 13. Apr. 1833 i Bogense, blev gift med Egil Thorhallsen, Missionær og Viceprovst i Grønland, Provst i Skovby Herred, Forf. af den værdifulde Beskrivelse o. Missionerne i Grønlands Søndre Distrikt.

Louis Bobé.

Til 7. Række II, (1917), S. 361.

Sønder-Hald-Herreds Justitsprotokol.

1719: Mogens Hiersing nævnes som Forpagter paa Rosenholm.

1735, 23. Novbr. (Fol. 475): Matthias Severin Sparre og Sødskende af Thorsager ctr. Citantens Fader Mag. Svend Sparre (i Thorsager) ang. Arv efter dennes afg. Søster Cathrine Sørensdtr. Franck († 1717). Af Sagen fremgaar det, at Slægtskabet var dette:

Mag. Sv. Sparre ∞ Dorthea Nielsdtr. Hiersing

(hun ∞ ¹⁾ Seignr. Søren Olesen
Franck forr. Forpagter paa Nor-
ringgaard [† 1708]: Datter af dette
Ægteskab ovennævnte Cathrine
S.dtr. Franck).

¹⁾ Matthias Severin Sparre. ²⁾ Niels Hiersing Sparre, f. 1710.

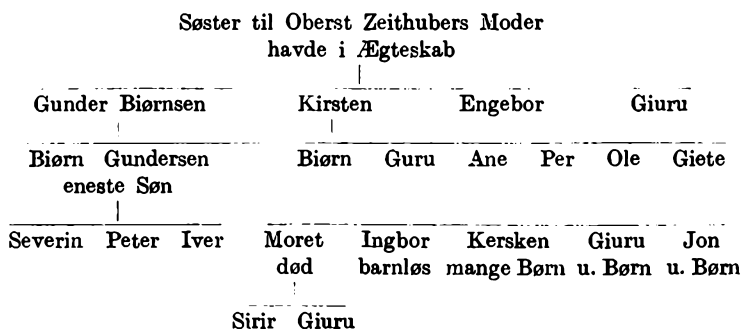
³⁾ Søren Franck Sparre. ⁴⁾ Anna Svendsdtr. Sparre.

1756 14. Apr. (Fol. 549): Forpagter, Seignr. Hiersing paa Kiergaard¹⁾ skal være Forvalter Tryde²⁾ paa Gisselfeld skyldig 27 Rdlr. 2 M. 9 sk.
J. Estrup, Skaffegaard.

Til 7. Række II, (1917) S. 360.

Blandt de mange Prætendenter til den Zeithuberske Arv, der nu i over halvandet hundrede Aar har fristet Folk til Forsøg paa at gøre Krav gældende, støttet til Stamtavler, er Peder Biørnsen Walset af Trondhjem vistnok den, der tidligst og mest begrundet har villet hævde sin Adkomst til Arven. I en Ansøgning, dateret 1771, 18. Juni, gør han gældende, at nedstamme i 3. Led fra en Søster af Moderen til afdøde Oberst og Kommandant Z. paa Reinsalt ved Swartzwald i Ungarn, fød af Bønderfolk i Trondhjem Stift af Selleboe Sogn. Hans Forældre, og hans Sødskende og Slægtninge har i 40 Aar ofret store Bekostninger paa at inddrive Arven. Kong Frederik V. har gennem sin Minister Baron Bachhof v. Echt ladet oplyse, at Arven er dem retmæssig tilfalden og paa Rente udsat stor 21,000 Kejser-Gylden, indsat i Invalidehuset i Ungarn mod udgiven Røvers. Stiftamtmand Rantzau har 23. Nov. 1761 indsendt et af Trondhjem Magistrat bekræftet Schema familiæ Zeithuberianæ, saalydende:

¹⁾ Nu Julielund (Sdr. Hald H., Vejlby Sogn) ²⁾ Eggert Chrf. Tryde tidl. Forp. paa Kiærsgaard købte Gaarden 1753 (se Trap III, IV Bd. S. 933).

Peder Biørnsen Walset bosiddende i Throndhjem meddeler, at han fra sin Ungdom har faret paa Søen uden og indenrigs og med andre Søfolk været kommanderet til Orlogsflaaden i Kobenhavn.

L. B.

Samfundets Anliggender.

Mødet i Samfundet den 3. December 1917 indlededes af Formanden, Dr. phil. L o u i s B o b é, der mindedes de i Sommerens Løb ved Døden afgaaede Medlemmer af Bestyrelsen, Arkivar A. Thiset og Etatsraad H. R. Hiort-Lorenzen og derefter gav Ordet til Professor, Dr. phil. P o u l H e e g a a r d, der udtalte omtrent følgende:

Jeg vil paa Forhaand sige, at mit Foredrag har en agitatorisk Karakter og er præget af en vis Ensidighed, som jeg haaber vil give Aarsag til Diskussion bagefter.

Først og fremmest forekommer det mig heldigt at man gøre sig klart, at de genealogiske interesserede Kredse er sammensat af en broget Blanding af Mennesker, der kommer med Interesser fra højst forskellige Sider. Skønt det altid er svært at rubricere, tror jeg at turde sige, at man kan dele disse i to Hovedgrupper, selvom jeg indrømmer, at de flyder over i hinanden. Den ene Gruppe er de Mennesker, der gennem deres Studier af Historie, Sociologi, Statistik o. l. er kommet til at faa Brug for Genealogi som Hjelpevidenskab, den anden Gruppe er dem jeg kalder Familiegenealogerne, Mennesker der af Interesse for en bestemt Familie — ofte den, de selv tilhører — har givet sig til at anvende genealogiske Metoder for at studere dennes Historie. Ogsaa denne sidste Gruppe Genealoger er ret forskelligartet, idet Motiverne til Interessen kan være højst forskellige, dog tror jeg, at Flertallet er drevet frem af en ganske primitiv Naturdrift i Sjælen, til at søge sin egen Families Oprindelse draget frem.

Hvis man ser paa Historieskrivningens Historie, vil man finde, at den rent genealogiske Historieskrivning, som er opfyldt af Anerækker, er Historieskrivningens Moder. Dette er ganske naturligt og let at forstaa, naar man ser hen til hvorledes det nuværende Statssamfund har udviklet sig af det primitive Familieliv, Stammelivet; forud for den Historieskrivningsperiode, hvor man væsentlig interesserer sig for Statshistorie, er der da gaaet en Periode, tildels i forhistorisk Tid, hvor Forløberne for Historieskrivningen har interesseret sig for det snævre Samfunds Historie,

altsaa for Stammen og Familien. Derfor har Genealogien spillet en saa overordentlig stor Rolle for den ældste Historieskrivning, men efterhaanden som Statsideen trænger mere og mere igennem, og det bliver stadig større Kredse, der skrives for, sættes Fordringerne til Stoffets Almenhed op, og efterhaanden skydes gennem Udviklingen Genealogien ud. Til Trods for min egen — jeg tør næsten sige fanatiske — Kærlighed til min egen Families Genealogi hævder jeg, at dette er den naturlige og rigtige Udvikling af Historien. Men der bliver tilbage — i alt Fald hos en Mængde Mennesker — en Rest af denne Drift til at beskæftige sig med sin egen Families Historie. Derved skabes en stadig Konfliktsmulighed. Der er vist ingen Tvivl om, at der særlig i Tyskland har været Tider, hvor Familienealologerne ved at opfylde hele Terrænet med Masser af Stamtavler og Smaatræk om Personer, der er den store Almenhed ligegyldige, har handlet forkert. Mod denne overdrevne Brug af Tidsskrifternes Sider har Personalhistorikerne reageret og sagt: Nej! vi vil have den Slags Ting ud, det er os, der skal fylde Spalterne. Det er gaaet som med Pendulet, der, naar det har svinget for meget til den ene Side, bagefter svinger for meget til den anden. Herimod vil jeg i Familienealologernes Navn protestere og sige, at Familienealologerne ogsaa har Eksistensberettigelse, naar de holder sig indenfor passende Grænser.

Ud fra disse Betragtninger har Problemet om Organisationen af de genealogisk interesserede formet sig for mig. Jeg har ment, at det først og fremmest gælder om at faa de stridende Partier stillet i det rette Forhold til hinanden. I og for sig kunde man godt tænke sig, at de to Lejre helt skiltes ad og slet ikke havde noget med hinanden at gøre. Det er vel det, der er sket i visse Egne i Tyskland. Jeg tror dog, at en saadan Udvikling for begges Interesser vil være uheldig. Jeg kan ikke se andet, end at Personalhistorikeren har sin Interesse i, at Familienealologien udfører sit Arbejde.

Han maa dog indrømme, at det Arbejde, den anden udfører for ham, ved at bringe Orden i et uhyre Vildnis, er til Gavn for ham, nota bene naar det er gennemarbejdet paa ordentlig og videnskabelig Maade. Omvendt kan jeg ikke tro andet, end at Familienealologen staar sig ved at udføre sit Arbejde i Forbindelse med Personalhistorikeren, ikke alene fordi Personalhistorikeren til en vis Grad behersker Arkiverne, Kilderne, men ogsaa fordi Samarbejdet bevirker, at Personalhistorikeren kommer til at virke som en Slags videnskabelig Samvittighed for Familienealologen. Naar vi nemlig tager Hensyn til det brede Milieu, hvorfra Familienealologen — Ordet taget i sin videst mulige Forstand — kommer, vil man forstaa, at hvis der ikke er en Autoritet, der kan holde Undersøgelelsesniveauet i passende videnskabelig Højde, saa vil det hele meget hurtigt synke ned til noget saare holdningsløst, saa at i hvert Fald de højere stræbende Familienealologer heller ikke selv kan have Glæde af det. Dette er det første Punkt, jeg vil have frem, at man maa stræbe efter et saa stærkt Sammenhold som muligt mellem disse Kræfter, saa at man, selv om man har forskellige Maal, viser hinanden gensidig Agtelse og velvillig Støtte.

Jeg er optimistisk nok til at tro, at Udviklingen vil gaa i den Retning.

Er man først saa vidt, vil det være naturligt at søge at faa dannet en Centralinstitution for Familieforskning. Er der et saadant Sammenhold mellem Genealologerne herhjemme, at det kan synes muligt at skabe noget saadant? I forskellige Kredse er Samholdsfølelsen jo meget forskellig. Ser vi f. Eks. paa Lægstanden, eksisterer der et Katalog over medicinsk Tidsskriftlitteratur, hvori der findes Navne paa alle bekendte Læger med Angivelse af, hvilke udenlandske Tids-

skrifter de holder. Noget lignende er Tilfældet for Kémikerne. Jeg kender en Mand, som i en anden Kreds søgte at gennemføre noget lignende, og han fortalte mig, at det fuldstændig strandede, thi hvor han henvendte sig, fik han altid det Svar: »Naar jeg giver Penge ud for at holde et Tidsskrift og er den eneste, der har det her i Landet, saa vil jeg ogsaa have den Fordel, som det giver i Konkurrencen, at have det alene.« Saadan var Aanden i den Kreds. Jeg er saadan indrettet, at jeg finder det første storsynet, tiltalende og det sidste snæversynet, utiltalende; men dette er naturligvis en Følelsessag. Selv om man ikke vil regne med Følelser, saa maa man dog ud fra en »do ut des«-Betragtning erkende, at det er dumt at være saa snæversynet, thi ved at hjælpe de andre, gavner man sig selv, og jeg kan ikke tro andet, end at det er af uhyre Vigtighed for Genealogiens Trivsel, at der er et saadant Sammenhold. Naar jeg taler saa meget om dette, kunde man tro, at jeg tvivlede om Sammenholdet indenfor de genealogiske Kredse. Jeg gør det dog kun ud fra det gamle Ord af Descartes, at man skal tvivle om alt. Skulde jeg tale af egen Erfaring, maatte jeg sige, at jeg paa alle Maader er blevet hjulpet frem i de Aar, jeg har dyrket Genealogien, saa jeg kan ikke tro andet, end at der er en god Jordbund for en videre Udvikling af Samfølelsen.

Ved Siden af Personalhistorisk Samfund er der to privat ledede genealogiske Institutioner. Det vilde være til Fordel for hele Bevægelsen, hvis disse tre kunde finde hinanden. Jeg tror ikke en officiel Diskussion vil gavne, men paa den anden Side tror jeg, at der næres Ønske indenfor de tre Institutioner om et bedre Samarbejde.

For at skabe en Centralinstitution som den nævnte, er der een Ting, der først og fremmest kræves, det er Penge. Det kan ikke nytte, vi diskuterer om dette Spørgsmaal nu, men naar Bevægelsen vokser sig stærk, og der er Livskraft i Ideen, saa kommer Pengene nok.

Men Penge alene er ikke tilstrækkeligt. Vi maa sige med Archimedes: Det er ikke nok at have Maskinen, hvis Kraft kan bevæge Jorden, vi maa ogsaa have et Sted at stille den. Det, synes jeg, er det, der i Øjeblikket tiltrænges mest. Der findes allerede Institutioner herhjemme, som vilde være naturlige Steder for Trivlsen af genealogiske Studier, og man kunde maaske rette en Henvendelse til de paagældende Institutioner om Hjælp i saa Henseende.

Vi møder jo allerede nu stor Elskværdighed og Imødekommenhed i Arkiverne i Modsætning til, hvad der er Tilfældet i Tyskland. Det er jo imidlertid ikke Arkivernes Hovedopgave at støtte den genealogiske Forskning, men det vilde være heldigt, hvis der f. Eks. indenfor Rigsarkivet kunde indrettes en særlig Afdeling med Familiegenealogi som Specialitet. Hvis man kun betragter Familiegenealogi som Snurrepiberi, er der naturligvis ingen Grund for Staten til at tage sig af den; men jeg kan ikke se andet, end at der virkelig er noget samfundsnyttigt i dette, at der i hver Familie findes Folk, der har en saa stærk Familiefølelse, at de beskæftiger sig med den paagældende Slægts Genealogi, naturligvis under Forudsætning af, at Undersøgelserne holdes indenfor visse Grænser — at det Publikum, man byder Resultaterne, er det rette, nemlig hovedsagelig den paagældende Familie. Jeg har en Gang set en Forfatter skrive, at Familiegenealogi for den enkelte Familie er det samme som Fædrelandshistorie er for Landet.

Henrik IV ønskede som bekendt, at hver Familie skulde have en Høne i sin Gryde. Paa samme Maade kunde jeg ønske, at hver Familie skal have sin Familiegenealog.

For at komme tilbage til Centralinstitutionen — jeg mener, den

har en stor Opgave, idet der dér vil kunne samles mange Ting, der nu gaar til Spilde, Ting som maaske i Tidens Løb vil kunne faa almen Interesse. Det er nemlig ikke givet, at Personalhistorikeren udelukkende skal beskæftige sig med berømte Mænd; en ukendt Bondemand, der sidder og nedskriver sine Erindringer kan maaske skabe et udmærket Tidsbillede af, hvordan Bondens Liv er paa hans Tid, og som senere kan være af stor Interesse. I saadanne Tilfælde har altsaa Centralinstitutionen en Opgave, idet den vilde være den naturlige Modtager af Arkivalier, der nu som Regel gaar tabt. Ogsaa som Vejleder overfor Publikum vilde den have en stor Opgave. Den vilde sikkert kunne organisere megen frivillig Arbejds-kraft, idet der er mange Mennesker, der — særlig paa deres gamle Dage — har Trang til at fylde deres Tid med den Slags Arbejde og gør det med Glæde, naar de ved, at deres Arbejde er til Gavn for andre. Der findes paa vore offentlige Biblioteker en Del haandskrevne Registre, f. Eks. for blot at nævne een Ting, det udmærkede Register til Erslevs Forfatterleksikon.

Hvis jeg skal resumere, hvad jeg hidtil har sagt, kan jeg forme det som et Ønske om, at Genealogerne maatte komme til Forstaaelse baseret paa gensidig Anerkendelse af hinandens Eksistensberettigelse.

Til sidst har jeg Lyst til at nævne tre forskellige mindre Opgaver, som ikke alene en saadan Centralinstitution kunde beskæftige sig med, men som allerede nu ligger indenfor Rækkevidden for Personalhistorisk Samfund.

Som det første vil jeg nævne, at det vilde være heldigt, om man kunde faa en større trykt Vejledning i dansk Genealogi. Det gælder om at fastslaa de videnskabelige Definitioner, saa man fra Begyndelsen har klare Linier at gaa efter. Endvidere vilde det være ønskeligt at have en indledende Oversigt over en Række Problemer indenfor Arvelighedsteorien og Sociologien. Endelig vilde det spare Genealogerne megen Tid, hvis der fandtes en righoldig Fortegnelse over Kilder og Materiale — noget i Retning af Heidenreichs store Bog, men baseret paa danske Forhold.

Den anden Ting, jeg kunde tænke mig at foreslaa, var, at man søgte at fremskaffe en Liste over genealogisk Interesserede med Angivelse af deres Speciale, thi det gælder i høj Grad om, at beslægtede Sjæle finder hinanden. For Øjeblikket kender Genealogerne ikke meget til hinanden. Disse Møder hjælper jo noget, men det er ikke sikkert, at man netop finder de Personer, der har de Interesser, der kan være til Nytte for en selv. Jeg mener, at Tidsskriftet kunde give nogen Plads for dette. Naturligvis maa det ikke oversvømme Spalterne, da Hovedpladsen bør forbeholdes Personalhistorien. Hovedstoffet bør være baseret paa en større Kreds af Mennesker.

Der findes allerede en Rubrik med Spørgsmaal og Svar, men jeg tror ikke, den bliver meget benyttet. Jeg selv har aldrig anvendt den, fordi jeg har en Følelse af, at naar jeg kommer der og spørger, beder jeg andre om en Tjeneste uden at yde nogen Gentjeneste. Følger man den foreslaaede Maade, kommer man ikke og beder om en Tjeneste, men man siger: Det og det ved jeg, de og de Oplysninger kan jeg give andre, er der nogen, der til Gengæld kan angive mig Oplysninger?

Som det sidste Punkt vil jeg nævne Oprettelsen af noget, som jeg vil kalde et genealogisk Æresnavn. Det er maaske et lidt højtideligt Navn, men jeg tror, at ved de enkelte Lejligheder, hvor man skulde bruge det, vil Navnet være ganske passende. Der skulde ikke slides for meget paa det, og det skulde være en Autoritet, der stod hævet saa højt som muligt. Der vilde f. Eks. være Brug for det ved Forespørgsler fra Udlandet, hvor det ofte vil dreje sig om Spørgsmaal, der berører vedkommendes Ære. Endvidere ligger det i Ordet, at det er en Æressag

for Nævnet at være saa paalideligt som muligt. Det kan ofte dreje sig om Spørgsmaal, som det er vanskeligt for en enkelt Person at afgøre, og derfor mener jeg absolut, at der bør være et saadant Nævn.

Det er de 3 Punkter, som jeg synes, at Personalhistorisk Samfund bør tage op i sit Program.

Under den til Professor Heegaards Foredrag sig sluttende livlige Diskussion henviste Oberst Harbou til, at der tidligere i Tyskland var gjort Forsøg paa i Ebersteins Handbuch der Genealogen at samle en Fortegnelse over Familienealoger med Angivelse af deres Interessesfære, en Bog som han havde haft megen Nytte af, men et Forsøg han i Personalhistorisk Tidsskr. 2. Række VI havde gjort paa at faa en lignende Fortegnelse over danske Genealoger, var ganske faldet til Jorden.

Professor Friis udtalte, at han selv var Stats- eller Centralhistoriker, men fremhævede, at Personalhistorien og Genealogien havde stor Betydning for Historieforskningen og gav Professor Heegaards Udtalelser sin fulde Tilslutning.

Landsarkivar Hornemann slog til Lyd for, at Samfundet støttede Arkiverne med at faa de Kilder til Historie, der findes rundt om i Landet (Skifteprotokoller), for hvis Vedkommende der ikke fandtes Aflæveringspligt, indleverede til Rigsarkivet og faa udført Registraturarbejde til disse. Han henviste ogsaa til Folketællingslisterne, der indeholdt et stort personalhistorisk Materiale, som næsten aldrig benyttedes.

Ingeniør Marstrand fremhævede, hvor nødvendigt det var, at der dannedes Skole, altsaa angaves faste Arbejdsmetoder, og at Registrering af de genealogiske Kilder foretoges med Sagkundskab og foretoges særlig det ene Hold Kirkebøger ført paa Sedler, der indsendtes til et Fælleskontor.

Han mente, at Samfundet maatte kunne faa sit eget Lokale og Bibliotek; Interessen for Slægtshistorie var saa stor, at det kun galdt om at gribe denne Sag rigtig an.

Overretssagfører Hennings henviste til, at de genealogiske Forskninger her som andetsteds havde svært ved at tilkæmpe sig den videnskabelige Anseelse, som den fortjente og havde Behov, og han slog stærkt paa, at der til Realisationen af Professor Heegaards og de øvrige Taleres Planer krævedes Pengemidler, som Samfundet ikke raadede over, og disse maatte derfor i første Linie skaffes tilveje.

Han henstillede indtrængende til de Tilstedeværende at arbejde for Tilgang til Samfundet.

Underarkivar Marquard foreslog i Tilslutning til Oberst Harbou som en lille men praktisk Begyndelse til Realisationen af de store Planer, som Professor Heegaard havde, men hvortil Pengemidlerne nu savnedes, at Samfundet anskaffede et lille Kartotekskab og deri opførte dem, der meddeler, at de har Stamtavler og andre Oplysninger i deres Eje, som de ønsker at gøre tilgængeligt for dem, der har Brug derfor, og som eventuelt kunde udlaanes til Brug paa Arkiverne.

Forpagter Rehling-Quistgaard gjorde opmærksom paa, at det vilde være hensigtsmæssigt om Samfundet dannede et Centralkontor, hvor Dødsboers Papirer eventuelt kunde blive undersøgte, og han opponerede imod Landsarkivar Hornemanns Udtalelser om, at man skulde søge at fremvinge Aflævering af Skifteprotokollerne, der er i privat Eje. Han mente, at private Henvendelser vilde frugte langt mere.

**Samfundet for
dansk-norsk Genealogi og Personalthistorie.**

Under Protektorat af
Hendes Majestæt Enkedronning Louise af Danmark.

Medlemsbidraget er 8 Kr. aarlig.

Samfundet har siden dets Stiftelse i 1879 udgivet:

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT

1.	Række, Bind	I—III (1880—82)	ved <i>F. Krarup.</i>
1.	— , —	IV—VI (1883—85)	ved <i>G. L. Wad.</i>
2.	— , —	I—IV (1886—89)	ved <i>G. L. Wad.</i>
2.	— , —	V—VI (1890—91)	ved <i>H. W. Harbou.</i>
3.	— , —	I—III (1892—94)	ved <i>H. W. Harbou.</i>
3.	— , —	IV—VI (1895—97)	ved <i>G. L. Grove.</i>
4.	— , —	I—II (1898—99)	ved <i>C. E. A. Schøller.</i>
4.	— , —	III—VI (1900—03)	ved <i>G. L. Grove.</i>
5.	— , —	I—VI (1904—09)	ved <i>G. L. Grove.</i>
6.	— , —	I (1910)	ved <i>G. L. Grove og Paul Hennings.</i>
6.	— , —	II—VI (1911—15)	ved <i>Paul Hennings.</i>
7.	— , —	I—II (1916—17)	ved <i>Paul Hennings.</i>

Aargangen 1880 er udsolgt. Prisen for Aargangene 1881—1903 er nedsat til 3 Kr. for hvert Bind, og Prisen for hver afsluttet Række af Tidsskriftet til 10 Kr. pr. Række (6 Bind).

Bogladeprisen for enkelte Bind er 10 Kr. — Enkelte Hæfter sælges ikke.

Foruden det aarlige Navneregister i Tidsskriftet findes i Aargangen 1892 Indholdsfortegnelse for 1.—2. Række (1880—91), i Aargangen 1904 Indholdsfortegnelse for 3.—4. Række (1892—1903) og Aargangen 1916 Indholdsfortegnelse for 5.—6. Række (1904—1915).

AHNETAVLE

FOR

FIRE SØSKENDE HENNINGS

UDARBEJDET AF

PAUL HENNINGS

MED BISTAND AF

H. HJORTH NIELSEN

Pris: Kr. 10.00 pr. nummereret Eksemplar.

Faas i alle Boglader.

A/S J. H. Schultz Forlagsboghandel.

Havnegade 15, København K.

Hvis Særtryk af Tidsskriftets Artikler ønskes af vedkommende Bidragyder, maa Arrangement træffes med Trykkeriet (J. H. Schultz A/S, Universitetsbogtrykkeri, Niels Juels Gade 12, København K.) inden 14 Dage efter Heftets Modtagelse.

Medlemmer af Samfundet, der ønske at komme i Besiddelse af A. E. THOMLE: Slægten Thomle og H. KNAP: Familien Knap, kunne, saa langt Opiaget strækker, gratis erholde Eksemplarer ved Henvendelse til Overretssagfører *Paul Hennings*, Stormgade 6, Kjøbenhavn B., eller til Stiftsarkivar *E. A. Thomle*, Odinsgade 23, Kristiania.

Af et af Dansk Historisk Fællesforening udgivet Hæfte, indeholdende en af Hr. Ejler Nystrøm udarbejdet Vejledning til personalhistorisk Forskning, har Samfundets Bestyrelse erhvervet et Antal Eksemplarer, som gratis staar til Medlemmernes Disposition, naar Henvendelse, bilagt med Svarporto, rettes til Redaktøren.

Erik Pontoppidan:

Theatrum Daniæ (Bremen 1730)
Indb.

Johan David Köhler:

Die Welt in einer Nusz. Nürn-
berg 1726. Indb.

F. C. Schlossers Weltgeschichte

1—18 og Register. Frankfurt a.
M. 1844—56. Indb.

Gothakalenderen

(Hofkalender) En stor Del af
Aargangene 1820—1916 (dels
tyske, dels fransk Udgave; de
ældre Aargange er meget
sjældne!)

Gothaisches Genealogisches Taschenbuch

der freiherrlichen Häuser 1900—
1915.

er billig - enten samlet

Tilbud gennem *Forlagsboghandel*
